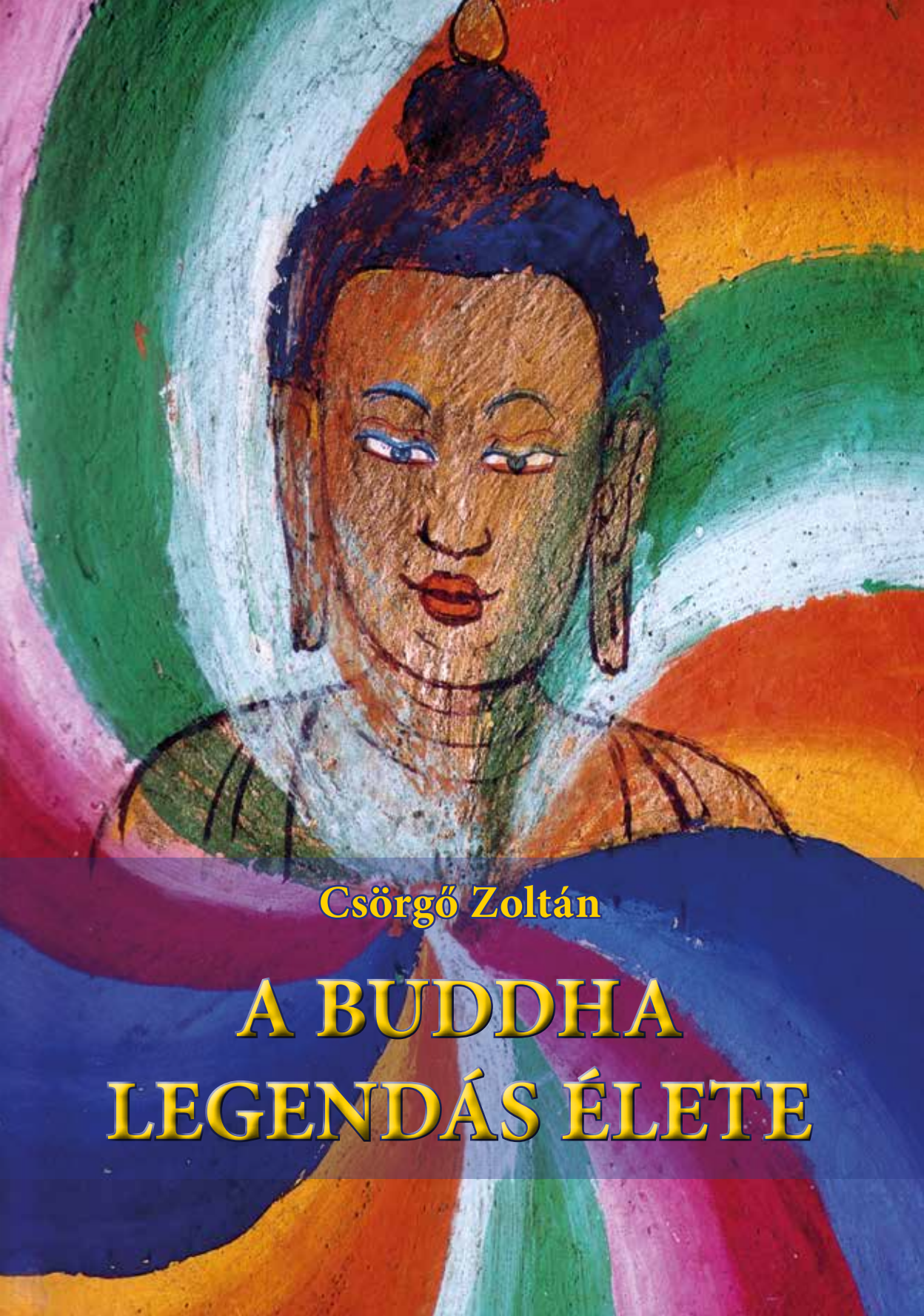

Csörgő Zoltán

A BUDDHA LEGENDÁS ÉLETE

A BUDDHA
LEGENDÁS ÉLETE

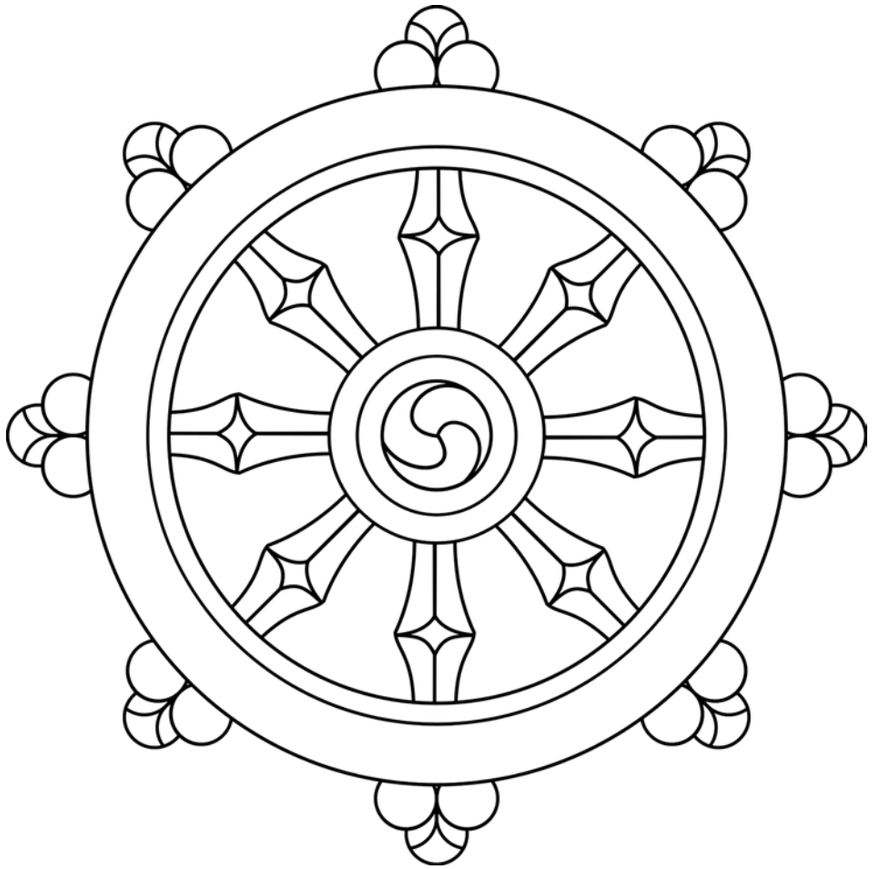

Hivatalos tankönyvjegyzékben szereplő tankönyv

Csörgő Zoltán

A BUDDHA LEGENDÁS ÉLETE

A Tan Kapuja Buddhista Egyház, 2018

A kötet az általános iskolai buddhista hittanoktatás tankönyve.
Megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap támogatta.

Lektorálta
Sümegi Katalin
Tenigl-Takács László

Minden jog fenntartva. Bármely másolás, sokszorosítás,
illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás
a kiadó előzetes írásbeli engedélyéhez van kötve.

© A Tan Kapuja Buddhista Egyház, 2018
© Csörgő Zoltán, 2018

Kiadja A Tan Kapuja Buddhista Egyház,
Budapest, 2018
www.tkbe.hu
Felelős kiadó: Mireisz László
Szöveggondozó: Földiné Irtl Melinda, Obsitos Ildikó, Sümegi Katalin
Nyomdai előkészítés: Török Andrea
A borítón: A Buddha szivárványtestét ábrázoló falfestmény
a Hemisz kolostorban (Ladakh, India)
A belívben szereplő képek forrása: Buddha Dharma Education Association

Nyomdai kivitelezés: László András és Társa
Felelős vezető: László András

ISBN 978-615-80338-1-7

TARTALOM

1. A Bódhiszattva korábbi életei 7
2. A Bódhiszattva a Tusita-mennyországban 10
3. Suddhódhana király és Májá királyné 12
4. A jóslat 16
5. A születés Lumbini ligetben 18
6. A névadó ünnepség 21
7. A szántás ünnepe 25
8. Sziddhártha neveltetése 30
9. A jószívű Sziddhártha herceg 32
10. Sziddhártha tanulmányai 35
11. Sziddhártha párt választ 38
12. Találkozás egy öreggel 42
13. Találkozás egy beteggel 46
14. Találkozás egy halottal 49
15. Találkozás egy szerzetessel 52
16. Ráhula születése 56
17. Ráhula születésének ünneplése 58
18. A nagy eltávozás 61
19. Bimbiszára király ajánlata 66
20. Sziddhártha első tanítói 70
21. Az önsanyargatás hat éve 74
22. Szudzsáta aranytálban tejberizst ajánl fel 80
23. Sziddhártha öt álma 82

24. Mára támadása, az éjszaka
első harmada 85
25. Mára három lánya, az éjszaka
második harmada 88
26. Mára újabb támadása,
megvilágosodás
az éjszaka harmadik harmadában 90
27. A föld tanúságtétele 92
28. A megvilágosodás utáni hét hét 94
29. Felkészülés a tanításra 98
30. A Tankerék megforgatása 103
31. Jasasz és ötvennégy barátja 111
32. A kígyókirály és a tűzpapok 118
33. A tűzbeszéd 122
34. Bimbiszára király
folyamba lépett lesz 125
35. A Magasztos hazalátogat
Kapilavasztuba 128
36. A Buddha csodái Srávasztíban 135
37. A Buddha a csodák ellen beszél 140
38. A Buddha betegsége 144
39. A Buddha halála 150
40. A Buddha ereklyéinek tisztelete 154

Források 156

1. A Bódhiszattva korábbi életei

Így hallottam, így mesélik a legendák: Gautama Buddha, még mielőtt sákja hercegként megszületett, már több ezer életet élt át különböző alakokban. Minden testetöltését úgy mesélték később, hogy bármilyen alakban élt is, Bódhiszattvának, azaz tökéletességre törekvőnek, leendő Buddhának nevezték. Valamennyi előző életében az volt egyetlen törekvése, hogy megtalálja a sok-sok születés és meghalás szenvedésekkel teli körforgásából a kiutat, míg végül eljutott a teljes megvilágosodásig, megtalálta a tökéletesség útját.

Az egymásra következő életek mérhetetlenül hosszú időszakában a Bódhiszattva mindvégig törekedett a jóságra és igazságra. Tisztelte szüleit és barátait, együttérzést és jóindulatot tanúsított minden élő iránt. Mindegyik testetöltésében végrehajtott valamilyen példaértékű erényes cselekedetet: hol önfeláldozással, hol bölcs tanáccsal segített másokon. Így mindig egyre magasabb létformákban születhetett újjá.

Volt rá példa, hogy egy fa védőszellemeként, máskor papagáj, páva vagy más madár képében, vagy akár egy nyúl vagy egy bivaly méhében öltött testet. Egy alkalommal Szélsebes paripa néven egy király ünnepi hátaslovaként élt. Máskor antilop lett, azután pedig gazella, majd szarvas, vagy éppen a Himálaja vidékén egy majom. Emberként is sok életet leélt: egyszer egy nyomorúságos, kéregetésből élő mutatványos családjában, másik életében egy királyi tanácsos házában született meg. Felnőtt olykor földműveléssel vagy kereskedéssel foglalkozott, máskor rettegett rabló volt, ezzel szemben egy alkalommal a törvényszéki tanácsos tisztjét nyerte el. De volt, hogy az uralkodó házi papja lett, aki jártas volt számos mesterségben, tökéletesen ismerte az ősi bölcsességeket, még a varázsigéket is.

Legutolsó testetöltését megelőző földi életében is éppen hercegként élt. Vesszantara herceg már nyolcéves korában fogadalmat tett, hogy minden egyes kérést teljesít, amellyel valaha hozzá fordulnak. Vesszantara apjának birodalmában élt egy híres fehér elefánt, amelynek csodás erőt tulajdonítottak: ahol ez az elefánt tartózkodott, ott mindig elegendő eső esett, így bőséges volt a termés.

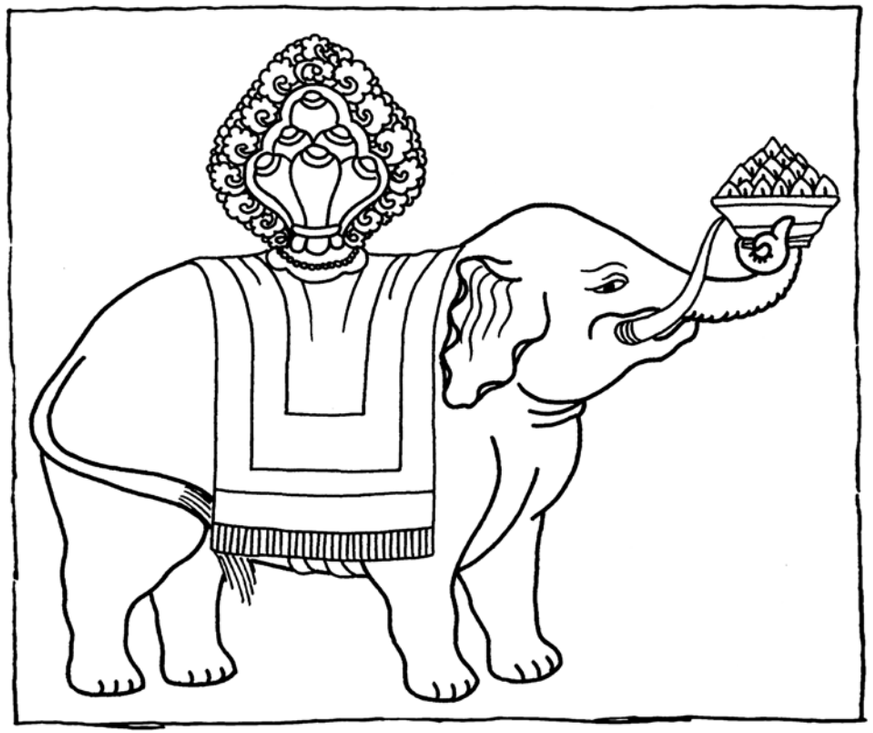

Történt azonban, hogy egy másik országban nagy szárazság és aszály uralkodott el. A királya mindenfélét megpróbált, hogy kiengesztelje az isteneket: fogadalmakat tett, böjtölt, de nem ért el vele semmit. Nagy bajában a fehér elefántos ország hercegéhez, Vesszantarához fordult, akiről azt beszélték, hogy egyetlen kérést sem tagad meg. Nem kevesebbet kért Vesszantarától, mint ezt a bizonyos csodatevő

elefántot – ő pedig oda is adta. Apja azonban egyáltalán nem vette jó néven, hogy a herceg elajándékozta azt az állatot, akitől a birodalom jóléte függött. Felindultságában száműzte fiát, a herceget.

Vesszantara azonban olyannyira nem ragaszkodott a földi világ kincseihez, hogy szép sorban elajándékozta kecses lovait, díszes kocsiját, sőt még édes gyermekeit is. Ekkor Indra, az istenek királya ezt gondolta:

–Ez a Vesszantara olyan jóságos, hogy végül még a saját feleségét is el fogja ajándékozni. Nehogy ez a nemes hölgy gonosz kezekbe kerüljön! Inkább én magam kérem el tőle.

Álruhát öltött, elkérte és meg is kapta az asszonyt. Ekkor Indra felfedte kilétét, visszaadta a hercegnek feleségét, majd azt mondta, hogy teljesíti Vesszantara nyolc kívánságát. Vesszantara csupán annyit kért, hogy a gyermekei legyenek szerencsések. Nem sokkal ezután a gyermekek csodálatos módon vissza is jutottak a nagyapjukhoz, aki megbánta, hogy száműzte a herceget, ezért saját maga ment érte, hogy a birodalomba visszahozza. Vesszantarának már csak egyetlen gondja volt: hogyan ajándékozza meg azokat a polgárokat, akik a köszöntésére eléje jöttek. Indra megint közbelépett: drágakőesőt hullatott az égből.

Vesszantara tehát életében elérte az önmegtagadás és a lemondás legmagasabb állapotát, sőt túlzásba is vitte azt, mert bizony feleségének és gyermekeinek sajnos még szenvedést is okozott szinte emberfeletti önzetlenségével és önfeláldozásával. Ugyanakkor tetteivel kiérdemelte, hogy halála után az égben szülessen újjá, s a boldogok mennyei világában éljen ezután.

2. A Bódhiszattva a Tusita-mennyországban

Abban a mennyei világban, ahol a Bódhiszattva megszületett, dévák, emelkedett, tiszta lények élnek a tökéleteseknek kijáró boldogságban. A dévák láthatatlanok az emberi szem számára. Rendkívüli képességekkel rendelkeznek, hosszú életűek, szépek, boldogok és erősek. A legtöbb déva képes megtévesztő formát ölteni, így meg tudnak jelenni alacsonyabb létbirodalmak lakói számára.

Az élet a mennyei birodalmakban azonban szintén nem állandó: egyszer véget ér ez is. Innen még mindenki visszatér a földi létbe. Újra emberként vagy állatként születhetnek meg, attól függően, hogy mit érdemelnek ki a tetteikkel. A legjobbaknak, a legkiemelkedőbbeknek olykor küldetést kell teljesíteniük, hogy segítsék az alsóbb világok lényeit: csökkentsék szenvedéseiket és emlékeztessék őket arra, hogy az erényes, bölcs és tudatos élet fog elvezetni a szenvedések megszűnéséhez.

Így történt ez akkor is, amikor a Bódhiszattva Svétakétu, azaz Fehér Zászló néven a Tusita-mennyországban élte életét. Ennek lakói tudták: mivel minden ötezer évben születik egy buddha, valakinek közülük nemsokára ismét meg kell születnie, hogy világosságot árasszon a földi szenvedések sötétjében. Így volt ez már korábban is, mégpedig huszonnégy alkalommal, mert ennyi buddha tanította korábban az embereket. A Gautama Buddhát megelőző utolsó, huszonnegyedik buddhát Dasabala (azaz Tízerejű) Kásjapa Buddhának nevezték.

A dévák kíváncsian gyülekeztek a Bódhiszattva körül, mert abból, ahogy őket is tanította, sejtették, hogy ezúttal ő fogja elvézegni a nemes feladatot. Örömmel köszöntötték őt, a *tíz nagy erény* megtestesülését,

mert kedves volt, törvénytisztelő, önálló, bölcs, szorgalmas, jóindulatú, türelmes, őszinte, nagylelkű és a földi javak szerzésének vágya is távol állt tőle.

A jövendő Buddha látta az emberi lények tisztátalan világát. Amikor kérték, hogy emberi alakban jelenjen meg a világon, megbízott egy másik dévát, hogy helyettesítse távollétében: Náthát, azaz Védelmező bódhiszattvát. Ő lesz a következő, aki a távoli jövőben fog megjelenni a földi világban, aki szintén önerejéből fogja elérni a teljes megvilágosodást. Mivel abban a majdan eljövendő korban az emberek már alig vagy egyáltalán nem fogják ismerni a megvilágosodás útját, ő újra tanítani fogja a tiszta Tant, így egy későbbi kor buddhája lesz a Földön. Úgy fogják hívni, hogy Maitréja, vagyis Szeretet.

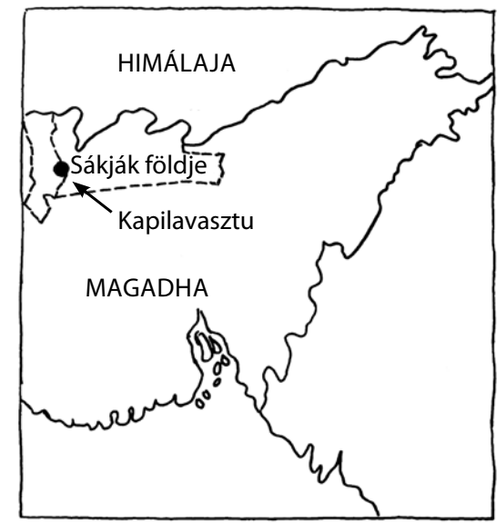

Mielőtt a Bódhiszattva, Svétakétu leszállt volna az emberek közé, körültekintett a hatalmas földkerekségen, hogy kiválassza születése helyét és idejét, s a családot, amelynek nevét viselni fogja. Elhatározta, hogy újra hercegi családban fog születni. Világra jövetelének helyéül a Himalája lábánál a sákják országának fővárosát, Kapilavasztut jelölte ki.

3. Suddhódhana király és Májá királyné

Réges-régen, úgy kétezerötszáz évvel ezelőtt a mai India és Nepál határvidékén egészen más országok léteztek. Az egyikben, a sákják földjének gyönyörű és gazdag fővárosában, Kapilavasztuban Suddhódana, azaz Vágyteljesítő volt a király. A király nemzetsége híres volt, harcos törzsként éltek, az ősi Iksváku dinasztiájához tartoztak. Suddhódana király és a szomszéd királyságban született felesége, Májá, azaz Káprázatszépségű királyné egyaránt jóságos természettel voltak megáldva, ezért népük szerette őket. Hatalmas palotát építtettek, béke és boldogság kísérte uralkodásukat. Gyermekük azonban sokáig nem született, pedig régóta vágytak egy trónörökösre.

A Bódhiszattva első cselekedete ebben a létesülésében az az volt, hogy egy hatagyarú fehér elefánt formájában szállt le a Tusita-birodalomból. Egy korábbi életében egyébként már élt ilyen hatagyarú fehér elefántként, s az akkori felesége – aki nagyon irigy és féltékeny természetű volt – meg akarta őt öletni. Egy vadász meg is lőtte mérgezett nyíllal, s akkor a haldokló elefánt önként feláldozta csodatévő agyarait, mondván:

–A mindentudás agyarai százszor kedvesebbek nekem ezeknél! Azt szeretném, ha ezzel az érdemdús cselekedettel el is érném a mindentudást.

Minden bizonnyal így is lett. Ez a hajdan megszerzett bölcsessége segítette abban is, hogy helyesen válasszon, amikor belépett választott édesanyja, Májá méhébe. Májá királyné szép volt, mint egy vízililiom, szíve pedig olyan tiszta, mint egy lótuszvirág. Szerény, erényes, törvénytisztelő és önfeláldozó volt, mindez különösen alkalmassá tette, hogy az ő méhéből szülessen a Földre a világosság.

A legenda szerint az eljövendő Buddha születését csodás előjelek kísérték. Az azt megelőző év nyarán, ásádha hónapban hétnapos ünnepet tartottak a királyság székhelyén, Kapilavasztuban. Mindenki boldogan szórakozott, csak Májá királyné tartotta távol magát a vigasságtól. Már hajnalban felkelt, szertartásosan elvégezte a szent tisztálkodást, azután minden ékszerével felékesítette magát. Elfogyasztotta a legfinomabb ünnepi ételeket, de megtartóztatta magát a bódító italoktól. Ezután virágfüzérekkel és illatos kenetekkel ékesen a nép közé ment, s a nélkülözők között négyszázezer ezüstpénzt osztott szét.

Májá az ünnep tetőpontján, egy teliholdas éjszakán szertartásos fürdőt vett, tiszta köntöst öltött magára, így tért nyugovóra. Elszenderedve a négy világőr istenség felkereste álmában, s hódoltak előtte. Közülük egy korábbi buddha, maga Vipasjin, Hétföldi Buddha kérte, hogy fogadja ölébe a jövendő világtanítót. A világőr istenségek ekkor ágyastul felemelték, a Himálajára repítették, egy széles fennsíkon óvatosan letették egy hét mérföld magas szálafa tövében, majd távolabb léptek. Ekkor megjelentek a világőrők hitvesei, egy csodás tóhoz vezették a királynét, megfürösztötték annak a tónak minden emberi vétket lemosó vizében, majd égi köntösbe öltöztették, illatszerekkel hintették be, végül beborították isteni virágokkal. Ezután a közeli Ezüst-hegy belsejében lévő aranypalotában égi ágyat vetettek neki, kelet felé fordított fejrésszel, arra fektették a felékesített királynét.

Eközben a Bódhiszattva pompás hatagyarú fehér királyi elefánt alakjában a szomszédos Arany-hegyen legelészett. Onnan leereszkedve fellépkedett az Ezüst-hegyre, s észak felől közeledve, ezüstszínű ormányában fehér lótuszvirágot tartva, elefánttrombitálást hallatva lépett be az aranypalotába. Háromszor körülsétálta a királyné ágyát, majd anélkül, hogy a legcsekélyebb fájdalmat okozta volna, gyengéden megnyitotta Májá testének jobb oldalát az egyik agyarával. Ezután megérintette a derekánál a királyné testét, s amikor elvette onnan az ormányát, már nem volt benne a lótuszvirág.

Ekkor bámulatos dolgok történtek. A világok ezreit káprázatos világosság öntötte el. A Föld megrendült és hogy mindenki lássa és hallja a Buddha eljövetelét, a vakok visszanyerték látásukat, a süketek újra hallottak, a némák pedig megszólaltak. A bénák megindultak, a nyomorékok felépültek, a foglyokról lehullottak a bilincsek, a pokol tüzei kialudtak. Mindenfelé csak a béke és a szeretet szava hangzott. A hangszerek maguktól megszólaltak és mennyei dallamokat zengtek. A földet enyhe szellő lengte be, s a szikkadt mezőkre langyos eső hullott. A mélyből új, bővizű források buggyantak elő, a vadmadarak békésen az emberek vállára repültek, a réteken pompázatos színű és illatú liliomok nyíltak. A folyók megálltak medrükben, a tenger édesvizűvé változott, a levegőt pedig betöltötte a dévák mennyei zenéje.

Így öltött újra testet a Bódhiszattva a nyári holdtölte ünnepén.

4. A jóslat

Májá felébredt a különös és bámulatos látomás után, s rájött, hogy mindaz, amit látott, álom volt. Mivel tudta, hogy fontos üzenetet hordozhat, reggel részletesen elmesélte férjének az álmát. Suddhódanát töprengésre késztette, amit hallott. Rögvest hívatta a királyi udvar hatvannégy legbölcsebb papját, hogy megfejtsék, mit üzenhet ez a különleges álom. A király zöld levelekkel és virágokkal behintett földön kényelmes ülőhelyeket készíttetett nekik ünnepélyes szertartással, majd magához kérette a papokat. Mikor mindannyian helyet foglaltak, arany- és ezüstedényeket töltetett meg vajban-mézben-cukorban főtt tejberizzsel, arany- és ezüstfedővel fedve nyújtotta át nekik. Gazdagon megvendégelte tehát, majd viseletlen ruhákkal és barna tehenekkel ajándékozta meg papjait. Ezután elbeszélte hitvese rejtélyes álmát, s megkérdezte őket:

– Mi fog történni, mit jelent ez az álom?

A bölcs jóspapok elgondolkodtak a történeten, tanakodtak egy ideig, végül egyikük a király felé fordulva így szólt:

– Ne aggódjon, felség, űzze el a nyugtalanságot szívéből! Magzat fogant a királyné méhében, a gyermek pedig fiú lesz, nem lány. Még nagyobb szerencsét jelent, hogy az istenek Májá királynőt választották, hogy ő legyen egy nagy ember édesanyja. Íme, ez a királyné álmának magyarázata!

A király és a királyné boldogan hallgatták ezt a jóslatot. Örömükben meghívtak sok nemesembert az országból, hogy együtt ünnepeljenek a palotában és megosszák velük a jó hírt. A szegényekről sem feledkeztek meg: élelmet és ruhákat osztottak szét közöttük ajándékképpen.

A dévák közül ekkortól négy harcos istenség őrizte Suddhódana palotáját, nehogy Májának, a minden erényt betartó anyának és drága kincsének valami bántódása essék. A királyné pedig boldogan és egészségesen várta a szülés pillanatát. Amíg az örömteli esemény be nem következett, a bánat és a fáradtság messze elkerülte. Májá ezen idő alatt, míg a Bódhiszattvával volt várandós, képes volt meggyógyítani minden betegséget, mindenekelőtt a legsúlyosabbat: az elvakultság betegségét, mely okozója a többi betegségnek is.

A Bódhiszattva pedig elmélkedésbe merülve töltött tíz boldog holdhónapot anyja méhében.

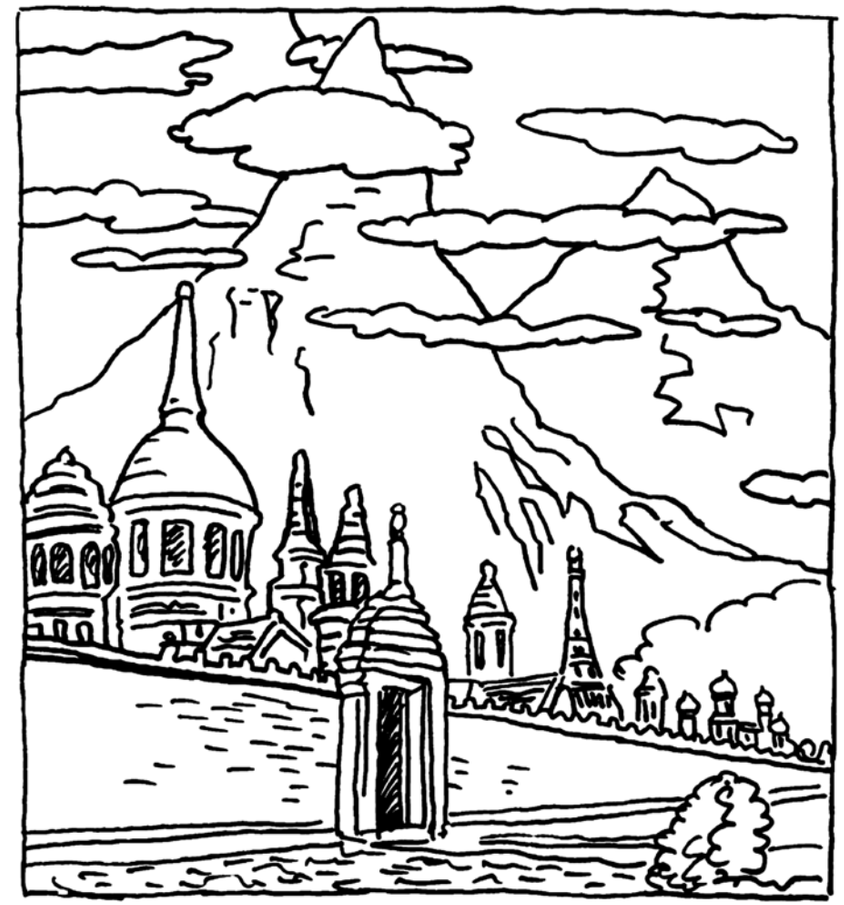

5. A születés Lumbini ligetben

Májá királyné úgy hordozta méhében a Bódhiszattvát, mint edény a szezámolajat. A tíz holdhónap elteltével, vaisákha hónapban éppen teliholdkor, a királyné már a gyermeke születésére készülődött, így elment a királyhoz és azt mondta:

–Kedvesem, el kell mennem szüleimhez, a gyermekünk hamarosan megszületik.

Mivel akkoriban az volt a szokás, hogy egy anya a saját szülei házában, rokonai körében hozza világra gyermekét, a király beleegyezett:

–Rendben van, előkészítek mindent az utazáshoz.

A király ekkor elrendelte, hogy egyengessék el a Kapilavasztu és a közeli Dévadaha városa közötti utat, ékesítsék fel zászlókkal, lobogókkal, szegélyezzék hordókba ültetett pálmafákkal, a fák közé állítsanak tiszta vízzel telt dézsákat. Katonákat küldött előre, hogy őrizzék az utat, néhányat pedig a királyné mellé jelölt ki őrnek. Amikor minden készen állt, Májá beszállt egy aranyos gyaloghintóba és díszes kíséretével útnak indult. Katonák hosszú sora előtt haladt a királyné apja királyságának fővárosa felé. Lassan elhagyták Kapilavasztut, majd a menet rövidesen megérkezett a Lumbiní-ligetbe.

Gyönyörű tavaszi napfény ragyogta be a vidéket. Lumbiní-liget azon a vidéken található a Himalája lábánál, amely ma Nepál déli határterülete. Akkoriban édes illatot árasztó virágokkal volt tele, s madarak ezreivel a fák ágain, amelyek vidám énekükkel túlharsogták a ligeten át csörgedező patak szelíd csobogását. A földből hatalmas, árnyat adó fák bújtak elő, mintha ők is osztozni kívánnának az általános örömben. Minden fa virágözönben pompázott, tövüktől az ágak hegyéig, a virágzó ágak között pedig ötszínű méhek raja dongott, díszes madarak serege röpködött. A növények színpompája és a zsongító hangok

csodás egyvelege lenyűgözte a királynét. Az egész Lumbiní-liget olyan volt, mint egy égi kert, vagy mint egy nagyhatalmú király vigalomra felkészített mulató csarnoka.

Mivel az üde liget jó pihenőhelynek ígérkezett, a királyné kérte, hogy álljanak meg egy kis időre. Májá kiszállt gyaloghintójából, hogy szemügyre vegyen egy különlegesen pompázó fügefát. Hét húga közül a legfiatalabb, Pradzsápatí volt mellette; rá támaszkodva lépkedett a ligetben. A fák feléje hajtották illatozó ágaikat. Egy fenséges szálafa – érezvén a nagy pillanat közeledését – maga nyújtotta le ágait, hogy a királyné belekapaszkodhasson. Májá megragadta az ágat és e pillanatban elindult a szülés. A kísérő sokaság leplet vont köré, s miközben ő állva szült, visszavonultak. Kis idő múlva – anélkül, hogy a királyné bármilyen fájdalmat érzett volna – jobb oldalán kilépett testéből a gyermeke.

A gyermek aranyos fényben tündöklő testét az istenek fogták fel egy finomszövésű aranyhálóban, így az nem érintette a földet. Az égből hűvös és langyos vízsugár hullott alá, hogy még tisztábbra mossa a Bódhiszattvát és édesanyját. Az istenek felmutatták a szennyezetlen és ragyogó gyermeket, majd így szóltak Májához:

– Légy boldog, királyné! Íme, méhed drága gyümölcse!

Ugyanebben a pillanatban látta meg a napvilágot Jasódhará Dévi, a Bódhiszattva későbbi felesége és Ánanda, unokatestvére és leghűségesebb tanítványa. Ekkor született hű paripája: Kanthaka és lovásza, kocsihajtója: Cshandaka. Ekkor hajtott ki a szent fügefa, a bódhi-fa is Uruvélában, amely alatt később a Buddha rátalált a megvilágosodás útjára.

Ekkor, valamennyiük ámulatára, az aranyhálóról a gyermek lelépett és szilárdan megállt a lábán. Mintha a mindenség egyetlen síksággá változott volna, pillantása bejárta a világok ezreit, így szétnézve láthatta, hogy nincs hozzá fogható lény a földön. Ezután minden segítség nélkül hét-hét lépést tett keletre, északra, nyugatra és délre,

mígnem visszaérkezett oda, ahonnan elindult. Léptei nyomán tündöklő lótuszvirágok fakadtak. Miközben megismétlődtek a csodák, amelyek fogamzása pillanatában is bekövetkeztek: a Föld közepén álló Méru-hegy megremegett, a süketek hallani, a vakok látni, a bénák és nyomorékok járni kezdtek. Egyes helyeken még a sós tengervizek is édessé váltak. A gyermek a négy világtájon végigtekintve – akár egy vezérbika – így kiáltott:

– Én vagyok a világon az első, én vagyok a világon a legnagyobb, nincs senki hozzám fogható. Ez az én utolsó születésem, immár véget vetek a születések és meghalások körforgásának!

Ég és Föld megörvendeztek, az egész mindenség gyönyörködött a királyné és az ifjú herceg dicsőségében. Az istenek a mennyei lakhelyükön boldogan újságolták: megszületett a leendő Buddha!

Májá királyné és egész kísérete ráeszmélt, milyen csoda részesei lehetnek. Nem folytatták útjukat a szomszéd királyság felé, hanem úgy döntöttek, azonnal visszaindulnak, hazatérnek Kapilavasztuba. Amikor a királyt értesítették felesége és fia érkezéséről, boldogan szaladt eléjük. Hamarosan az egész nép ünnepelte a herceg megszületését.

6. A névadó ünnepség

Suddhódana király öröme nem ismert határokat. Fia születését követő ötödik napon a király meghívott öt bölcs embert, hogy vegyenek részt a névadó ünnepségen, ők javasoljanak illő nevet a hercegnek. A bölcsek megvizsgálták a herceg születési jeleit és kijelentették:

– Ha a herceg felnőtt a palotát választja és uralkodni szeretne, hatalmas király, a királyok királya lesz belőle. Ő lesz a földkerekség legnagyobb, világhódító uralkodója, *kerékforgató,* a négy égtáj fejedelme, aki megszilárdítja birodalmának biztonságát, s birtokolja a *Hét Kincset.* Temérdek fiai mind hősök lesznek, legyőzői az ellenséges

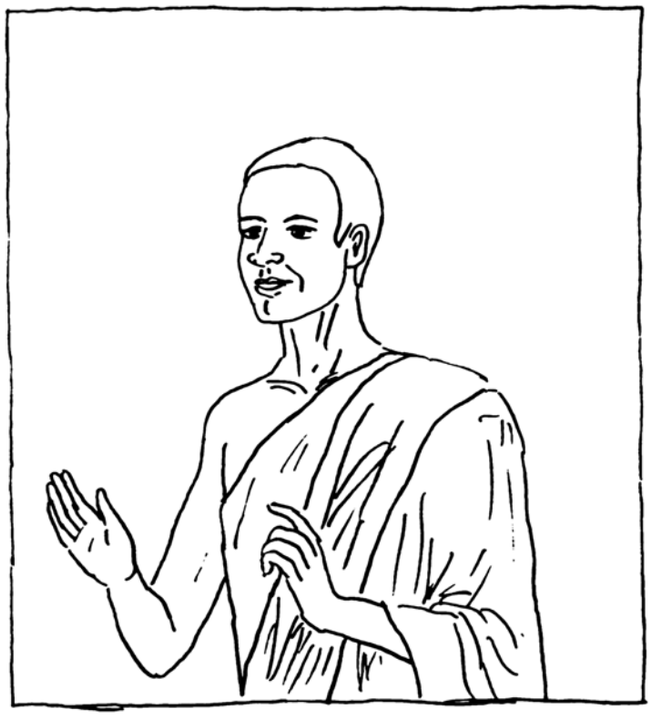

hordáknak. Igazságos királyként fenntartja birodalmának békéjét, egyetlen bot vagy kard nélkül, de szigorú törvények által. Ám ha lemond az udvar örömeiről, elhagyva otthonát és családját, remeteségbe távozik és vallásos életet választ, nagy tanítóvá válik, aki fellebbenti a fátylat a világ szeme elől.

Az öt bölcsből a legfiatalabb, Ádzsnyáta Kaundinja nevű, aki a kiváló emberek harminckét megkülönböztető jegyét felismerte a gyermek testén, ezt mondta:

– Ez a gyermek bizonnyal a világot megvilágosító tanító, a legnagyobb bölcs lesz, aki megszabadítja az összes lényt a földi nyomorúságtól!

Ekkor a bölcsek a Sziddhártha nevet adták a hercegnek, aminek jelentése: Célbaérkezett, de azt is jelentheti: Minden Kívánságot Beteljesítő.

A királynak volt egy idős tanítója, akit úgy hívtak: Aszita, a bölcs. A nagytiszteletű remete zord magányban élt a Himalája szirtjei közt, a közelben elterülő erdőkben. Felfigyelt a városból áradó ragyogásra, majd később hallotta, hogy a királynak – végre – fia született. Nyomban el is indult Kapilavasztuba meglátogatni őket. A király örült, hogy újra láthatja bölcs tanítóját. Amikor Aszita leült a palotában, a király behozta gyermekét, s így szólt:

– Tanítóm, a fiam a minap született. Kérlek, mondd meg, milyen jövő vár rá? – azzal megmutatta a selyemből és aranyból szőtt ruhákba öltöztetett Sziddhárthát, hogy a bölcs alaposan megvizsgálhassa. Aszita térdet hajtott a fiúcska előtt. Ahogy a király lenyújtotta, a gyermek piciny lábát a meglepett bölcs ősz fürtjeire helyezte. Az udvari nép felhördült a tiszteletlenség láttán, hiszen nem tudhatták, hogy a jövendő Buddha senki előtt nem hajthat fejet. Azt hitték, hogy az istenek haragja nyomban hét darabra repeszti Suddhódana gyermekének fejét. Aszita azonban nagyon figyelmesen szemügyre vette a gyermek talpát, s megpillantott rajta néhány jelet.

– A herceg e világ nagy tanítója lesz – szólt végül tisztelettől meghatottan. Majd a piciny lábat áhítattal megcsókolta, s összetett kézzel meghajolt a gyermek előtt. Suddhódana király meglepetten nézte a bölcs tiszteletadását, majd maga is követte példáját, s térdet hajtott saját gyermeke előtt. A király életében először cselekedett így. Ekkor Aszita megvizsgálta az újszülöttet. Midőn felfedezte testén a buddhák harminckét jelét, könnyekre fakadt, hiszen előre látta, hogy az ő élete még Sziddhártha megvilágosodása előtt befejeződik.

– Miért sírsz? – kérdezte ijedten a királyné. – Valami baja lesz a gyermekemnek?

– Nyugodjon meg, felség! – mondta meghatott hangon a bölcs. – Csak tudom, hogy már nem lehetek tanúja annak, amikor e gyermek naggyá válik.

Aszita ekkor elmondta, hogy a jelek azt mutatják: a herceg a világot benépesítő lények érdekében született, s ő hivatott a törvény és a világosság terjesztésére a Földön.

– Tiszta tana parthoz lesz hasonlatos, amely hajótörötteknek ad biztos menedéket. Bölcsessége kristálytiszta tó vizéhez lesz hasonlatos, amely szomjazóknak nyújt enyhülést. A vágyakozás tüzét kegyelmének esőjével fogja eloltani. A *Dharma Király* megérkezett, hogy megszabadítsa a rabságban szenvedőket.

Ezzel a jóslatával mindenkit boldoggá tett. Kezdetben a király szívét is örömmel töltötte el a jövendölés, ám később elgondolkodott. Vajon Sziddhárthának a remeték visszavonult, önmegtartóztató életét kell majd élnie? Vajon a királyi gyermeknek is kolduló szerzetesként kell egyszer tengetnie életét? Suddhódana más jövőt szánt fiának, hiszen valójában azt szerette volna, ha az ő utóda lesz a herceg, aki átveszi majd a királyság vezetését. Sőt annak még inkább örült volna, ha Sziddhártha a négy nagy földrész uralkodójává válik. Az idő múltával egyre erősödött benne az aggodalom, félt, hogy fia a palota pompája helyett a hontalan remeteséget fogja választani.

Amikor Aszita és Kaundinja a jövendölést tették, figyelmeztették is a királyt:

– A fiad találkozik majd egy öregemberrel, egy beteg emberrel és lát egy halottat. Majd találkozik egy szerzetessel, aki lemondott a világi dolgokról, lepelbe öltözött, s koldulásból tartja fönn magát. Ekkor el akarja majd hagyni a palotádat, s maga is le akar mondani a világi életről.

A király aggódni kezdett, hogy Sziddhártha útját valóban e négy végzetes jel – egy öregember, egy beteg, egy halott és egy kolduló szerzetes – határozza majd meg, ezért szigorú parancsot adott, hogy az emberi nyomorúság e fájdalmas jeleit maradéktalanul távolítsák el még a palota környékéről is. És e naptól fogva Kapilavasztu körül sűrű őrjárat ügyelt arra, hogy a szenvedésnek még a látszata se kerülhessen Sziddhártha szeme elé.

A szenvedés azonban váratlanul egészen közel jelent meg. Májá királynő ugyanis így szólt húgához, Pradzsápatíhoz:

– Örök törvény írja elő, hogy egy anya, aki egy ilyen nagy embernek adott életet, nem szülhet más gyermeket. Tudom, hogy nemsokára el kell hagynom ezt a világot, a királyt és gyermekemet, Sziddhárthát. Ha eltávozom e világról, neked kell a helyembe lépned!

Pradzsápatí sírva bólintott.

7. A szántás ünnepe

Az örömöt hamarosan valóban szomorúság követte a királyi palotában. Hét nappal a gyermeke születése után a jóságos Májá királyné hirtelen meghalt; Sziddhártha herceg édesanyja átköltözött a boldogok honába, a dévák közé. A herceg nevelését apja ekkor másik feleségére, Májá húgára, Pradzsápatí Gautamíra bízta.

Pradzsápatí magához vette Sziddhárthát, azontúl ő nevelte. Sziddhártha nem emlékezhetett a saját édesanyjára, Májá húga tö-

kéletesen betöltötte az anyja szerepét. Egy esztendő elmúltával pedig Suddhódana király Pradzsápatít a királynéi trónusra ültette.

Egy ízben Kapilavasztu földművelői a tavaszi szántás-ünnepre gyülekeztek. Az ezüsttel-arannyal ékesített ökröket a város határába terelték. Ide vonult Suddhódana király is díszes kíséretével. A felékesített ökröket befogták az ekék elé, s elsőnek maga a király indította meg aranyszerszámos barmait. A földművelők követték urukat, hogy a jelképes szántással ünnepélyesen megkezdjék a mezei munkákat.

Sziddhárthát az ünnepség helyszínén egy dúslombú fügefa árnyékába ültették, hogy megvédjék a tűző nap sugaraitól. Onnan figyelte a nehéz munkát végző, verejtékező embereket, amint a földet szántották,

valamint a szántásban kimerült, járomtól felsebzett nyakú ökröket. Látta azt is, hogy amint az ekevas végigvágta a földet, időnként kifordított a földből egy-egy gilisztát, amit a madarak azonnal felcsipegettek. Az ifjú herceg elgondolkodott ezen, szánalom fogta el irántuk, s döbbenten suttogta maga elé:

– Ó, hát minden élőlény egymás életére tör?!

A herceget mélyen megrendítette ezeknek a lényeknek a tragédiája. Mondták neki, hogy születése után hamar elveszítette édesanyját, s ahogy növekedett, ez a seb úgy mélyült napról-napra szívében, mint

egy forradás a fiatal fán. Az emberi élet szenvedése egyre mélyebben és mélyebben vésődött elméjébe. Gondolataiba merülve ült ott, s eközben akaratától függetlenül olyan tudatállapotba jutott, amelyet az elmélyedés első fokozatának neveznek.

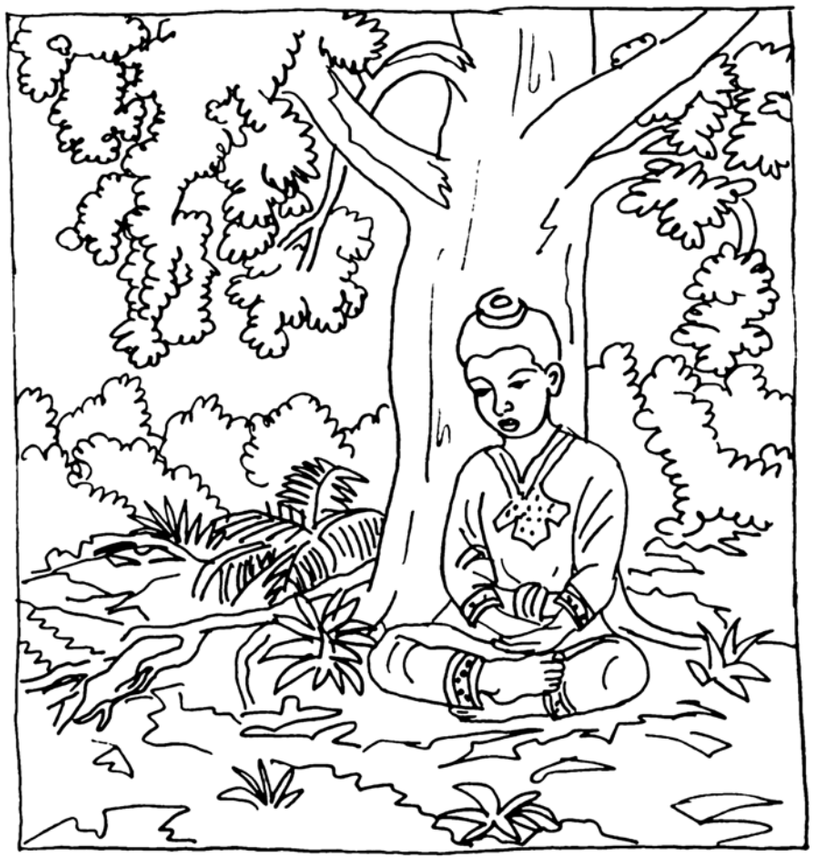

Közben a rengeteg feldíszített ökör oly lenyűgöző látványt nyújtott, hogy az asszonyok, akik a mező szélén csodálták az ünnepséget, megfeledkeztek az elcsendesedett gyermekről. Hosszú idő múltán ijedten döbbentek rá, hogy a nap már jócskán továbbvándorolt pályáján, az árnyékok megnyúltak, a herceget bizonyára kínozza a heves napsütés.

Rémülten futottak a gyermekhez, de nagy volt a meglepetésük: a fügefa árnyéka nem követte a Nap útját, hanem egyhelyben állva, megvédte a gyermeket a forró sugaraktól. Rögvest szóltak a királynak is, hogy nézze, a fiára ebben a különleges helyzetben találtak rá: ott ül csukott szemmel, s míg a többi fa árnyéka eltűnt, a fügefa árnyéka még mindig változatlanul védelmezte Sziddhártha testét.

Ahogy Suddhódana látta ezt a csodálatos jelenséget, térdet hajtott a szemeit éppen kinyitó herceg előtt és így szólt:

– Immár másodszor hajolok meg előtted, drága gyermekem.

Suddhódana ezután kocsijába emelte Sziddhárthát és visszahajtott vele Kapilavasztuba.

8. Sziddhártha neveltetése

Miként a hold, úgy növekedett a gyermek. Megerősödött testben és szellemben; szívében pedig béke és szeretet honolt. A királyfi évek alatt ifjúvá serdült, napjai gondtalanul teltek a királyi családnak kijáró gazdagság és fényűzés közepette.

Suddhódana három palotát építtetett fiának, hogy a herceg az évszak-

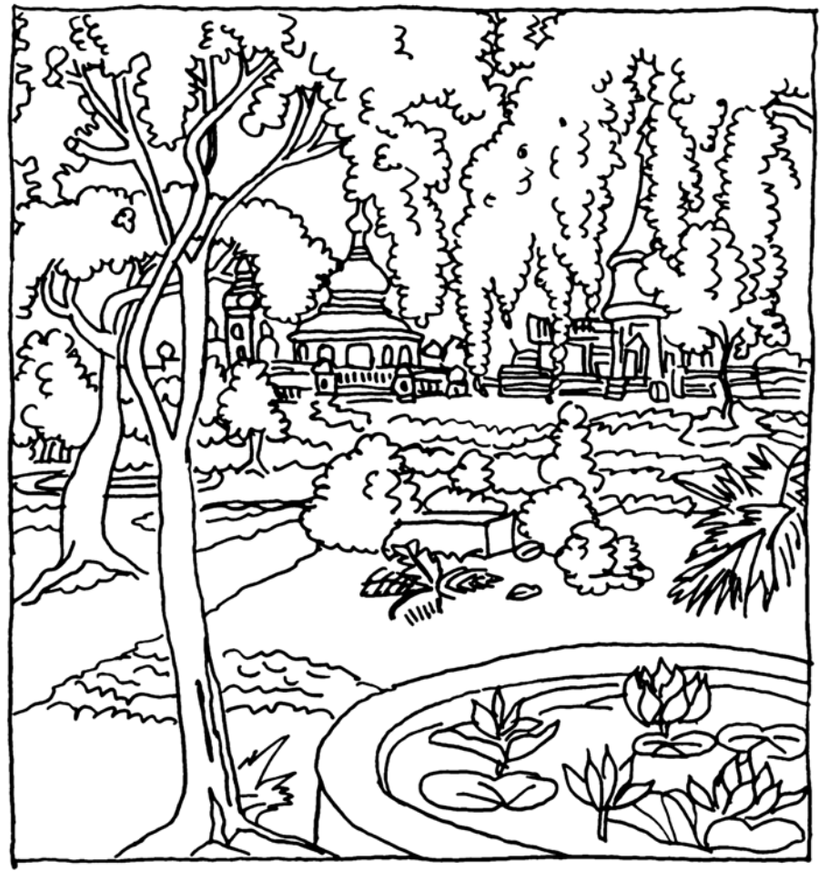

nak megfelelően, a lehető legpompásabban töltse idejét. Az egyikben télen, a másikban nyáron élt, a harmadikban az esős évszakban. A királyi gyermek a paloták kifogástalan kényelmében és gazdagságában nevelkedett. A paloták körül őrök serege vigyázott, hogy a megjósolt négy végzetes jel meg ne jelenjen a herceg szeme előtt. Suddhódana király parkokat, ligeteket is kialakíttatott neki a paloták körül: szikrázó tavakkal, bennük ringatózó vízililiomokkal, kecses hattyúkkal és csodásan szép halakkal. Elrendelte, hogy épüljön egy magas fal a palota és a kertjei köré, hogy a herceg a világtól elzárva nevelkedjék. Ifjú szolgálókat rendelt mellé, de egyébként sem engedte soha, hogy beteg vagy öreg ember betegye a lábát a palotába. A király még azt is megtiltotta, hogy bárki betegségről vagy öregségről, halálról vagy szerzetesekről beszéljen a herceg jelenlétében.

Ám Sziddhártha herceg nagyon érdeklődő volt, s rengeteg kérdést tett fel az embereknek. Tényleg tudni akarta az élet értelmét. A király nevelőket rendelt hozzá, akik megtanították a helyes viselkedésre, s mindarra, amire egy nemes ifjúnak szüksége lehet ahhoz, hogy az emberek tiszteljék. Amúgy is szerette mindenki, s ő is mindenkit szeretett. Mindenkihez barátságos volt, a hangja pedig megrendítően szép. A legendák még azt is megőrizték, hogy Sziddhártha születésétől fogva rendelkezett csodálatos képességekkel: az isteni szemmel, vagyis az emberek karmikus sorsát ismerő bölcsességlátással, valamint a „pislogásmentes" éberség képességével, ami azt jelenti, hogy ha akarta, bármire tudott összpontosítani – bármennyi ideig.

Hogy az uralkodó kötelességeit is minél előbb megtanulja, amikor peres ügyben fordultak Suddhódanához, kiskorától kezdve jelen volt a gyermek herceg is. A meghallgatások és ítélkezések alkalmával apja a térdére ültette, így tanította.

Sziddhártha bámulatos képességeinek híre hamar elterjedt az egész országban. Ennek hatására húszezer nemes ember fogadalmat tett, hogy fiát Sziddhártha szolgálatára szenteli, s felnőtt akár fényes hatalom, akár szikár remeteélet vár a dicső gyermekre, fiaik mindenűvé követni fogják őt.

9. A jószívű Sziddhártha herceg

Sziddhártha herceg igazán kedves volt az emberekhez, állatokhoz és minden más élőlényhez, sosem bántotta őket. Bár soha nem szenvedett szükséget, nem kellett elviselnie semmilyen nehézséget, mivel folyton megvolt mindene, ő mindig gondoskodott a szegényekről és mindazokról, akik keményen dolgoztak azért, hogy őt boldoggá tegyék. Sajnálta a körülötte élőket, igyekezett legalább annyira boldoggá tenni őket, amennyire ő is az volt.

Egy nap az erdőbe indult unokafivérével, Dévadattával, azaz Istenadtával, aki lelkes vadász volt, ezért ilyenkor mindig magával vitte az íját és nyilait is. A fák között sétáltak, amikor Dévadatta váratlanul meglátott egy a magasban szálló hattyút. Nyomban levette válláról íját, felajzotta és rálőtt a szépséges madárra. A lövése megsebesítette a hattyút, amely lezuhant a földre.

Sziddhártha gyorsabban tudott futni, mint Dévadatta, így ő ért oda előbb a madárhoz. Meglepődve látta, hogy a madár még él. Finoman kivette a nyilat a szárnyából, majd gyógyító levelek hűs nedvét nyomta a hattyú sebére, hogy megállítsa a vérzést. Azután gyengéden végigsimította a rémült hattyút, hogy megnyugtassa. Amikor Dévadatta megérkezett, hogy elkérje zsákmányát, Sziddhártha herceg természetesen elutasította. Dévadatta nagyon dühös lett, amiért unokatestvére megtagadta, hogy átadja a prédának szánt hattyút.

– Add ide a madaramat, én lőttem le – mondta Dévadatta.

– Nem adom neked. Ha megölted volna, a tiéd lehetne. Ám mivel csak megsebesült és él, az enyém, mert megmentettem az életét – szólt Sziddhártha.

Dévadatta még ezután is vitatkozott és erősködött. Ekkor Sziddhártha ezt javasolta:

– Menjünk, kérdezzük meg bölcs bíráktól, hogy valójában kit illet a hattyú!

Dévadatta beleegyezett, ezután mindketten elmentek a bölcsekhez, hogy kikérjék tanácsukat a vitás ügyben. Dévadatta és Sziddhártha részletesen elmondták a történteket és az érvelésüket az egész bíróság előtt, miért illetné meg őket a hattyú. Mindketten olyan meggyőzőek voltak, hogy a bíróság tagjait megosztották: egyesek úgy vélték, hogy a hattyú Dévadattáé kell legyen, mert ő ejtette el, míg mások azt gondolták, hogy Sziddhárthát illeti, hiszen ő ápolja.

Hirtelen megjelent egy idős ember és a király megkérdezte a véleményét. Ő így felelt:

– Minden teremtmény becses értéke az élet. Egy lény élete feltétlenül ahhoz tartozik, aki megpróbálja megvédeni azt, sosem ahhoz, aki megkísérli kioltani – mondta az öregember.

A bölcs bírák – ezt hallván – végül jogosan és bölcsen ezt az ítéletet hozták:

– A sérült hattyú jogszerűen Sziddhártháé.

Sziddhártha addig ápolta a hattyút, amíg az teljesen meg nem gyógyult, azután szabadon engedte. Hosszan figyelte kecses röptét – szívében ő is szabadon és boldogan vele szállt.

10. Sziddhártha tanulmányai

Sziddhártha gyermekkoráról nem maradt fenn sok történet. Annyi bizonyos, hogy mint királyi sarj – rangjához méltón – hercegi neveltetést kapott. Igyekeztek megtanítani mindarra, ami ahhoz kellett, hogy jó, bölcs és igazságos uralkodó legyen, aki szükség esetén megvédi, sőt akár gyarapítja is országa nagyságát és hatalmát. Mi mindent kellett vajon tanulnia?

Neveltetésében eleinte a katonáskodás ismereteinek elsajátítása játszott fő szerepet. Ehhez először a testét kellett megedzeni és ügyessé tenni, mégpedig sok sporttal, például bokszolással és birkózással. Megtanult elefántháton lovagolni, lándzsát dobni és íjjal lőni. Tudását versenyeken is bizonyította: bátor lovasként az ország számos versenyét megnyerte. Rendkívüli képességeiről már ekkor is több csodálatos esemény tanúskodott, egy ízben még a templomszobrok is meghajoltak előtte.

Sziddhártha herceget már egészen ifjú korától tanítóhoz küldte Suddhódana király, mert azt is látta, hogy a gondolatai egyéb irányba vonzották. A tanítója, Szarvamitra csoportjában sok gyerek volt: rokon fiúk is, valamennyien nemesi családokból származók. Ő volt az egyetlen, aki rengeteg kérdést tett fel a tanítóinak és az idősebbeknek. A legendák szerint tanítóját és tanulótársait egyaránt elkápráztatja a szentiratok ismeretével: már gyermekkorában ismert minden védikus tudományt, a kor összes nyelvét és írásmódját. Az írás és olvasás, s a nyelvek mellett történelmet és földrajzot tanult, hogy ezen ismeretek birtokában, felnőve majd jó vezető legyen belőle. Matematikában és más tudományokban is elmélyedt, ráadásul mindent sokkal gyorsabban tanult meg, mint a csoportja bármely más tanulója. Megtanult különbséget tenni a jelenségek között, önállóan gondolkodott, ugyanakkor megtanulta az önfegyelmet is. Sosem volt rest, sosem viselkedett helytelenül, ezenfelül mindig engedelmeskedett a tanítóinak.

Úgy mondják, ő volt a legokosabb, mert tudta, mikor mit kell mondani, de ő volt a legbölcsebb is, mert azt is tudta, mikor kell hallgatni. Ügyesnek bizonyult a kézműves mesterségekben, de jártas volt a művészetekben is, könnyedén játszott mindenféle hangszeren, vagy ha kellett, versben is ki tudta fejezni magát.

A legkiválóbb tanároktól tanulhatott, a legjobb barátaival játszhatott, a legnagyobb kényelemben élhetett, a legékesebb ruhákat viselhette és a legfinomabb ételeket ehette.

Úgy tűnt, hogy felhagyott az elmélkedéssel, a tűnődéssel, ami korábban olyan jellemző volt rá. Sziddhártha herceg hamar okosabb lett, mint tanárai, ezért úgy döntött, befejezi a tanulmányait. Ezután már csak az örömöknek és élvezeteknek szentelte életét. Midőn Sziddhártha elérte tizenhatodik életévét, kísérői bepanaszolták a királynál érdektelensége miatt, mondván, hogy a folytonos szórakozás nem teszi lehetővé a herceg további tanítását és a tudományok mélyebb elsajátítását. Suddhódana kérdésére, hogy miért nem tanul tovább, Sziddhártha így felelt:

– Atyám! Hívasd össze országod legbölcsebb férfiait, hadd kérdezzenek ki a magasabb tudományok és a művészetek tizenhat fajtája felől!

A magasabb tudományok és a művészetek körébe tartozott például a nyelvtan, az ékesszólás ismerete, a csillagászat, az észszerűség és következetesség tudománya, valamint a bölcselettan. A király valóban alávetette fiát a vizsgának, ám a bölcsek ámulva tapasztalták, hogy a tizenhat esztendős herceg, akit senki sem oktatott ezekre a magasabb ismeretekre, minden kérdésükre káprázatos felkészültséggel válaszolt. Amikor pedig ő tette fel az őt foglalkoztató kérdéseket, még a legbölcsebbek is elnémultak. Egyértelművé vált, hogy nem volt sem ifjú, sem idősebb, aki testi erőben és szellemi tökéletességben a nyomába érhetett volna.

Atyja – mindezt tapasztalván – egyre jobban tartott Aszita jövendölésétől, ezért fokozottabban ügyelt arra, nehogy fia belepillantson az élet árnyoldalaiba. Elzárta hát minden olyan élmény hatása elől, ami figyelmét az aszkézis, a lemondás felé fordíthatná.

11. Sziddhártha párt választ

Ebben az időben történt, hogy Suddhódana, nem feledvén Aszita, a remete jóslatát, még erősebb kötelékkel kívánta fiát a világi örömökhöz láncolni. Megfigyelte, hogy az utóbbi időben az ifjú herceg olykor csendessé, magába forduló természetűvé vált. Ilyenkor előszeretettel tartózkodott atyja kertjében a nagy dzsambu-fa alatt, a világ folyása felől gondolkodván. A király az idő múltával egyre jobban aggódott emiatt. Megtett mindent, hogy fia gondolatait más irányba terelje, hogy a herceget vidámnak lássa. Egy napon a király megkérdezte a bölcseket:

– Mit tegyek, hogy a fiam boldoggá tegyem? Úgy tűnik nekem, hogy folyton-folyvást a gondolataiba merül.

– A fiad tizenhat éves – felelték. – Mi lenne, ha megházasodna, nőül venne egy gyönyörű leányt?

A királynak tetszett ez az ötlet, így elhatározta, hogy feleséget keres számára. De vajon miként választhatja ki a legalkalmasabb és a legméltóbb leányt? Egyik tanácsadója sugallatára kihirdette, hogy jöjjenek udvarába Kapilavasztuból, sőt szerte az országból és a környező királyságokból is a legszebb lányok, s az istenek bölcsességére bízta a választást. Amikor mind összegyűltek, a király kérte a herceget, hogy válasszon egyet közülük, aki a felesége lesz.

Fiát, kezében egy narancsszínű lótuszvirágokkal telt kosárral, aranyos trónusra ültette. A leányok pedig egyenként vonultak el az ifjú herceg előtt, egy-egy szál virágot választva a kosárból. Még hátra volt egy leányka, de már valamennyi virág elfogyott a kosárból. A szomszédos kólija uralkodónak, Májádéví királyné bátyjának a leánya: Jasódhará, azaz Dicsőséghordozó volt az a lány. Valamennyiük közül a legbájosabb és legkedvesebb, de most szemrehányón tekintett a hercegre. Ekkor az ifjú rádöbbent, hogy ő volt az egyetlen a leányok

közül, aki tekintetét ráemelte. Lehúzta hát gyűrűjét és Jasódhará ujjára készült húzni.

– Ne foszd meg magad ékszeredtől – szólt a lány –, hadd legyek inkább én a te ékességed!

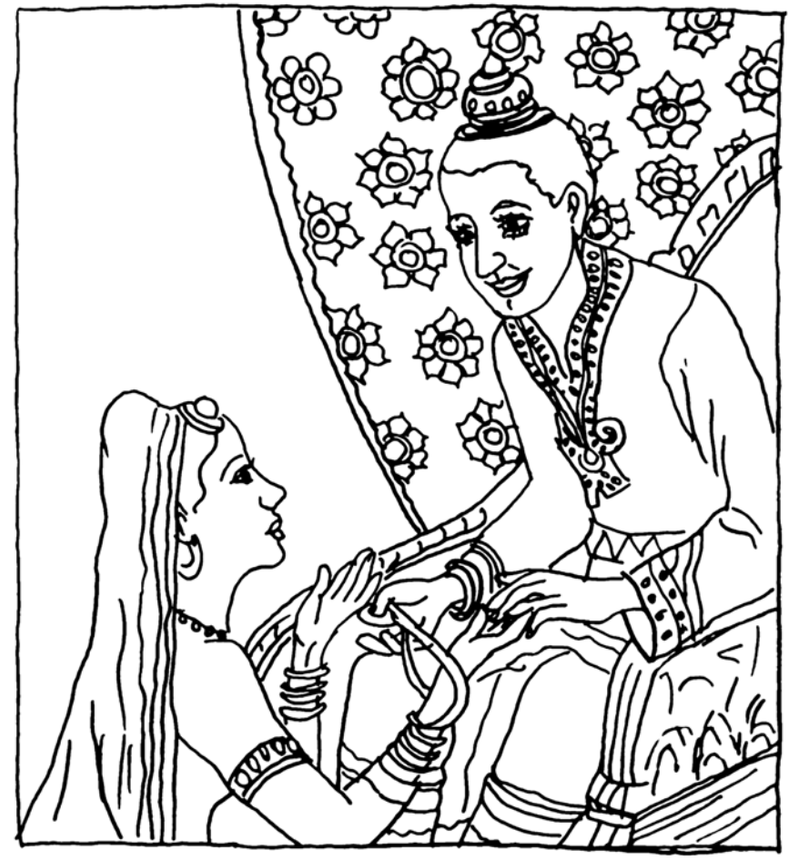

E szavakra Sziddhártha még boldogabban folytatta a félbehagyott mozdulatot, s a gyűrű azonmód Jasódhará ujjára került. Amikor a herceg átadta Jasódharának az ajándékot, ami értékesebb volt annál, mint amit más leányoknak adott, a király rögtön látta, hogy a herceg szerelmes lett, s így kiválasztotta a párját. A király boldogan fogadta

Jasódharát: áldását adta fiának, hogy elvehesse feleségül. Nyomban a leány apjának, Dévadaha uralkodójának, Mahánámának beleegyezését is kérte a fiatalok házasságkötéséhez. De Mahánáma király, akit Szuprabuddhának is neveztek, így felelt:

– Nagy király! Távol álljon tőlem, hogy fiad boldogságának útjába álljak, de jól tudod, hogy én is a harcosok, a ksatriják rendjébe tartozom. Hagyományaink szigorúan megszabják, hogy leányainkat csakis ksatrija, azaz harcos férfihoz adhatjuk feleségül. A te fiad, Sziddhártha azonban, úgy hírlik, inkább a magányra és a bölcselkedésre hajlamos, természete szerint tehát inkább a bráhmanákhoz, a papokhoz húz, a fegyverforgatást lenézi, s talán nem is gyakorolja. Nem bízhatjuk rá leányainkat, hiszen ha esetleg háború törne ki, akkor az ellenségtől nem tudná megvédeni őket.

A herceg Mahánáma király kétségeinek hallatára ily szavakkal fordult atyjához:

– Hívd meg rokonainkat, hogy meggyőződhessenek rátermettségemről és erőmről.

Sziddhártha arra is megkérte atyját, hogy hívja meg viadalra alattvalói közül a legbátrabb harcosokat, hadd mérje össze velük erejét.

A király teljesítette fia kérését: futárokat menesztett szerte az országba, s néhány nap múlva már ötszáz válogatott ifjú várta a viadal kezdetét jelző kürtszót. Midőn a rokonság is megérkezett, s Kapilavasztu lakóival együtt gyülekeztek, az ifjú herceg kész volt a próbákat kiállni. Lovaglásban, vívásban és birkózásban Sziddhártha játszva legyőzte ellenfeleit.

Hátra volt még az íjászat. Egy kőre fektetett dobot kellett keresztüllőniük. Amikor az ifjak mind kilőtték nyilaikat, Suddhódana fia ötszörös távolságra helyeztette át a célpontot. A dob mögött hét kemény törzsű pálmafa és egy ércből öntött vaddisznószobor állt. Sziddhártha íjat kért. A fegyverhordozók a kezébe adták a csillogó fegyvert, de alig feszítette meg, az kettétört a kezében. Ez lett a második, a harmadik és

a negyedik sorsa is. Végül előhozták a templomból az ősök szent íját, amelyet egyetlen vitéz sem volt képes felajzani. Sziddhártha minden erőfeszítés nélkül felajzotta az íjat, könnyedén megfeszítette, s lőtt. A suhanó nyílvessző keresztülröppent a célon, áthatolt a hét pálma vaskos törzsén, a vaddisznó ércszobrán, majd jóval mögöttük a földbe fúródott. Így nyerte el a királyfi Jasódhará kezét.

Sziddhártha későbbi legádázabb ellenfeleit is ezen a versenyen szerezte: Mahánáma királyt és fiát, Dévadattát, aki pedig mindig is nagyon jó íjásznak gondolta magát.

12. Találkozás egy öreggel

A király elégedett volt a viadalon történtekkel. Biztos volt benne, hogy a herceg az ő nyomdokaiba lépve egyszer király lesz. Sziddhártha és Jasódhará az esküvőjük után a tavasz, az ősz és az esős évszak palotáiban fényűző gondtalanságban élt. A herceg elmerült a zene, a tánc és egyéb érzéki gyönyörök élvezetében.

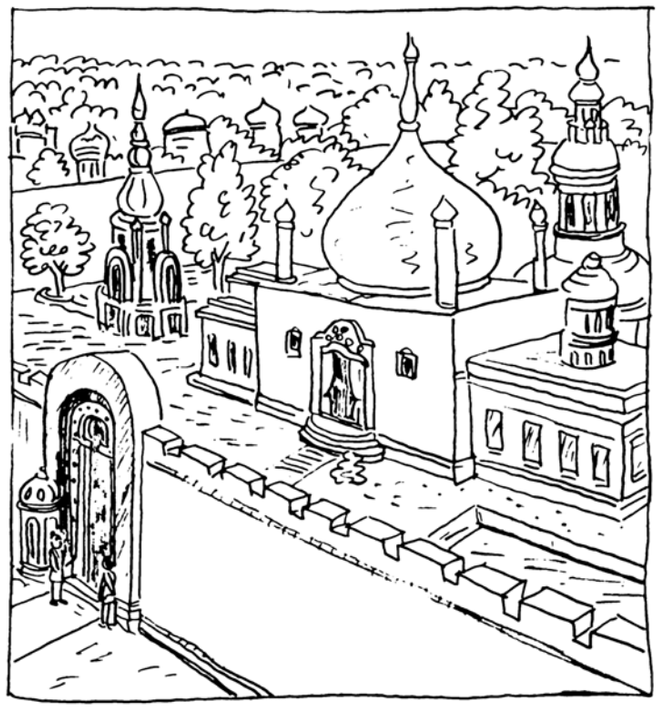

Így telt el több mint tíz esztendő. Azonban a pompa, a gazdagság, egyáltalán az, hogy mindene megvolt, nem adott Sziddhárthának lelki békét. Nem volt boldog mégsem, hiszen szinte rabnak érezte magát a falak között. Miként a megláncolt elefánt vágyódik a vadonba, úgy

kívánkozott a herceg a külvilágba, hogy azt megismerje. Huszonkilenc éves koráig nem látta az élet árnyékos oldalát, eljött az ideje, hogy az istenek rendelése szerint Sziddhártha elinduljon a megvilágosodás útján. Hogy ez bekövetkezhessen, négy déva megtestesítette a végzetes jeleket, melyek előidézték a királyfi sorsának fordulását.

Egy nap így szólt Sziddhártha az apjához:

– Apám, el kell hagynom a palotát, ki kell jutnom a falakon túlra, hogy lássam, hogyan élnek mások.

– Rendben, fiam – mondta a király -, kimehetsz a palota falain túlra, hogy lásd a városban élő embereket. Előtte azonban elő kell készítenem néhány dolgot, hogy minden kellően jó és megfelelő legyen az én nemes fiamnak a látogatáshoz.

Suddhódana megparancsolta, hogy az utakat, amerre a herceg el fog haladni, tisztítsák meg, díszítsék virágokkal. Amikor az emberek elkészültek, a király egy gyémántokkal díszített kocsit és négy fehér lótuszszirom színű paripát ajándékozott fiának, majd így szólt:

– Most már mehetsz, kedves fiam! Nézz körül a városban, ha szeretnél!

Sziddhártha felült az istenek hintóihoz hasonlatos kocsira, ami elé az ifjú herceg lovásza, Cshandaka befogta a négy pompás paripát, majd kihajtottak a városba. A város házai ünnepi díszt öltöttek. Az emberek az út mentén gyülekeztek, hogy láthassák a trónörököst. Ahogy az utcákon haladtak, az egyik régi házikóból váratlanul kilépett egy öregember alakját felöltött déva. Az ősz öregember elnyűtt, szakadt, koszos rongyokat viselt. Aszott arcát ezernyi barázda szántotta, bőre mindenütt ráncos volt. Az agg beesett szemei homályba révedtek, már szinte vak volt. Fogatlan ínyei miatt ajkai szinte eltűntek szája üregében. Remegve, kétrét görnyedve hajolt csontsovány kezeivel tartott göcsörtös botjára, hogy az eleséstől megvédje magát. Az öreg koldus végigvonszolta magát az úton, ügyet sem vetve a körülötte jövő-menő emberekre, legfeljebb azokra figyelt, akiktől vékony, erőtlen hangon né-

mi élelmet kéregetett. Könyörgésébe beleszőtte, hogy meghal, ha nem kap aznap ennivalót, szemeiből mélységes bánat tekintett a világba.

Amikor a herceg megpillantotta a vánszorgó öregembert, megálljt parancsolt. Rácsodálkozott a jelenségre, hiszen nem tudta, mi került a szeme elé. Ez volt az első alkalom, hogy ilyen korú és állapotú embert látott.

– Mi az ott, Cshandaka? – kérdezte döbbenten a kocsisától. – Az nem lehet ember. Még soha nem láttam hozzá hasonló szánalmas jelenséget. Miért hajlik meg annyira? Miért remeg? Ez valami tánc lenne? Vannak emberek, akik így születnek?

A kocsihajtó zavarában alig merészelte az igazságot közölni:

– Ez az ember nem így született, ő egy nagyon öreg ember. Amit látsz, azok az öregség jelei – mondta, majd hozzátette, hogy a legjobb, ha a herceg elfelejti, amit látott. Ám a herceg nem volt elégedett a válasszal, tovább kérdezősködött.

– Miért fehér a haja és nem fekete, mint az enyém? Mi a baj a szemeivel? Hol vannak a fogai? Kérlek, felelj, Cshandaka, mit jelentsen ez?

– Herceg, a világon mindenki ilyen lesz, mint ez az aggastyán, ha elég hosszú ideig él. Ugyanez az ember egykor kisded volt. Fiatalon, ereje teljében, olyan volt, mint mi. Most a kora miatt néz ki így. Íme, ahogy évei száma megnövekedett, elfonnyadt a szépség és eltűnt az erő. Ezt nem lehet elkerüni, minden emberre hasonló sors vár. Hajunk megőszül, kihullik, bőrünk ráncossá válik és elvékonyodik, akár a pergamen. Szemünk fénye megfakul, hajlékony ereink megkeményednek és görcsbe merevednek. A hús megfogyatkozik testünkön, s végül csak a fakó bőr fedi puszta csontjainkat – mondta végül Cshandaka.

Sziddhártha mélyen elgondolkozott a látottakon és hallottakon.

– Hogyan? – kérdezte önmagától. – Hát a születés valóban oly végzetes ajándék lenne, mely mindannyiunkat az aggság undok állapotába taszít? Hogyan is örvendezhetnek az emberek – gondolta –, ha tudják, hogy mi vár rájuk?

A herceg ekkor azt parancsolta Cshandakának, hogy vezesse visszasza a kocsit, menjenek rögvest haza, mivel nagyon elszomorította az iménti látvány. Alaposan át akarta gondolni azt a rettenetes élményt, amit felfedezett: az öregkort, azt, hogy egyszer mindenkinek – herceg létére még neki is – meg kell öregednie. Mélyen érintette, bússá tette a felismerés, hogy senki sem tudja megállítani az öregedést, még akkor sem, ha gazdag és hatalma van.

A király megkérdezte a váratlanul visszatért fiától:

– Mi történt, hogy ilyen hamar visszafordultál?

Atyja kitartó kérdezősködésére Sziddhártha elmondta szomorú találkozását az aggal, majd közölte Suddhódanával, hogy visszavonult életmódot kíván ezentúl folytatni. A király megrémült, hogy összes terve rombadől. Rögvest szolgáit hívatta:

– Miért akartok megölni? Tüstént szórakoztassátok a fiamat! Ha a szórakozásban kedvét leli, nem gondol a remeteségre – szólt a király. Még az őrséget is megerősíttette, mérföldenként minden irányban őrszemeket állíttatott. Ám ez hiábavaló volt, mert a dévák jelenéseit legelőször csak Sziddhártha láthatta. Suddhódana elhozatta palotájába az ország legszebb és legügyesebb táncosnőit, a legnagyszerűbb zenészeket, s közreműködésükkel a legfényűzőbb estélyt szervezte. A király kitett magáért, de ennek egyetlen célja volt, hogy fiát végzetes szándékától visszatartsa. Aznap este így igazán királyi vendéglátásban volt része mindenkinek a palotában. Ám a herceget ez nem tette boldoggá, nem is érdekelte. Végig az járt a fejében a vacsora és az azt követő mulatság alatt, ahogy a táncosnőket nézte:

– Egyszer mind megöregednek majd valamennyien, kivétel nélkül… Még az is, aki a legszebb és legcsinosabb közülük.

Amikor mindenki nyugovóra tért, Sziddhártha lehangoltan, kétségektől marcangolva töprengett, aludni sem tudott. Nem jött álom a szemére, egyre csak azon járt az esze, hogy egyszer mindenki öreg lesz, ősz, ráncos, fogatlan és csúnya, mint az az öregember, akit aznap látott. Tudni akarta, hogy akad-e valaki, aki kiutat talált, aki képes arra, hogy megállítsa ezt a rettenetes sorsot: az öregedést.

13. Találkozás egy beteggel

Sziddhártha apja másnap reggel úgy utasította személyzetét, hogy szervezzenek még több ilyen táncos lakomát. Azt hitte, ez majd feledteti a herceggel az átélt élményt. Ám a herceg már aznap arra kérte az apját, hogy ezúttal engedje meg, hogy úgy lássa Kapilavasztut, amilyen a város egy teljesen átlagos napon. Úgy szeretné látni, hogy nem mondják meg senkinek előre, hogy kilátogat a falakon túlra.

A király, bár nem szívesen, de megengedte a hercegnek, hogy újabb utat tegyen a városban. Úgy gondolta, hogy semmi jót nem eredményezne, ha megpróbálná visszafogni a fiát, mert már az is boldogtalanná tenné. Ezúttal is Cshandakával indult el Sziddhártha. Fiatal nemesembernek öltözött, mert nem akarta, hogy az emberek felismerjék benne a herceget.

A város ez alkalommal teljesen más volt. Nem üdvözölte ünneplőbe öltözött, éljenző, tömeg a herceget, nem díszítették drapériák, virágok a házak ormait, hanem egyszerű emberek élték megszokott mindennapjaikat, fáradoztak a megélhetésükért. Egy kovács az üllője mellett izzadt, kalapáccsal ütötte a tüzes vasat, hogy késeket gyártson. Az ékszerészek és aranyművesek ezüstből, aranyból, drágakövekből nyakláncokat, karkötőket, fülbevalókat és gyűrűket alkottak. A kelmefestők ruhákhoz való mindenféle színű szövetet festettek, amelyeket állványokra lógattak fel száradni. A pékek szorgalmasan sütötték a lepényeket, süteményeket és édességeket, hogy elegendő legyen az éhes vásárlóknak, akik gyakran még melegen ették meg őket. A herceg érdeklődéssel figyelte az egyszerű emberek sokaságát. Mindenki szorgoskodott, örömét lelve a munkájában.

Ekkor megjelent Sziddhártha előtt a második déva: meglátott egy embert a földön, akinek rázkódott a teste, a hasát fogta mindkét kezével, fájdalmában magas hangon visított. Arcán és testén mindenütt piros pöttyök látszódtak, a szeme ijedten forgott és levegőért kapkodott. A herceget életében másodszor szomorította el egy élmény. A következő pillanatban már szaladt is hozzá, mivel együttérzése felülkerekedett megrendültségén. Felemelte az embert, fejét térdére fektette és megkérdezte:

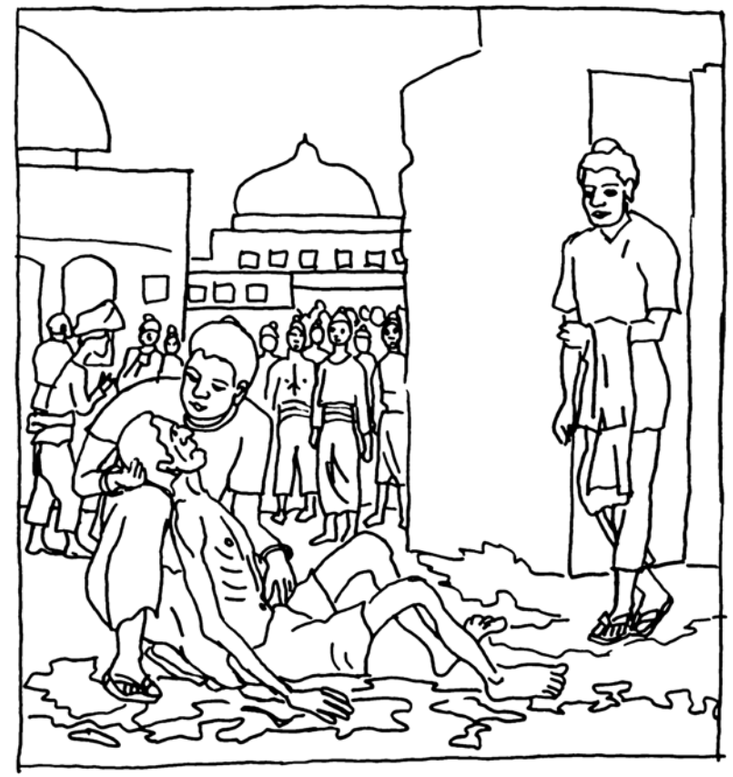

– Mi a baj, mondd, mi a baj?

Ám az ember nem tudott válaszolni, egyre csak sírt.

– Cshandaka, felelj, mi történt ezzel az emberrel? – kérdezte Sziddhártha. – Miért nem tud rendesen lélegezni? Miért nem válaszol?

– Hercegem, ne öleld azt az embert, mert beteg! – felelte Cshandaka.

– A vére mérgekkel telített. A testét alkotó elemek nincsenek egyensúlyban. Fertőző betegsége van, ami felhevíti mindenütt a testét, lázassá teszi, szörnyű fájdalmai vannak. Emiatt sír hangosan és képtelen beszélni.

– Van még ilyen ember, mint ő? – kérdezte elborzadva a herceg.

– Igen, s te lehetsz a következő, ha ilyen közel tartod magadhoz. Kérlek, engedd el! Ne is érj hozzá, különben elkapod ezt a visszataszító betegséget. Ha megfertőződsz, ugyanilyen beteg leszel.

– Van más ilyen betegség is, Cshandaka?

– Igen, hercegem, több száz olyan betegség van, ami hasonlóan fájdalmas, mint ez – felelte Cshandaka.

– Nem tud senki segíteni ezen? Mindenki beteg lesz? Bármikor váratlanul megtörténhet velünk ilyen vagy hasonló?

– Igen – felelte Cshandaka. – Mi mindannyian ki vagyunk téve betegségeknek, a gazdag éppen úgy, mint a szegény. Mindenki beteg lesz egyszer, senki sem tudja ezt meggátolni, bármikor megtörténhet. Bárki beteg lehet, s akkor sok szenvedést él át. Minden előre leskelődik a kínzó kór, a gyötrő betegség. Ha elérte áldozatát, a földre tiporja, végül a halálba taszítja.

A kocsihajtó a lovak közé csapott, hogy mielőbb elkerüljenek a beteg közeléből. A herceg pedig ezúttal még szomorúbb lett, s mélyen elgondolkodott. Amikor összeszorult szívvel visszatért a palotába, még mindig zaklatott volt, egyfolytában a látottakon és hallottakon töprengett.

Apja, látva zaklatottságát, újra tudakozódott a történtek felől. Miután tudomást szerzett megrázó élményeiről, ismét úgy rendelkezett, hogy erősítsék meg még jobban az őrséget, így ettől kezdve immár minden fél mérföldnél álltak az őrszemek. Suddhódana egyre kétségbeesettebben szaporította az élvezeteket fia körül, de az istenek szándéka ellen minden hiábavaló volt.

14. Találkozás egy halottal

A király, látva, mennyire megváltozott a fia, nagyon szomorú lett. Ám a herceg még egyszer kérte, hogy elhagyhassa a palotát, hogy még többet láthasson a kinti életből. A király beleegyezett, mert tudta, hogy hasztalanul próbálná megállítani a fiát.

Ezúttal ugyancsak egy nemesember viseletében és Cshandaka társaságában indult el Sziddhártha a palotából. Kapilavasztu különböző városrészeit keresték fel. Egyszercsak hirtelen le kellett fékezni a kocsit, mert megpillantottak egy menetet, amely előttük egy keresztutcában haladt.

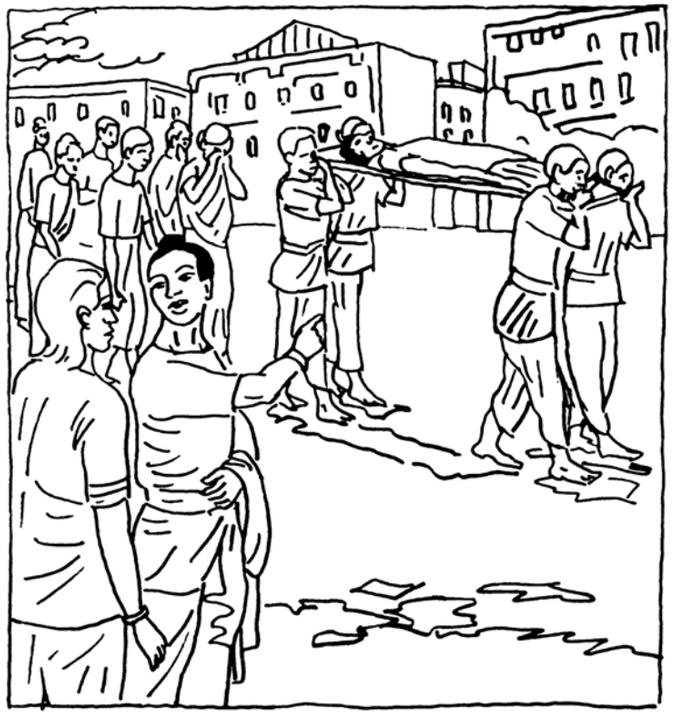

A menetet az istenek varázsolták Sziddhártháék kocsija elé. Az emberek sírtak a menetben, közülük négyen pedig egy deszkalapot cipeltek, amelyen egy nagyon vékony ember feküdt csendesen. Olyan volt, mint egy kő, egyetlen szó vagy hang sem hagyta el az ajkát.

– Mi ez, Cshandaka? Miért fekszik az az ember olyan csendesen? – kérdezte a herceg elborzadva. – Hogy tud aludni ilyen zajban? Virágokat és szalagokat látok, de az emberek, kik a menetet kísérik, mégis szomorúak!

– Annak az embernek már nincs tudomása semmiről. Már halott – felelte nehéz szívvel Cshandaka. –Teste merev, az élet eltávozott belőle. Családja és barátai kísérik utolsó útjára.

– Halott? Hát ez az, amit halálnak neveznek? Mindenki meghal, akár ez az ember?

– Igen, hercegem, minden élőnek meg kell halnia végül. Minden születettre halál leselkedik – felelte Cshandaka. – A világon mindenütt meghalnak az emberek. A halál mindenkit elér, senki sem tudja megállítani vagy elkerülni.

Elakadó lélegzettel kiáltott fel Sziddhártha:

– Ó, világnak rabjai! Milyen vakság uralkodik rajtatok! Halál vár rátok, ti mégis gondtalanul haladtok az életútatokon!

A menet továbbhaladt, kiértek a folyópartra, ahol is a halottat ráfektették egy halom fa tetejére, majd meggyújtották a máglyát. Az az ember még akkor sem mozdult meg, amikor a lángok már minden oldalról körülnyaldosták. A herceg úgy meghökkent, hogy egy szót sem tudott szólni. Arra gondolt, hogy milyen borzasztó, hogy a halál bármikor bekövetkezhet – bárki, még egy király vagy egy királyfi esetében is. Valóban lehetetlen lenne meggátolni?

Amikor Cshandaka látta a herceg mély megrendülését, megfordította a kocsit, s rögvest visszahajtott a palotába. Hazatérve, Sziddhártha csendben bement a saját lakosztályába, s ettől fogva egész álló nap

ezen töprengett. Gondolatai újra és újra visszatértek az emberi élet igazi értelmének kérdéséhez.

– A palota minden kincse, a test egészsége, az ifjúság virága, mindezek mit érnek számomra? – gondolkodott el. – A fiatalság tovaröppen, a testet betegség béklyózza, a halál elől nincs menekvés. Az ifjúságom gőgje, az egészségem gőgje, az életem feletti hatalom gőgje – mindezt el kell vetnem… Állandó küzdelemben a létért próbálunk megragadni valamilyen magasabb rendű értéket. Elismerjük, hogy az öregedés, a betegség és a halál elkerülhetetlen, ennek ellenére a hasonlóan üres és múlandó dolgok között keresünk valami biztosat. Ám ekkor rossz úton járunk. Az élet értelme túlmutat minden emberi szenvedésen. Aki ezt felismeri, az jár a helyes úton. A gyönyörökkel terhes udvari életben én, úgy látszik, rossz úton próbálkozom.

A király pedig, látva, hogy milyen hatással vannak Sziddhárthára a látogatások, újra megkettőzte az őrséget. A palota és a város környékét ellepte a katonaság, hogy tíz mérföldnyi távolságban az emberi nyomorúság legcsekélyebb jelét is eltávolítsák. De minden fáradságuk kárbaveszett, Sziddhártha előtt hamarosan megjelent a negyedik jel, mely az igazság útjára vezette.

15. Találkozás egy szerzetessel

Éjszaka volt, de a herceg álmatlanul hevert az ágyán. Felkelt és kiment a kertbe, leült a nagy dzsambu-fa alá, s ott mélyen elgondolkodott az élet és a halál, a keletkezés és elmúlás felől. Miközben összpontosította gondolkodását, szelleme lassan megnyugodott, szívébe – hosszú idő után – némi béke költözött. Ebben az összeszedett szellemi állapotban a herceg bepillantást nyert a világ minden szenvedésébe: átlátta és megértette a vágy okozta fájdalmakat, a halál elkerülhetetlen voltát. Mély részvét kelt lelkében az emberek iránt, s így sóhajtott:

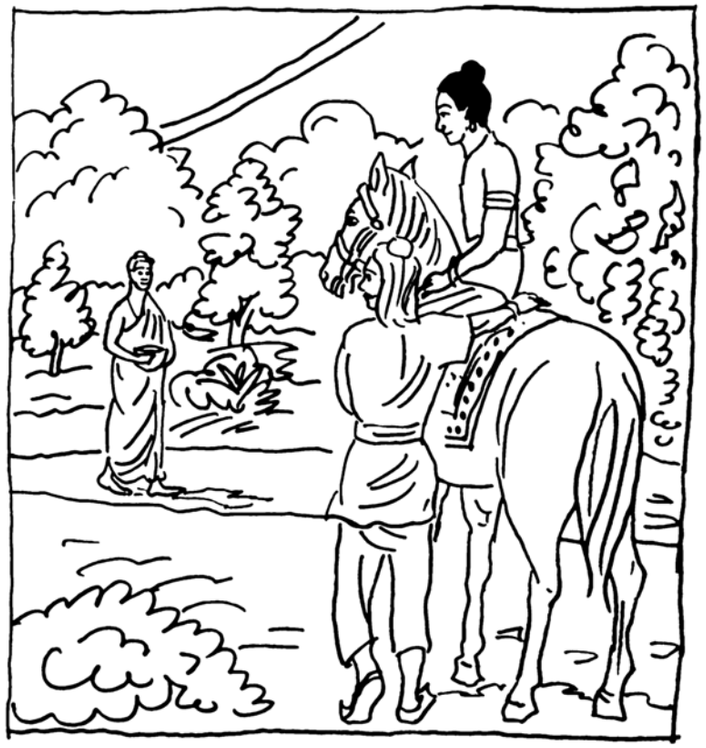

– Ó, jaj, az egész világot sötétbe burkolja a tudatlanság! Nincs senki, aki kiszabadítaná a létezőket a szenvedésteli körforgásból!

Napokig tartó, szorongással teli szemlélődést követően Sziddhártha negyedik alkalommal is meglátogatta a várost. Kocsisával egy csendes parkba érkeztek, amelyet hármas őrség vett körül, hogy még egy madár se férkőzzön a királyfi közelébe. Ám ahogy a dévákat és jelenéseiket eddig is csak Sziddhártha és kocsisa látta, a negyedik déva is keresztezhette Sziddhártha útját, méghozzá egy bölcs kolduló szerzetes alakjában. A herceg odalépett az előtte hirtelen megjelenő, méltóságteljes alakhoz, aki csak egy szál köpenyt viselt:

– Honnan jössz és ki vagy?

– Kereső vagyok – válaszolt az ember.

– Miért tűnsz annyira boldognak? – kérdezte Sziddhártha.

– Mert az öregség, betegség és halál felől elmélkedve elhatároztam, hogy otthontalanságba vonulok azért, hogy megkeressem a megszabaduláshoz vezető utat. Minden pusztulásra van ítélve, egyedül az Igazság örök. Minden jelenség alá van vetve a változásnak. Ezért lemondtam minden világi vágyamról, ezzel szabad lettem.

– Miből élsz?

– Abból, amit az emberek adnak nekem. Csupán élelmet kérek tőlük, ha kell, házról házra járva, s mindig kapok.

– És mit adsz nekik?

– Azt, amit már felismertem, megtaláltam.

– Mit keresel?

– Az igazságot.

– Megtaláltad már?

– Még nem teljesen, de egyszer biztosan – mondta nyugodtan az ember.

– Lehetséges-e nyugalomra és igazságra találni a világ békétlensége közepette? – kérdezett tovább Sziddhártha. – Tisztában vagyok a földi örömök hiábavalóságával. Minden lehangol, kibírhatatlannak tűnik számomra a lét!

– Éppen a szenvedés jelenléte utal arra, hogy a megszabadulás is lehetséges. Ahol bánat van, ott áldás is honol, habár szemeid még hiába kutatnak. Ahogy a mocsárba süllyedt ember a tiszta lótusztavat áhítozza, ha ezt a tiszta vizet fel nem keresik, úgy az nem a víz hibája. Hasonlóképpen: ha van ösvény, amely a szabadsághoz vezet, de az emberek nem lépnek rá, úgy azért nem az ösvény a hibás. Ha a beteg nem keresi föl orvosát, azért nem az orvos felel.

A herceg mohón leste a bölcs szavakat és így szólt:

– Jól beszélsz. Most már tudom, hogy amit elhatároztam, azt véghez is fogom vinni. Atyám azt kívánja tőlem, hogy élvezzem az élet örömeit, s olyan tetteket vigyek végbe, melyek családunknak dicsőséget hoznak. Úgy véli, hogy még túlságosan fiatal vagyok ahhoz, hogy a vallásos életnek szenteljem magamat.

A tiszteletre méltó ember megcsóválta fejét és így válaszolt:

– Tudnod kell, hogy az igaz felismerés érdekében nincsen elvesztegetni való időnk.

Sziddhártha szívét öröm dobogtatta meg.

– Eljött az ideje, hogy elszakítsak minden köteléket, melyek megakadályoznak abban, hogy tökéletes fölismerésre jussak. Itt az idő, hogy otthontalanságba vonuljak, s rálépjek ama ösvényre, amely a megváltáshoz vezet! – mondta.

A mennyei hírnök elégedetten hallgatta Sziddhártha elhatározását. Beleegyezően bólintott.

– Valóban eljött a pillanat – szólt –, eljött az idő, hogy rálépj az ösvényre. Légy állhatatos! Megtalálod majd, amit keresel. Küzdj fáradhatatlanul, mert miként biztos, hogy a földobott kő aláhull, miként biztos, hogy a halál eléri a halandókat, miként biztos, hogy a Nap minden reggel felkel, éppen így biztos, hogy ha fáradhatatlanul törekszel, akkor tiéd lesz a diadal.

A jelenés, miután ezeket elmondta, eltűnt.

– Ki lehetett ez a tiszteletre méltó férfiú? – kérdezte Cshandakától a herceg.

– Bölcset láttál, uram – szólt Cshandaka, bár nem volt tisztában a remeteséggel és a remeteség érdemével. Az istenek sugallatára így folytatta: – Az ilyen bölcs törekvő elfordul a világ gyarlóságaitól, lemond a szenvedélyekről, az érzéki gyönyörökről és a vagyonszerzésről. Az önmegtagadás meghozza számára a lélek békéjét.

Sziddhártha elbűvölten hallgatta lovásza szavait, s megértette, hogy ez az út vezeti el őt is a szenvedések világából a világosság, az örök nyugalom felé.

– Ilyenné kell válnom magamnak is – gondolta. – Ama üdvösség után vágyom, amely múlhatatlan, olyan élet után áhítozom, amelynek nincsen sem kezdete sem vége. Ezért kell elvonulnom az otthontalanságba.

A herceg szívét mélységes nyugalom töltötte el, s most maga is boldogságot érzett. Ezúttal gyalog indult vissza a palotába.

16. Ráhula születése

Sziddhártha addig sétált, míg el nem fáradt. Akkor leült, hogy egy kicsit megpihenjen. Ahogy egy fa hűvös árnyékában ült, egy szolga a palotából rátalált, s elújságolta neki a hírt:

– Sziddhártha, fiad született!

Amint a herceg meghallotta ezt, így szólt:

– Megszületett a fiam? Akkor megszületett egy újabb kötelék!

Amikor a szolga hazatért, a király, aki boldog volt, hogy fiának örököse született, megérdeklődte:

– Mit mondott a fiam?

– Felség, fiad azt mondta: „Megszületett egy újabb kötelék!"

Suddhódana ezt hallva, így szólt:

– Nos, akkor mostantól fogva legyen unokám neve Ráhula!

A király találónak érezte ezt a névválasztást, mert a Ráhula azt jelenti: kötelék, bilincs. Abban bízott, hogy Sziddhártha úgy fogja majd szeretni a fiát, mint ahogyan ő szerette gyermekét. Így az imént született unokája épp jókor jött a világra ahhoz, hogy elég erős kötelék legyen a herceg számára, ami a palotához, a kötelességeihez, a világhoz bilincseli majd a szívét. S akkor a sákják országa az utódai uralma alatt marad immár.

Közben Sziddhártha továbbindult otthona felé. Már a gazdagok palotái között haladt, amikor az egyik hercegnő, Kiszá Gótamí megpillantotta őt. Elbűvölve a jóképű hercegtől lelkesen így kiáltott:

– Ó, milyen boldog és elégedett lehet az anyja, apja és felesége egy ilyen szép, ifjú hercegnek!

Sziddhártha meghallotta ezt. Vágyaktól megcsömörlött lelkében ez a gondolat támadt:

– Ez a nő azt mondja, hogy e szép külső láttára megnyugszik az anya szíve, megnyugszik az apa szíve, megnyugszik a hitves szíve. De vajon mi kell ahhoz, hogy saját szívem is megnyugodjék?

Fennhangon pedig ezt mondta:

– Mindenki boldogabb lenne, ha különbséget tudnának tenni a valódi és az önzésen alapuló boldogság között.

Kiszá Gótamí erre ezt kérdezte:

– Miképpen érhető ez el?

A herceg elgondolkodott, azután azt felelte:

– A szenvedélyek és az önzés tüzének kihunytával nyugalom támad; a bűnök és a balgaság parazsának elhamvadtával nyugalom támad; a gőg, a tévhitek és minden vágy lángjainak ellobbanásával nyugalom támad.

Sziddhártha leakasztotta nyakából pompás és értékes gyöngysorát, s átnyújtotta azt Kiszá Gótamínak, akinek elmélkedését és a megtalált válaszokat köszönhette. A hercegnő lelkét boldogság töltötte el:

– Sziddhártha királyfi ajándékot adott nekem, mert szíve felém fordult!

A herceg – hazatérve – megvetéssel tekintett palotája kincseire. Hitveséhez és gyermekéhez ment, örömmel nézett rájuk, de így sem tudta palástolni búját, hiszen feleségére és fiára nézve immár arra is gondolt: egyszer ők is megöregszenek, megbetegszenek és meghalnak. Jasódhará, látva a párja arcán a bánatot, megkérdezte:

– Sziddhártha, mondd, mi az oka szomorúságodnak, milyen bú rágja lelked?

Férje így szólt:

– Mindenütt a múlandóság nyomait látom, szívem emiatt szomorú. Az emberekre öregség, betegség és halál vár. Mi öröm rejlik hát a létben?

Sziddhártha tizenhárom évi házasság után ekkorra már végleg megcsömörlött az udvar hívságaitól. Elhatározta, hogy fényűző életét a hontalan kolduló remeték vándorló életére cseréli fel. Az átélt lelki élmények következtében rádöbbent élete küldetésére: elmegy, elhagyja a palotát, hogy megoldást találjon kínzó kérdéseire, s ezzel megnyugvásra leljen – nem csak saját maga, hanem felesége, gyermeke és minden ember üdve érdekében.

17. Ráhula születésének ünneplése

Ezen az estén nagy ünnepségre készülődtek a palotában. Sziddhárthának fia született, ezt ünnepelte az ország. Sürgölődő szolgái a legdrágább ruháiba öltöztették, ritka illatszerekkel permetezték testét. Sziddhártha tűrte, mert tudta, utoljára viseli a kincset érő öltözéket. Suddhódanához lépve megkérdezte:

– Mi legyen a gyermekem neve?

– Ráhula, azaz kötelék – felelte a király.

– Értem. Akkor ez csak egy újabb erős kötelék, amit el kell szakítanom – mondta Sziddhártha, majd így folytatta: – Atyám, elhatározásom megmásíthatatlan! Szakítok a világ gyönyöreivel és a lemondás útjára lépek.

– Drága fiam, te voltál egyetlen reménységem! Ha elhagyod a trónt, ki teszi naggyá országomat?

– Az uralkodás nem nyújt vigaszt a szenvedésekért, apám. De ha teljesíteni tudod négy kérésemet, lemondok szándékomról, s mindenben engedelmeskedem akaratodnak. Adj olyan ifjúságot, melyet nem követ az öregség réme. Adj rendíthetetlen egészséget, melyet nem támad alattomban a sorvasztó, rútító betegség. Adj szépséget, mely hervadhatatlan. Végül teremts örök életet, melyet nem követ a halál és az újjászületés gyötrelme.

Suddhódana szomorúan hajtotta le fejét.

– Atyám, te önzetlenül szolgálod néped. Kérlek, mondd meg nekem: egész királyi hatalmaddal és a rendelkezésedre álló számtalan eszközzel képes vagy-e megvédeni alattvalóidat a betegség, az öregkor és a halál szenvedéseitől? Én ezt a védelmet kívánom megtalálni minden lény számára.

Suddhódana csüggedten hallgatott. Hogyan is gondolhatta, hogy

a sors útjába állhat? De azért titokban parancsot adott, hogy kettőzzék meg az őrséget, akadályozzák meg mindenképpen Sziddhártha várható szökését.

A király elrendelte az ünneplést, még utoljára minden tőle telhetőt megtett annak érdekében, hogy a herceg figyelmét az élet örömei felé fordítsa. A herceg részt vett az ünnepségen, de csak azért, hogy apja kedvére tegyen.

A vacsora alatt a legízletesebb fogásokat szolgálták fel, az ország legbájosabb és legszebb lányai táncoltak a legjobb zenészek játékára. A legkiválóbb énekesek énekeltek és a legügyesebb bűvészek a leglátványosabb mutatványaikkal igyekeztek elkápráztatni a herceget. De

Sziddhártha vágyaktól megcsömörlött lelkének nem szerzett örömet sem a tánc, sem az ének, sem a mutatvány. Annyira fáradt volt, hogy visszavonult lakosztályába. Hamarosan elaludt.

Amikor az énekesek és a táncosok észlelték ezt, felhagytak az ünnepléssel. Lassan maguk is elszenderedtek. Az illatos olajjal töltött mécsesek is sorra kialudtak mind. Senki nem sejtette, hogy az istenek rendelésére szállt meg mindenkit az álmosság. Késő éjjel a herceg felébredt. Az ünnep színhelyére visszatérve, megdöbbenve látta maga körül az alvó embereket. Valóban, micsoda meglepő látvány tárult a szeme elé! A legszebb, legbájosabb táncoslányok, a legkiválóbb énekesek, a legjobb zenészek és a legügyesebb bűvészek, akik órákkal korábban olyan boldognak tűntek és lelkesen mulattatták a herceget, most szerteszét hevertek a szoba padlóján, rendetlenül – csupa szégyentelen testhelyzetben. Némelyekről lecsúszott a ruha, félig fedetlenül hagyta takarandó testrészeiket. Egyesek álmukban beszéltek, nyögdécseltek, arcuk szépségét eltorzította az álom. Voltak, akik horkoltak, mint a malacok, másoknak a nyitott szájukból nyál csorgott ki. Voltak, akik csikorgatták a fogaikat, mint az éhes démonok. Döbbenetes és riasztó volt az a szembeszökő változás, ahogy este, s ahogy most látta őket. Az undor, amit most érzett, még boldogtalanabbá tette a herceget. A felékesített, díszes terem most olyannak tűnt a szemében, mintha pokoli lángokban álló helyiség lenne, s a lét minden formáját olyannak látta, mintha szanaszét heverő hullákkal borított dögtemető venné körül.

– Milyen visszataszító és nyomasztó látvány ez az egész! Az érzéki gyönyörűség is csak illúzió! Minden elmúlik egyszer, a legtökéletesebb szépség is férgek martalékává válik – gondolta Sziddhártha. Még inkább felerősödött benne a világi örömökről való lemondás késztetése. Elméjébe villant újra, hogy felhagy eddigi életmódjával, otthagyja a palotát, feleségét, újszülött gyermekét, minden világi vagyonát, s nincstelen vándorként szívvel-lélekkel az igazság keresésének szenteli magát.

18. A nagy eltávozás

Sziddhártha az éjszaka közepén megkereste Cshandakát, a lovászát, aki fejét a küszöbre hajtva aludt. Felébresztette és így szólt hozzá:

– Még ma távozni akarok. Kérlek, nyergeld fel lovamat, készítsd fel indulásra!

Cshandaka fogta a lószerszámot, kiment az istállóba. Ott a mécsesek fényénél megpillantotta a virághímes baldachin alatt, tiszta hídláson álló Kanthakát, Sziddhártha paripáját. A ló a felnyergelés közben észrevette:

– Ez a heveder igen szoros… Más napokon, amikor a parkba mentünk sétalovaglásra, mintha nem is lett volna rajtam heveder. Ma bizonyára a nagy eltávozásra készül gazdám! – Örömében Kanthaka hangosan felnyerített. Hangja az egész városon végigharsogott, az istenek azonban elfojtották a hangot, mert nem akarták, hogy bárki is meghallja, s felébredjen mély álmából.

Sziddhártha Jasódhará lakosztályába ment, benyitotta a hálószoba ajtaját, ahol újszülött fia és felesége aludt, hogy búcsúpillantást vessen rájuk – azokra, akiket a világon a legjobban szeretett. A hálószobában égett az illatos olajjal telt mécses. Ráhula édesanyja jázminvirághímes takaróval borított nyoszolyáján pihent, keze puhán, óvón feküdt a kisded testén. A csecsemő békésen aludt anyja karjában, Sziddhártha pedig megindultan állt hitvese és gyermeke előtt, s arra gondolt:

– Ha megpróbálom megmozdítani Jasódhará kezét, hogy karjaimba vegyem még utoljára a gyermekem, attól tartok, felébresztem. Ha felébred, megakadályozhatja, hogy elmenjek. Nem! El kell mennem. De amikor megtaláltam, amit keresek, visszajövök, s újra találkozom fiammal és az édesanyjával.

Nem akarta megzavarni őket, így csak megcsókolta a kisded homlokát.

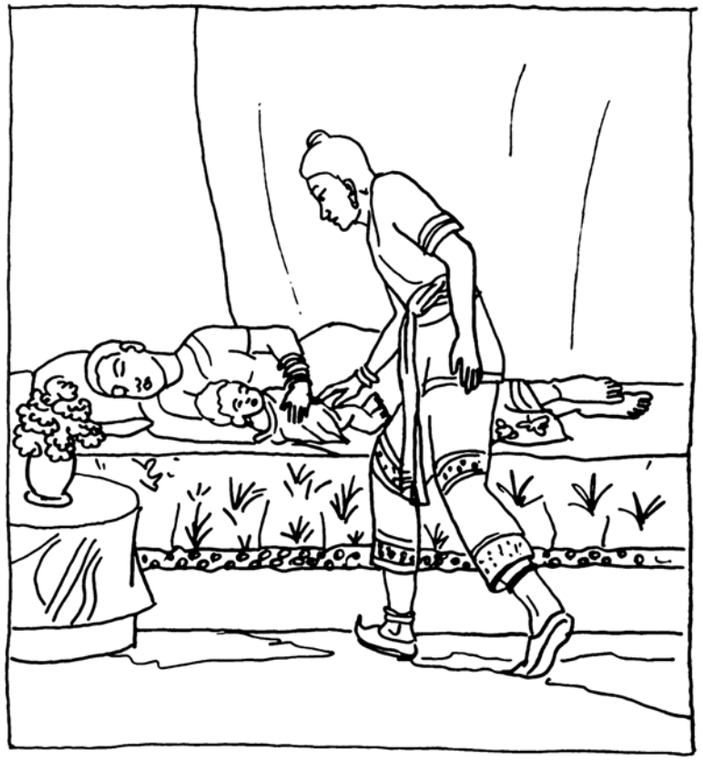

Halkan felállt, határozott mozdulattal visszahúzta a függönyt, majd útjára indult. Az istenek jól előkészítették a szökést. A város lakóira és az őrségre mély álmot bocsátottak, sőt a hű paripa, Kanthaka lábai alá tartották kezüket, nehogy a falak között visszhangzó lódobogás felébressze az alvókat. Senki sem állíthatta meg mindazok közül, akik ismerték, tisztelték és szerették őt. Így nyargalt ki a palotából Sziddhártha herceg, éjnek idején, hófehér lován, Cshandaka kíséretében.

A herceg Kanthaka nyergében ült, míg Cshandaka, hűséges szolgája mögötte kapaszkodott. Éppen éjfél volt, amikor hangtalanul elhagyták a palotát. Sziddhártha gyötrelmei azonban nem értek véget: a jövendő Buddha még el sem hagyta a királyi palota parkját, máris megjelent

útjában a kísértés és a gőg szelleme: Mára. Láthatatlanul kísérte a vágtázó herceget, közben hízelgőn egyre csak a fülébe duruzsolta:

– Te vagy a földkerekség legkiválóbb, leghatalmasabb hercege! Ha atyád palotájában maradsz, én minden népek uralkodójává teszlek! Térj vissza a palotába, keress más megoldást, s az egész világ a tiéd lehet!

Hiába varázsolta Mára a legcsábítóbb látomásokat Sziddhártha szeme elé, a herceg elhatározásának pajzsán ripityára tört a kísértés, s ő konokul vágtatott tovább. A felismerés, hogy a világi dolgok soha nem nyújthatnak végső megnyugvást, képessé tette Sziddhárthát e vágykeltő hangok elhallgattatására.

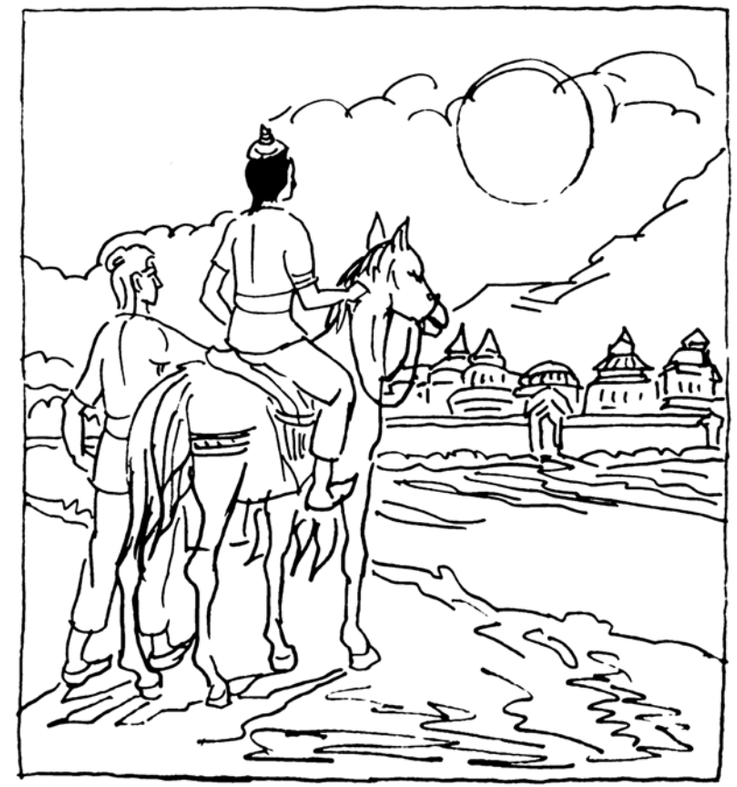

Ámulatukra a királyi székhely hatalmas kapuja ekkor isteni közbenjárásra magától kinyílt, így ők szabadon elindulhattak kifelé a város útjain.

Ám a város határába érve egyszer csak elfogta a herceget a vágy, hogy még egy utolsó pillantást vessen a nyári telihold fényében fürdő Kapilavasztu házaira s a királyi palotára. Csak néhány pillanatig habozott, de végül is diadalmaskodott érzelmein. Ekkor dévák serege szállt le az egekből, hogy megünnepeljék a herceg győzelmét. Sokezer déva repült előtte, kezükben lobogó fáklyákkal, hogy megvilágítsák útját, a többi pedig színes, illatos lótuszokkal szórta be a lába nyomát. Ilyen ragyogó kísérettel lovagolt a herceg egészen pirkadatig.

Amint Sziddhártha elérte az Anóma folyó partját, azon átugratott, majd a túlparton leszállt a lováról. Levette ékszereit és fejedelmi jelvényeit, átadta Cshandakának, hogy azokkal visszatérjen a királyhoz, ő pedig a világ kincseitől elfordulva, mindenről lemondott nincstelenként folytassa életét. Azután a herceg leült a folyóparti homokba, kirántotta a kardját, s levágta vele hosszú, hollófekete, hullámos haját és fényes szakállát. Ezeket selyemturbánjába tekerte, feldobta a levegőbe, s így kiáltott:

– Ha valóban az a hivatásom, hogy megszabadult legyek, maradjon a levegőben fejem ékessége!

Szavaira egy déva leereszkedett a fellegekből, a turbánt aranykosarába helyezte, később a dévák lakhelyén a szent oltárra állította.

A kedvező jelet követően Sziddhártha a hercegi köntösétől is meg akart szabadulni. Elhatározta hát, hogy az első útjába akadó szegénynyel kicseréli öltözékét. Az istenek, megértve szándékát, leküldték az egyik dévát szegényes remeteruhában, hogy teljesüljön Sziddhártha kívánsága. A herceg átadta neki előkelő öltözetét, cserébe magára vette a koldus egyszerű köntösét. A déva a remeteélethez szükséges további nyolc kellékkel is megajándékozta: egy koldulótálkával, három szövetdarabbal, övvel, borotvával, varrótűvel, hogy ruháját megvarrhassa és

egy vízszűrő szitával, hogy ivóvizéből kiszűrje a szennyet és az apró élőlényeket.

Díszes kardját is átnyújtotta a kocsihajtójának, azt üzenve apjának, hogy felhagyott a világi élettel. Megkérte Cshandakát, hogy térjen vissza a palotába Kanthakával.

– Nem lehet élni a palotában nélküled, uram – mondta Cshandaka nagyon szomorúan –, én követni akarlak.

Bár Cshandaka háromszor is kérte, Sziddhártha nem engedte, hogy maradjon. Cshandaka végül búsan indulni készült, de most Kanthaka volt az, aki megmakacsolta magát. A herceg nagyon kedvesen kezdett beszélni a lovához.

– Kérlek, Kanthaka, menj a barátommal, ne várasd!

De Kanthaka nagy szomorú szeme mintha ezt sugallta volna:

– Soha többé nem fogom látni a gazdámat – s mintha még könnyezett is volna. Sziddhártha megsimogatta, majd megfordult és az otthontalanságba távozott, kezében az alamizsnás szilkével. A legenda szerint hű lova annyira szerette őt, hogy Sziddhártha hiányától Kanthaka szíve meghasadt fájdalmában, a földre hanyatlott és meghalt. A dévák leszálltak érte és felvitték a boldogok lakhelyére, ahol istenséggé változott.

19. Bimbiszára király ajánlata

Az Anóma folyótól elindulva a koldussá vált fiatal herceg hosszan vándorolt egyik helyről a másikra. Szinte minden új volt neki, amit látott. Végül Rádzsagriha városba érkezett, ahol Szénija Bimbiszára, a nagy Magadha királyság uralkodója élt. Sziddhártha körbejárta az utcákat, ajtóról ajtóra alamizsnás szilkéjével a kezében ennivalót kért, mint bármely más szerzetes. Szellemének ragyogását azonban nem tudta eltakarni szegényes ruházata. Fenséges járása elárulta királyi származását. Szemeiben ott ragyogott az igazság keresésének fénye.

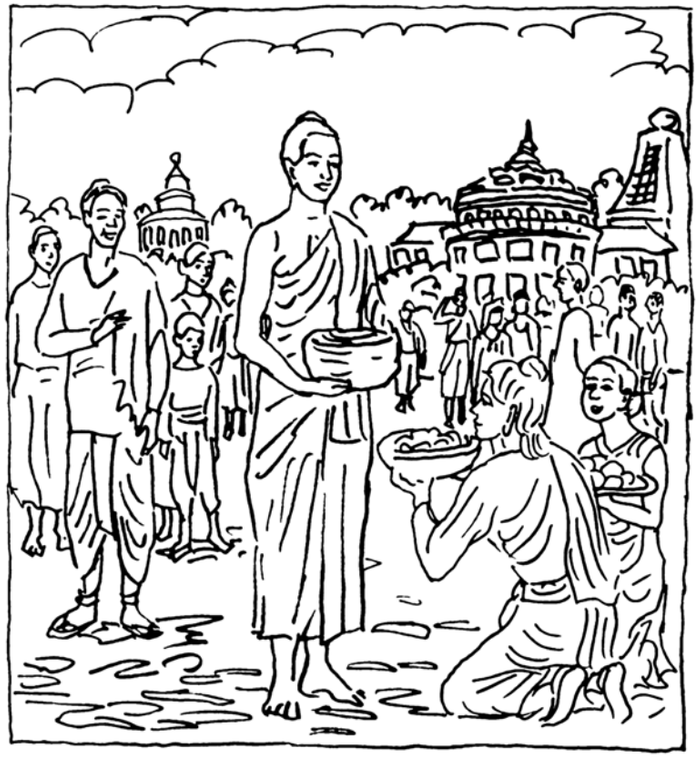

Akik látták, megcsodálták e nemes jelenséget. A sietők meglassították lépteiket. Nem volt senki, aki ne hódolt volna előtte. Bárhová tért be, tisztelettel köszöntötték. Örvendezve, hogy megtiszteli hajlékukat, akár ifjú, akár öreg, mindenki így fogadta:

– Nemes bölcs közelít hozzánk, áldást hoz nékünk!

Az emberek elkezdték Sákjamuninak, vagyis a Sákják Bölcsének nevezni, mások Gautama remetének hívták, de senki sem hívta többé Sziddhártha hercegnek. Nagyon kedvesen és gyengéden beszélt. Nem kérlelte az embereket, hogy adjanak neki valamit, hanem némán várta, míg eleséget kínáltak neki. Az emberek boldogok voltak, ha látták, örömmel tettek ételt a tálkájába. Voltak, akik elmentek a királyhoz és elmondták neki:

– Felség, van itt egy fiatalember. Jóképű, fiatal, egészséges, tiszta és ügyes.

Bimbiszára ezt hallván elküldte egy emberét, hogy figyelje meg a jövevényt. Ő ezzel a hírrel tért vissza:

– Nagyon rendes, kedves, udvarias és egyáltalán nem úgy néz ki és nem úgy viselkedik, mint egy koldus. A folyóparti erdőbe szokott visszavonulni, s ott költi el koldulásból szerzett eledelét. Vannak, akik Gautama remetének hívják.

Amikor Bimbiszára király meghallotta a Gautama nevet, mélyen megrendült. Azonnal tudta, hogy ez csak a herceg lehet – a barátja, Suddhódana király fia. Szokatlan cselekedetre ragadtatta magát: felöltötte királyi ruháját, fejére helyezte koronáját, majd öreg, bölcs tanácsosai kíséretében elindult, hogy a titokzatos remetét fölkeresse. Egy fa alatt ülve talált rá. Bimbiszára, látván az ifjú nyugodt arcát és szelíd tekintetét, tisztelettel köszöntötte és így szólította meg:

– Kezeid, ó szerzetes, elég erősek ahhoz, hogy egy birodalmat kormányozzanak, miért tartanak mégis alamizsnás szilkét? Fáj látnom, hogy ifjúságodat elfecséreled. Jól látom nemes származásodat. Nem haboznék téged arra kérni, hogy légy vendégem, oszd meg velem tu-

lajdonomat. A hatalomvágy teljesen természetes a magadfajtánál, ezért nem helyes, hogy megveted a gazdagságot. Persze gazdagnak lenni és közben a vallásosságot föladni természetesen nem volna nyereség. De mesternek azt nevezem a világban, aki mindhárom dolgot bírja: gazdag és vallásos, s ezeknek birtokában cselekszik bölcsen.

Gautama feltekintett rá és így szólt:

– Az a hír járja, király, hogy jámbor vagy, adakozó és szavaid is bölcsek. Jóakaratú ember az, aki gazdagságát jóra használja fel – ez valóban dicséretre méltó, míg az irigy, aki a javakat csak halmozza, valóban elítélendő.

– A jótékonykodás mindenkor meghozza gyümölcsét, a javak szétosztása pedig csökkenti a lények szenvedését.

– Béke és jólét uralkodjanak országodban, s bölcsesség kormányozza cselekedeteidet! Legyen nagy a hatalmad, kezedben a jogar pedig legyen maga az Igazságosság!

– Mondd, miért így élsz? Talán összevesztetek apáddal? Miért öltöttél koldusruhát? Maradj itt, s odaadom neked a királyságom felét.

– Nagyon köszönöm, jóuram. Szeretem a szüleimet, a feleségemet, a fiamat, téged és mindenkit. Azért szakítottam el a kötelékeket, mert a megszabadulást keresem. Hogyan térhetnék hát a világi életbe vissza? Aki az igazságot keresi, annak el kell hagynia minden egyebet e nagy kincs kedvéért, el kell hagynia mindent, ami útján akadályozhatná. Meg kell szabadulnia a hatalom kívánásától is – mondta Gautama remete. – A hatalomvágy úgy növekszik, akár egy gyermek: hatalom birtokában ezernyi gond vesz körül. Felismertem a gazdagság csalóka természetét, ezért nem vagyok hajlandó immár mérget elfogadni táplálékul. Vajon ama hal, amely egyszer horogra került, vágyódna-e újra a csalétek után? Vajon az egyszer elszabadult madár vágyódnék-e újra a háló után? Vajon egy nyúl, mely egyszer elmenekült a kígyó elől, hajlandó volna-e visszatérni, hogy a kígyó elnyelhesse? Vajon aki egyszer megégette magát, hajlandó volna-e az eldobott szövétneket újra

kézbe venni? Vajon a tüzet gyúlékony anyaggal helyes-e eloltani? Vajon egy vak, aki látóvá vált, hajlandó volna-e szemeit újra megvakítani? A lázas beteg enyhülés után vágyakozik – forró italt adjunk az ilyennek? Arra kérlek hát, hogy ne sajnálj engem. Sajnáld inkább azokat, akik még rabjai a hatalomnak és a gazdagságnak! A javak élvezője nem lehet igazán boldog, mivel reszket, hogy a megszerzett vagyonát elveszítheti. És akik eltávoznak e világból, semmit sem vihetnek magukkal, sem aranyat, sem királyi koronát. A szívem nem áhítozik földi javakra, királyi örökségemről ezért mondtam le. Ne tanácsold hát nekem a visszatérést! Ne is akarj megakadályozni elhatározásomban – mondta határozottan, majd indulni készült. – Sajnálom, hogy most el kell hagynom téged, de nekem a bölcseket kell felkeresni, akiktől tanulhatok. Azért élek így, mert meg akarom találni a megoldást az öregség, a betegség, a gondok és a halál megszüntetésére. A szenvedésből kivezető utat akarom fellelni.

A király összetett kezekkel hajolt meg Gautama előtt, akit immár maga is így szólított búcsúzás közben:

– Igen, már látom, hogy valóban te vagy a Sákják Bölcse. Érd el mindazt, amit célul tűztél ki magad elé! Ha pedig elérted, úgy kérlek, térj vissza hozzám, s fogadj tanítványaid sorába.

Gautama békében távozott a királytól. Szívében megfogadta, hogy a kérését teljesíteni fogja.

20. Sziddhártha első tanítói

Ebben az időben a Magadha birodalomban tanító számos mester között az egyik legnagyobb és leghíresebb Álára Káláma volt. Gautama őt kereste fel, hogy tanuljon tőle. Egy sűrű erdőn áthaladva talált rá a bölcs remetére. Gautama csodálta a férfi boldog nyugalmát. Megkérdezte tőle, hogyan érhetné el ő is a bölcsességnek eme fokát.

– Fiam – felelt a remete –, igen fiatalon kívánod elsajátítani a tökéletességet. A teljes bölcsesség felé öt állomás vezet, mindegyiket elmerült gondolkodás és szemlélődés útján érhetjük el. Íme, halld, mi a szemlélődés öt fokozata. Az első fokon még csak keresed a tökéletességet, de midőn ráismertél, minden képességeddel felé fordulsz. A második fokon egész figyelmedet felfedezésedre összpontosítod. A harmadikon tudatodat és minden porcikádat eltölti gyönyörűséggel a világ igaz valójának, a tökéletességnek a felismerése. Ennek birtokában a negyedik fokon teljesen megnyugszol, az ötödiken pedig annyira betölti lényedet az igazság, hogy lelked nyugalmát, mozdulatlanságát semmi sem zavarhatja többé. E fokon a tested már csaknem megszűnik, erővé alakulsz, melynek csodálatos hatalma van. Ez az út vezet hát, fiam, a tökéletesség, a megszabadulás felé.

– Álára Káláma, ezt a tant és életmódot követve szeretnék aszkétaéletet élni – mondta Gautama.

Álára Káláma így válaszolt:

– Maradj itt, tiszteletreméltó! Ez a tan olyan egyszerű, hogy egy értelmes ember rövid idő alatt felfoghatja, megértheti és magáévá teheti.

Egy évig Álára Kálámánál maradt Gautama. Sok mindent tanult, beleértve a jógameditációt is. Meghallgatta tanításait az *átmanról*, amely az örök, anyagtalan lélek és a cselekvő minden cselekvésben. Meghallgatta a véleményét a lélekvándorlásról és a *karma* törvényéről: hogyan szenved a gonosz ember lelke, miként születik újra alacsonyabb létszinteken, az állatok között és a poklok világában, míg azok, akik tisztító szertartásokat végeznek és áldozatokat mutatnak be életük során, sanyargatják testüket, legközelebbi létformájukban mint királyok vagy mint papok öltenek testet.

Gautama valóban rövid idő alatt, igen hamar felfogta ezt a tant. Meggyőződött róla, hogy mindent megtanult, megismert és megértett, amit szavakkal közölni lehet. Keményen gyakorolt, míg végül

tudásban egyenrangú lett tanárával. Amikor már Álára Káláma nem tudott többet tanítani neki, azt mondta Gautamának:

– Boldog vagyok, testvér, szerencsés vagyok, hogy ilyen kiváló személyt tisztelhetek aszkétatársamként. Immár ugyanannyit tudsz, mint én. Nincs különbség köztünk. Maradj itt, foglalj helyet mellettem, s tanítsuk együtt a többi tanítványt!

Ám Gautama nem akart maradni. Azt gondolta:

– Ez a tan nem vezet el a lemondáshoz, a vágytalansághoz, a csillapodáshoz, a megnyugváshoz, a felismeréshez, a megszabaduláshoz.

Annak ellenére, hogy valóban sok mindent megtanult, elégtelennek találta ezt a tant. Tudta, hogy a küldetése még nem ért véget. Megköszönte Álára tanítását, s remeteként folytatta útját Uruvélá rengetegében.

Kis idő múltán, az igaz üdvöt keresve, a páratlan, legmagasabb rendű nyugalom ösvényét kutatva felkereste Udraka Rámaputrát, egy másik nagyszerű mestert, aki ugyancsak híres volt a bölcsességéről és a meditációs gyakorlatokban való jártasságáról. Abban az időben nem akadt hozzá hasonló tudású tanító, aki meg tudta volna tanítani a légzésszabályozás tudományát és azt a módszert is, amelynek segítségével az *én* megszabadulhat a test börtönéből. Gautama odament hozzá, s a lábához ült, kifejezvén, hogy tanítványául kíván szegődni.

Ismét ő tanult a leggyorsabban. Hamarosan annyit tudott már, mint a tanítómestere. Udraka útmutatásával Gautama elérte a jógagyakorlatok legmagasabb szintjét, így maga is jógamesterré vált. Ám Udraka sem tudta megtanítani, hogyan szüntesse meg a betegséget, az öregséget és a halált, de soha nem is hallott senkiről, aki meg tudta volna oldani a szenvedés problémáit. Gautama ismét csalódott volt, elhagyta hát Udrakát is, arra gondolván, hogy immár kénytelen egyedül küzdeni, amíg meg nem találja az élet szenvedéseinek okát és megszüntetését.

Úgy találta, hogy bár megtanulhatta tanítóitól a módszereiket, s egy ideig hasznos volt követnie útmutatásaikat, de világossá vált számára, hogy azok, akik ezen gyakorlatok segítségével óhajtották elérni a megszabadulást, nem juthattak célba. Arra a megállapításra jutott, hogy a szigorú lemondást, az önsanyargatást kell fokoznia, ezzel az elmélyedésnek olyan szintje érhető el, ahol bizonyára a válaszokat is megtalálja. Meglátásait osztotta öt tanulótársa is, akik csatlakoztak hozzá, mivel ugyancsak eltökéltebb gyakorlásra szánták el magukat.

21. Az önsanyargatás hat éve

Gautama öt társa: Kaundinja, Bhadrika, Vaspa, Mahánáman és Asvadzsit szintén elhagyták a palotát és a kényelmes, gondtalan életet, hogy remetékké váljanak. Együtt Uruvélá erdejébe mentek, hogy ott a testi és szellemi képességeik határait feszegetve a lehető legnagyobb buzgalommal gyakorolják az önmegtartóztatást. Hat álló esztendeig éltek így az erdőben.

Gautama eltökélten sanyargatta a testét, miközben öt barátja támogatta és követte ebben. Szinte emberfeletti önmegtartóztatással elmélkedett. Ezzel a gondolattal ösztökélte magát:

– Soha a múltban nem volt, nincs a jelenben és a jövőben sem lesz olyan aszkéta, aki nálam őszintébben törekedett, törekszik vagy fog törekedni. Még szigorúbban kell gyakorolnom – gondolta –, ez a módja a bölcsesség megszerzésének.

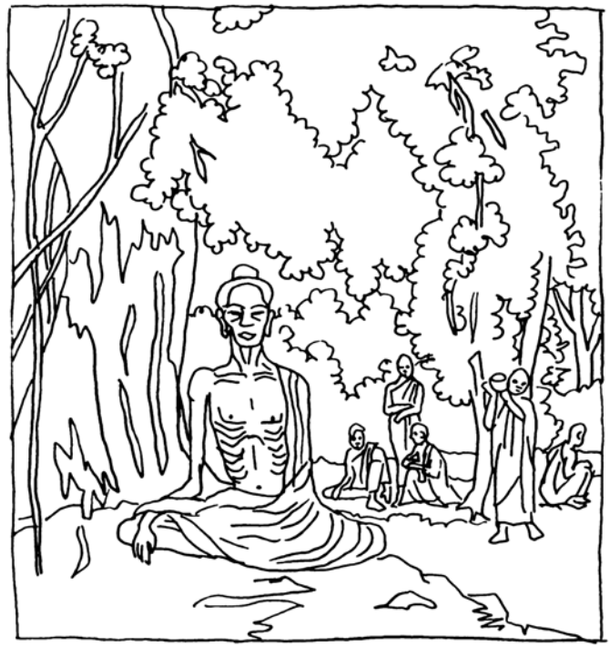

Az egyik módszere az volt, hogy sokáig visszatartotta a lélegzetét, egészen addig, amíg már erőteljes fájdalmat érzett a fülében, a fejében és az egész testében. Gyakran napokig étlen-szomjan, mozdulatlanul ült egy fa alatt, nyelvét szájpadlásához tapasztva, gondolatait egyetlen tárgyra összpontosítva. A telihold és az újhold idején kiment az erdőbe vagy egy temetőbe, hogy ott meditáljon. Kezdetben megijedt, amikor vadállatok közeledtek, de soha nem futott el. Ezeken a néptelen helyeken bátran mozdulatlan maradt, s rendíthetetlenül folytatta az elmélyedést célzó gyakorlatokat.

Híre egy idő után bejárta a messzi környéket. A nép időről időre

összegyűlvén az áldását és tanítását kérte. Ő azonban elégedetlen volt: ő az igaz bölcsességet kereste, de nem sikerült még megtalálnia.

A hatodik esztendő vége közeledett már, amikor Gautama szigorú böjtbe kezdett: hosszú heteken át mindössze napi egyetlen rizsszemet evett. Olyan szigorúan böjtölt, hogy a teste ijesztően sovány lett, a lábai olyanok, akár a bambuszrudak, a hasa felől ki tudta tapintani a gerincét, a szemei pedig mélyen beestek szemüregükbe. A bőre elvesztette aranysárga színét, megfakult, sőt néhol megfeketedett. Valójában már úgy nézett ki, mint egy élő csontváz: csupa csont – hús nélkül. Szörnyű fájdalmat és éhséget érzett, szenvedése nőttön nőtt, mégis folytatta a meditációt.

Öt remetetársa ámultan figyelte erőfeszítéseit, pedig Mára, a kísértés szelleme, minden módon megpróbálta letéríteni az önsanyargatás és a szemlélődés útjáról. Nagyszerű lakomák, pompás fogások valóságosnak tűnő káprázatát varázsolta Gautama elé, de annak szeme sem rebbent az illatozó, ínycsiklandozó ételek láttán. Sőt még lélegzetét is visszatartotta, hogy a kívülről jövő illatok se zavarják szelleme áhítatos nyugalmát.

Mára, a gonosz ekkor így szólt hozzá:

– Az éhezés lám legyengített és halálod közeledik. Mi végre erőlködsz? Határozd el, hogy élni fogsz, akkor legalább képes leszel jótettek véghezvitelére.

Gautama így válaszolt:

– Miért jöttél, Kísértő? Pusztuljon a test, ha ez a szellem előnyére válik. Milyen ez az élet a világban? Jobb meghalni a küzdelemben, mint ha tovább kellene élnem legyőzetve.

Teste olyanná vált, mint egy száraz ág. Annyira legyengült, hogy csontjaira száraz pergamenként tapadt a bőr. Még ha akart volna, sem tudott volna felemelkedni ültőhelyéből. Amikor egy ízben hosszú ideig visszatartotta lélegzetét, aléltan bukott a földre és nem mozdult többé. Szerzetestársai bánatosan nézték és így szóltak:

– Gautama, az önsanyargató meghalt.

Gautama édesanyja a boldogok égi lakhelyéről aggódva szemlélte fia sorsát. Most zokogva ereszkedett le hozzá és így szólította meg:

– Amikor megszülettél, csodák jelezték és bölcsek hirdették, hogy te leszel a világosság forrása. Most pedig itt fekszel holtra válva, mielőtt valóra váltottad volna reményeinket.

Édesanyja hangja magához térítette Gautamát és így felelt:

– Drága anyám! Hidd el fiadnak, előbb hullik szét a Föld ezer darabra, előbb zuhannak a hegyek a tengerbe és a csillagok a földre, mintsem meghaljak, mielőtt elérném a megszabadulást.

Májá megnyugodva tért vissza a mennyei boldogok birodalmába.

Gautama érezte, hogy már nagyon közel került az éhhalálhoz, ám a megoldást még nem találta meg. Évekig végezte kitartóan az ön-

sanyargató gyakorlatokat és próbatételeket, ám a nagy fájdalmak és szenvedések ellenére sem jutott el a bölcsességhez, nem ismerte fel a végső igazságot, nem kapta meg a kérdéseire a válaszokat. Nyilvánvalóan rossz úton járt… Kezdte ezt belátni, miközben azt is észlelte, hogy az önsanyargatás, az éheztetés kikezdte már szellemi képességeit is.

Ekkor az istenek újabb jelet küldtek. Két déva, emberi alakban, egyikük lanttanárként, másikuk a tanítványa alakjában egy csónakban haladtak a közeli folyón. A tanítás szavait a hullámok és a szél egészen Gautamáig vitték. Gautama így távolról, de tisztán hallotta, amint a lanttanár azt mondja a tanítványának:

– Ha a húrt túl szorosra húzod a hangszeren, elpattan. Ha túl lazán hagyod, akkor nem tudod megszólaltani.

Gautama abban a szent pillanatban megértette a jelenés üzenetét. Hiszen éppen ezt tette ő is! Élete első huszonkilenc évében kényelemben és pompában élt, de ez hosszú távon csak tunyasághoz vezetett volna, élete hangszerén nem találta volna meg a harmonikus dallamot. Az elmúlt hat évben pedig a másik szélsőséget élte: addig sanyargatta magát, míg majdnem túlfeszítette a húrt és kis híján meghalt. Gautama rádöbbent arra, hogy sem a kényelmes, fényűző élet, sem a szigorú aszketikus gyakorlatok nem vezetnek el a vágyak kiirtásáig, az emberi lét nyomorúságától, a betegségtől, az öregségtől és a haláltól való megszabadulásig. Mindkettő szélsőség, túlzás. A megoldás a *középút*, ami mindig két szélsőség között halad. Ezt az utat kell követnie!

Egy dzsambu-fa alatt ülve mérlegelte szellemének állapotát és gyakorlásának eredményeit. Rájött, hogy testének feleslegesen túlzó kínzásával csak elhomályosítja a tudatát, anélkül, hogy ezáltal közelebb kerülne az igazi bölcsességhez. Felismerte, hogy az eddig járt út nem vezethet el végcéljához. Elhatározta tehát, hogy véget vet az önsanyargatásnak. Ezentúl inkább gondolatainak tökéletesítésén és megtisztításán fog fáradozni. Felkelt tehát és megfürdött a folyóban, de amikor ki akart lépni a vízből, a legyengültségtől megszédült. Egy fa ágába

kapaszkodva tudott csak kijutni a folyóból. A gyöngeség azonban újra elhatalmasodott rajta, néhány lépés után összeesett. Az öt szerzetes ismét azt hitte, hogy meghalt.

Amikor Gautama magához tért, rájött, hogy az egészsége érdekében táplálkoznia is kell. Fontos, hogy a szellemi képességei fejlődését is segítő, egészséges testtel rendelkezzen. Hamarosan egy közeli faluban élő ifjú leány, Nandá lépett elébük, tejjel kínálta a remetéket. Az öt aszkéta elfordult a csábítástól, ám Gautama elfogadta a lány ajándékát, majd elfogyasztotta a táljába öntött tejet. Amikor öt barátja látta ezt, megütközve nézték, sőt egyikük csalódott és felháborodott hangon így kiáltott:

– No, ugyancsak kárba veszett Gautama hat esztendei erőfeszítése! Most majd élelem után jár. Bizonnyal vagyont is akar majd szerezni! Úgy látszik, lemondott a megszabadulásról. Ezután nincs mit tanulnunk tőle, a mi utunk másfelé vezet!

Megváltozott életmódját kifogásolták, azt hitték, hogy Gautama buzgalma megcsappant, visszaesett a világi életbe. Nem akartak többé Gautamával foglalkozni. Az aszkéták magukhoz vették táljukat és ruhájukat, majd Gautamát magára hagyva útra keltek. Gautama ereje lassan visszatért. Felemelkedett a földről. Látta, hogy az öt társa elfordult tőle, szomorúság fogta el. Fájt neki, hogy a tanítványok nem bíznak benne és elfogta az egyedüllét érzése. Másik irányba indult el, mint a többiek, hogy az eddigiekhez képest más, kiegyensúlyozott és célravezető módon találja meg a tökéletesség titkát.

Ettől kezdve Gautama egyedül kereste tovább az igazságot. Mivel remetesége előtt pazar kényelemben élt, az aszkézis idején pedig veszélyes önsanyargatásig vitte a gyakorlatokat, elhatározta, hogy egyiket sem fogja követni, hanem a középutat kell kipróbálnia. Ismét rendszeresen táplálkozott és tisztálkodott, hogy újraerősítse a testét. Majd egy fügefa alá telepedve új meditációs gyakorlatba kezdett, amely a test, a légzés, az érzések és a tudat folyamatainak megfigyelésén alapult.

22. Szudzsátá aranytálban tejberizst ajánl fel

Egy közeli faluban élt abban az időben egy fiatal, nagyon szép és gazdag lány, Szudzsátá. Olyan férjre vágyott, aki egyenrangúnak tekinti őt. Gyermeket is szeretett volna, de hiába várt sok-sok éven keresztül, nem teljesült a vágya. Az emberek azt mondták neki, hogy el kell mennie a szent fügefához a Nérandzsará folyó közelében és imádkoznia kell a fa isteneihez, hogy férjet és fiút adjon neki. Úgy tett, ahogy az emberek javasolták, s később valóban feleségül is vette egy figyelmes fiatalember. Született egy szeretetreméltó fiuk is. Szudzsátá nagyon boldog és elégedett volt. Immár teljesíteni szerette volna a szent fa istenének tett fogadalmát, hogy közbenjárásáért cserébe ételfelajánlást tegyen köszönetképpen.

Szudzsátának ezer tehene volt, édes kúszónövényekkel táplálta őket, hogy a tehéntej édes legyen. Ezeket a teheneket megfejte és ezt a tejet megitatta ötszáz tehénnel. Az ő tejükkel kétszázötven tehenet táplált és így tovább, mindaddig, amíg már csak nyolc tehenet etetett. Mindezt azért tette, hogy megkapja a legédesebb és leginkább tápláló tejet, amiből ízletes tejberizst készíthet felajánlásként a fa istenének.

Elküldte szolgáját, hogy a szent fügefa környékét tisztítsa meg, készítse elő az ételfelajánlás bemutatásához szükséges módon. Ahogy a tejberizzsel foglalatoskodott, egyszer csak meglepődve látta, hogy a szolgája rohanvást tér vissza. A szolga boldogan és izgatottan újságolta:

– Úrnőm! A fügefa istene meditál a fa lábánál! Micsoda szerencse és áldás ez úrnőm számára, hogy az ételfelajánlást személyesen fogadja a fa istene!

Szudzsátá örömében táncra perdült a szolgával. Azután együtt még nagyobb igyekezettel folytatták a tejberizs elkészítését. Amikor teljesen

elkészült a fenséges étel, arany edénybe tálalták, hogy méltó módon szolgálják fel az istenségnek.

Az ízletes tejberizst együtt vitték a szent fügefa felé, melyhez közeledvén Szudzsátá meglátta a szent embert. Azt hitte, hogy ő a fa szellemének megtestesülése. A szent kellemes megjelenésű volt, a bőre aranyszínű, s rendíthetetlen nyugalomban ült meditációs testhelyzetben. Szudzsátá nem tudta, hogy valójában Gautama az, akit lát. Tisztelettel meghajolt és ezt mondta:

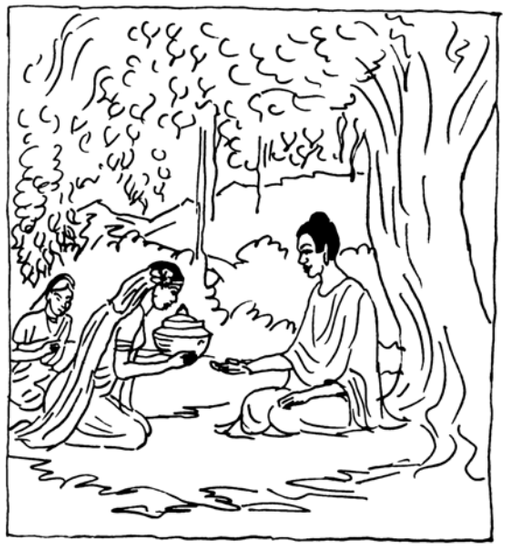

– Uram, fogadd el felajánlásként ezt a tejberizst hálám jeléül, hogy kívánságaim maradéktalanul teljesültek.

Gautama köszönettel elfogadta és megette a sűrű, édes, tápláló tejberizst, majd megfürdött a Nérandzsará-folyóban. Ez volt az utolsó étele és fürdője a következő hét hétre. Amikor befejezte, az aranytálat a folyóba dobta, mondván:

– Legyen ez egy égi jel: ha sikerül elérnem a megszabadulást, ússzon ez a tál felfelé, az áramlattal szemben, de ha nem sikerül, ússzon lefelé!

Az aranytál csodák csodájára felfelé kezdett úszni a folyó közepén.

23. Sziddhártha öt álma

Gautamát éjszaka újabb égi jel értesítette a nagy beteljesítő pillanat közeledtéről. Éjjel öt álmot látott. Első álmában leheveredvén egyszerre csak úgy érezte, mintha teste végignyúlna az egész Földön, miközben feje a Himalája csúcsán nyugodott. Jobb kezével a nyugati, baljával a keleti, lábaival a déli óceánt érintette. Ez az álom azt jelentette, hogy ha eléri a megszabadulást és Buddhává lesz, szellemi birodalma az egész világra kiterjed majd.

Ezután köldökéből zöldellő fű sarjadt és felnövekedett egészen az egekig. A második álom szerint a Buddha tanai nem csupán a földön, hanem az égi lakók számára is hasznosak lesznek.

A harmadik álomban sűrű hangyaraj tartott feléje, a hangyák elözönlötték testének egyik felét. Így közelednek majd az emberek a Buddha bölcsességéhez, de tanainak teljes világosságát csak kevesen fogják fel.

Negyedik álmában a négy égtáj felől különböző színű és tollazatú madarak repültek hozzá. Mialatt lábánál megpihentek, tollruhájuk szinte egészen fehérré változott. Így özönlenek majd hozzá a tanítványok, de lelkük tisztasága, miként a madarak színe, különböző lesz, csak a Buddha tanítása hozza meg számukra a világosságot.

Végül egy visszataszító, undorító szemétdombon sétált, de anélkül, hogy a legkevésbé is beszennyeződött volna. Ez az ötödik álom azt jelentette, hogy a Buddha megtisztult a szennyeződésektől, s a világ indulatai és szenvedélyei már nem érnek el hozzá.

Gautama felébredvén elgondolkodott álmain. Megértette, hogy buddhává kell válnia.

Az égi dévák is elérkezettnek látták az időt Gautama megszabadulására. Ezért előkészítették a bódhi-fát, egy hatalmasra növekedett

fügefát, hogy menedéket nyújtson majd neki. Gautama a folyónál kapott kedvező jelek hatására elindult az erdőn keresztül, hogy ráleljen a tökéletes, eszményi gyakorlóhelyre. Nem volt tudatában, de lépteit valójában az az áldott bódhi-fa irányította, amely az ő születésével egy időben sarjadt ki a földből, s aminek árnyékában talál majd rá arra, amit fáradhatatlanul keres.

A dévák maguk is leereszkedtek a mennyekből, hogy a fák ágaira színes lampionokat függesszenek, így jelezve a megvilágosodás szent

fájához vezető utat. Gautama testéből tündöklő fény áradt, melynek hatására a vadmadarak köréje gyűltek, s hosszan kísérték. Amint a bódhi-fa felé közeledett, megremegett a föld, s fényárba borult a világ. Midőn helyet foglalt a fa tövében, földöntúli öröm töltötte meg a

mennyei világokat, reménység költözött a lények szívébe. Gautama füvet gyűjtött, halomba rakta a fügefa alatt, majd kelet felé fordulva leült a földre, s így szólt:

– Minden eddigi buddha ilyen helyen találta meg az örök igazságot. Apadjon el a vérem, porladjon el a húsom, ha nem találom meg a világosságot és nem válok Buddhává e szent fügefa alatt. Míg el nem érem a kitűzött célomat, ültömből innét nem mozdulok!

Gautama mozdulatlanul ült, két lábát maga alá húzva, oly szilárdan és határozottan, hogy a világ egyesült elemei sem tudták volna megrendíteni. Minden figyelmét a lét kérdéseinek legfontosabb pontjaira irányította. Mély meditációs állapotba jutott, átlépve a hétköznapi emberi értelem határait.

Ekkor a dévák összegyűltek a bódhi-fa körül, kórusban zengték dicséretét, s a megvilágosodás pillanatának szentségét. Fehér ernyőt tartottak Gautama feje fölé, hogy megvédjék a nap sugaraitól.

24. Mára támadása, az éjszaka első harmada

Telihold előestéje volt. Az éjszaka hamarosan ráköszöntött Gautamára. Elméjében zavaros gondolatok kezdték kergetni egymást. Vágy, félelem és ragaszkodás merült fel benne, mégsem engedte meg, hogy ezek eltereljék figyelmét, megzavarják összpontosítását. A sok sötét gondolat és érzés árnyakként fenyegették. Hamarosan már leírhatatlan, eltökélt küzdelmet folytatott velük szemben.

Mindez olyan volt, mintha valami ősellenség, egy gonosz démon, Mára és serege beférkőzött volna az elméjébe. A legendák ezt így mesélik: Az éjszaka első részében Mára, a kételkedés és az érzékek ura, a halál követe, az igazság ellensége leányaival és egy sereg gonosz szellemmel egyetemben fölkereste azt a helyet, ahol Gautama tartózkodott. Gautama előtt megjelent Mára, az ördög, aki már a Kapilavasztuból távozásakor is megpróbálta megkísérteni. Ezúttal azzal csábította, hogy kár volna a szigorú vezekléssel összegyűjtött rendkívüli erejét a megváltáshoz vezető út keresésére fordítani, hiszen ez az erő elég lenne arra, hogy a szent Méru-hegyet arannyá változtassa. Gautama ezt visszautasította, mondván, hogy egy színaranyból való hegy egyetlen embert sem tehetne igazán gazdaggá vagy boldoggá. Ezután Mára arra bíztatta, hogy a halál helyett válassza inkább az életet, mert akkor még tehet valami jót is. Gautama azonban készen állt még a halálra is, ha előtte megtudja a végső igazságot.

De a gonosz lelkek ura nem adta fel. Mára összegyűjtötte szellemseregét. Rettentő harcosai betöltötték mind a négy világtájat. Márának ezer karja volt, mindegyikkel gyilkos szerszámokat forgatott. Elindult vitézei élén, s a roppant had sűrű fekete felhőként közeledett Gautama felé. A szent fügefa körül elhallgatott a dévák mennyei éneke, az is-

tenek menekültek a gonoszok serege elől. Az eget Mára harcosainak bömbölő csatakiáltása töltötte be. Gautama feltekintett és látta, hogy az istenek eltávoztak, s ő egyedül maradt a rémek hordájával szemben. De ő meg sem rezdült, szíve oly nyugodt volt, mint a lótuszvirág a tó mozdulatlan tükrén.

– Ekkora haddal támadnak rám? Egyedül vagyok ellenük– gondolta –, nincs más fegyverem, mint a *tíz nagy erény*, melyet gyakoroltam és érdemeim, amelyeket a világosság keresése közben szereztem.

Gautama visszatért összeszedettségéhez, egyáltalán nem vett tudomást a félelmetes hordáról. Nyugodtan ült a fa alatt, mivel nem érzett félelmet. Mára átkozódva indította meg a támadást. Parancsára a szél démonai akkora vihart kavartak, hogy az ég elsötétült, a tengert vihar korbácsolta, hatalmas forgószél szaggatta szilánkokra az erdőket, még a magasba vesző hegyek csúcsai is szétmorzsolódtak az űrben. De Gautamát megvédték szilárdan megalapozott erényei, az orkán még csak a köpenyét sem lebbentette meg. Mára ekkor olyan sűrű esőt bocsátott alá, hogy a lezúduló víztömeg szétdúlta a földet, s egészen a mélyéig hatolt. Gautamát azonban egyetlen csepp víz sem érte. Szilárdabb volt, mint valaha. Úgy érezte, nyugodt és bátor. Amint elengedte a sötét gondolatokat, feladta az elmélkedést és gondolkozást, elérte a mély belső nyugalmat. Kezdetben örömteli boldogságot érzett, majd az örömről is lemondva, megtisztultan, tisztán, gondtalanul elérte a szenvedés nélküli, boldogság nélküli, egykedvű és tiszta emlékezést. Gautama így az éjszaka első részében rátalált arra a hatalomra, mellyel megláthatta saját múltbéli életeit.

Visszaemlékezett sok különböző korábbi létezésére: egy életre, két életre, három életre, négy életre, öt életre, tíz életre, húsz életre, harminc életre, negyven életre, ötven életre, száz életre, ezer életre, százezer életre, majd világkorok keletkezésének időszakaira, majd világkorok pusztulásának időszakaira, majd világkorok pusztulása és keletkezése közötti időszakokra.

– Ott voltam, ez volt a nevem, ebben a családban, ebben a kasztban születtem, ez volt a foglalkozásom, ilyen örömöt és bánatot értem, így végeztem életemet, onnan távozva pedig amott születtem újra…

Így emlékezett vissza sok különböző korábbi létezésére. Mint egy roppant tükörben, újra meglátta létezéseinek végtelen sorát és a kínkeserves utat, mely a végső megvilágosodás felé vezette. Először ez a tudás világosodott meg benne az éjszaka korai óráiban. Lankadatlan buzgalma nyomán eloszlott a tudatlanság, megjelent a tudás, eloszlott a homály, megjelent a világosság.

Eközben Mára fokozatosan visszavonult. A rettenetes vihar, amelyet támasztott, alábbhagyott, majd meg is szűnt. A nagy sötétség elhalványult, a fényes telihold és a tündöklő csillagok újra megjelentek.

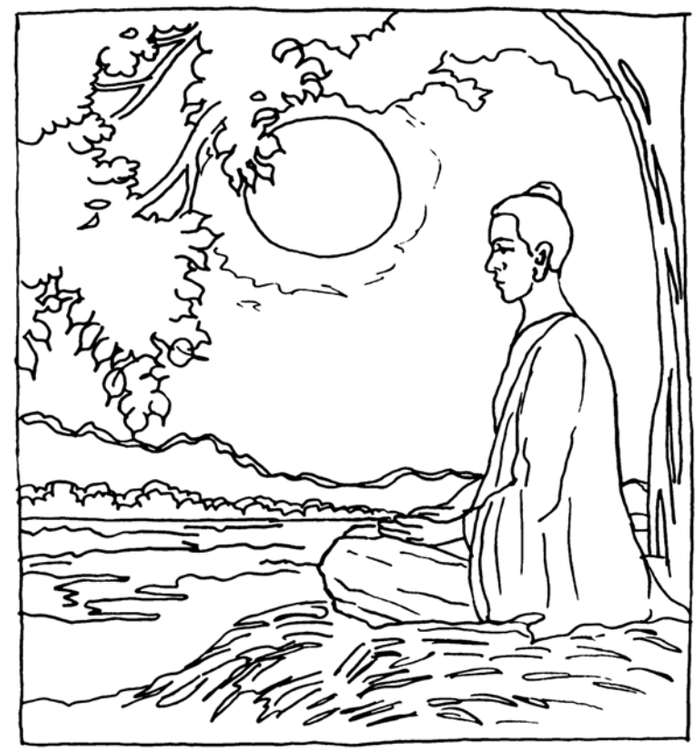

25. Mára három lánya, az éjszaka második harmada

Mára ezután három csodaszép és vonzó leányát küldte el, hogy megzavarják meditációját, megkísértsék, elcsábítsák Gautamát, hogy megállítsák a megvilágosodás felé vezető úton. Ha már félelmet nem sikerült a remetében kelteni, akkor talán ők tündéri bájukkal felébresztik benne a sóvár vágyat, s elmerülvén az élvezetek tengerében, eloltják benne a tudás lángját. Mára lányai: Trisná, azaz Érzéki szomj, Rati, azaz Gyönyör és Rága, azaz Szenvedély szüntelenül változtatták alakjukat, s a női szépség minden formáját a remete elé tárták. Hol zsenge szűzként, hol pedig érett, virulóan szép asszony alakjában jelentek meg, ám Gautama előtt mintha élettelen kövek kerekedtek volna táncra, a szenvedély és a vágy legkisebb maradékát is leküzdötte magában. Hiába volt minden igyekezetük, mert ő rájuk sem tekintett. Lehunyta a szemét és folytatta az elmélyedését. Néhány óra elteltével a három lány annyira belefáradt a hasztalan próbálkozásba, hogy békén hagyták és elmentek. Miután Márának, a kísértőnek ez a kísérlete is hatástalan maradt, az éjszaka második felében Gautama az élőlények távozásának és újraszületésének felismerésére irányította gondolatait.

– Egyes lények – fogalmazta meg – tetteikben, szavaikban vagy gondolataikban a rosszat követik, a helyeset ócsárolják, helytelen nézeteket táplálnak, s aszerint cselekszenek. Az ilyen lények testük pusztulása, haláluk után rossz útra kerülnek, a mélységbe, pokolra buknak. A kedves lények viszont tetteikben, szavaikban és gondolataikban a jót követik, nem ócsárolják a helyeset, helyes nézeteket táplálnak, eszerint cselekszenek. Testük elmúlása, haláluk után jó útra kerülnek, égi világba jutnak.

Emberi korlátokon túlra pillantó, megtisztult, égi látásával látta

meghalni és újraszületni az élőlényeket, közönségeseket és kiválókat, szépeket és rútakat, boldogokat és boldogtalanokat, amint tetteiknek megfelelően térnek vissza. Másodszorra ez a tudás világosodott meg benne az éjszaka középső óráiban. Lankadatlan buzgalma nyomán eloszlott a tudatlanság, megjelent a tudás, eloszlott a homály, megjelent a világosság.

26. Mára újabb támadása, megvilágosodás az éjszaka harmadik harmadában

Mára látván, hogy leányai is hiába próbálkoznak, újra megparancsolta a gonosz szellemeknek, hogy támadják meg, rémítsék, akadályozzák meg elmélyedésében. Mára serege ekkor irdatlan tüzes sziklákat hajigált Gautamára, de mire azok a fügefa közelébe értek, színes, illatos bokrétákká válva hullottak lábához. Ezután ezernyi kar félelmetes fegyvereket hajigált Gautamára, izzó kardok és lándzsák süvítettek a fa körül, de valamennyi célt tévesztett. A kardok, amelyek korábban hegyeket hasítottak szét egy csapásra, most színes virágfüzérekként borították a földet Gautama körül. A tüzes fegyvereket forró hamueső követte. Az elmélkedőre azonban ez is csupán illatos permetként hullott. A gonosz szellemek minden mesterkedése sikertelennek bizonyult. A szent úgy tekintett rájuk, mintha játszadozó gyermekek lettek volna. A tajtékzó Mára végül áthatolhatatlan sötétségbe borította a földet, de Gautama testéből oly tiszta fény áradt, mintha ezer ragyogó nap világított volna a fa körül.

Amikor Mára ezt látta, elvonult seregével a bódhi-fától. A mennyből virágeső hullott és dévák hangja hallatszott:

– Lássátok amott a nagy bölcset! Szívében nincsen gyűlölködés. Mára és serege nem diadalmaskodtak felette. Álhatatos a szent a keresésben, így meg fogja találni az Igazságot. Az Igazság pedig meg fogja világosítani az ő tudatát.

Gautama ellenállt Mára leggonoszabb támadásainak, inkább az indulatok legyőzésére irányította gondolatait. A küzdelmet abbahagyta, majd békés elmével, körültekintően és figyelmesen, lépésről-lépésre, gondolatról-gondolatra megvizsgálta mindazt, ami a bensőjében játszódott.

– Ez a szenvedés. Ez a szenvedés oka. Ez a szenvedés megszüntetése. Ez a szenvedés megszüntetéséhez vezető út – értette meg a valóságnak megfelelően.

Felismerte az összes gonoszság és szenvedés valódi okát. Ahogy látása még tisztább lett, látta az emberi személyiség részeit, összefonódva, akár egy ruhadarab szálait, ahogy ezek a sóvárgásban, haragban és tudatlanságban gyökereznek, valamint szakadatlan születéshez és halálhoz vezetnek. Ráébredt, hogy ha nem tekintjük magunkat különálló lényeknek, az felszabadító. Ráébredt, hogy a dolgoknak a különállása csak látszat, s a világ nem alkotóelemek összessége, hanem a jelenségeket kölcsönös függésükben összetartó eseményháló. Az emberi létezés nagy rejtélyének minden darabja a helyére került. Megértette, hogyan kell véget vetni a szenvedésnek, az öregségnek és a halálnak. Megszabadult a vágyaktól, míg végül teljesen megtapasztalta a tiszta tudat békés és bölcs állapotát. Megértette: végérvényesen és tökéletesen felébredt a zavaros elme álomhoz hasonló, szenvedéssel teli kábulatából.

– Legyőztem a születést, beteljesítettem az aszkétaéletet. Elvégeztem a munkámat, többé nem kell e világban, e szenvedésteli létforgatagban bolyonganom.

Az éjszaka harmadik részében ez a tudás világosodott meg benne. Buddhává, azaz felébredetté, tökéletesen megszabadulttá vált.

27. A föld tanúságtétele

Miután minden eddigi erőfeszítése kárba veszett, Mára hatalmas harci elefánton közeledett a Buddha felé, s közben mennydörgő hangon kiáltotta:

– Hagyd el a bölcsesség trónját! Ez az én birtokom!

– Soha senkit nem segítettél, az erényt még hírből sem ismered, sem az önmérsékletet, ezért nem vagy érdemes rá, hogy elfoglald a világosság trónusát – felelte nyugodtan a Buddha.

Ekkor Mára mérhetetlen haragra gerjedt, de még egyszer próbálkozott. Azzal vádolta a Buddhát, hogy eddig még egyetlen jelentősebb jótettet sem vitt végbe, így semmiféle erkölcsi alapja nincsen ahhoz, hogy világmegváltóként fellépjen. Mára diadalmasan így kiáltott:

– Le vagy győzve!

A Buddha azonban emlékezett előző születéseiben véghezvitt, kimagasló és érdemdús cselekedeteire. Bal keze az ölében nyugodott, tenyere az ég felé nézett, jobb karja a jobb térdén helyezkedett el, jobb kezén az ujjak a földet érintették, így hívta tanúságul a földet.

– A föld, mindenki pártatlan anyja a tanúm, hogy valamennyi előző életemben nagy áldozatokat hoztam, hogy végül elérjem a világosságot! – szólt határozottan.

A föld erre hatszor megremegett, közben pedig egy harsogó hang hallatszott:

– Való igaz, Nagy Ember, való igaz! Úgy igaz, ahogyan mondod, én vagyok a tanúd.

– Távozz hát, gonosz szellem! – szólt csendesen a Buddha.

Szavaira felmorajlott a föld, iszonyú rémületet keltve Mára seregében. A gonosz szellemek eszüket vesztve menekültek. Mára égigérő elefántja térdet hajtott Sziddhártha jósága és bölcsessége előtt. A gonosz seregek fejedelme, Mára, látván a vereségét, maga is megszégyenülten megfutamodott.

Mire a hajnalcsillag feltűnt a keleti égbolton, a Buddha tudata tiszta volt és ragyogó, akár a fényes nappal, mely szikrázón köszöntött be. Megtalálta végre az utat a megvilágosodáshoz. A negyedik holdhónap tizenötödik napján, életének harmincötödik esztendejében Sziddhártha herceg, Gautama remete megvilágosodottá, Buddhává lett.

Amikor a nagy csoda megtörtént, mind a tízezer világ egyszerre megrendült. A világot hatalmas zengő hang töltötte be:

– Csodálatos, nagyszerű lény!

Ezt valamennyi világ valamennyi lakója meghallotta. Kivirágzott az ötszínű lótusz, s az istenek lakhelyéről tarka fátylak ereszkedtek alá. Az egész mindenség mesébe illő virágoskertté változott, melyet ragyogó, színes sugarak világítottak be.

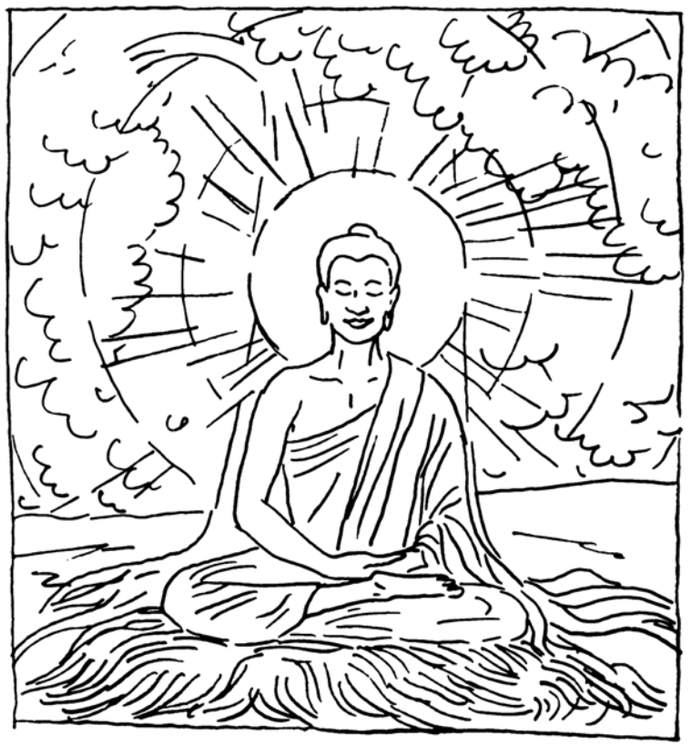

28. A megvilágosodás utáni hét hét

1. A bódhi-fa alatt

A megvilágosodás csodája után a Buddha még hét álló napon át ült keresztbe tett lábbal Uruvélában, a Nérandzsará folyó partján, a bódhi-fa alatt a szabadság boldogságát és az el nem múló béke örömét élvezve. Nem voltak zavaró gondolatai, nyugodt volt és boldog. A szemei előtt elvonult az élőlények végtelen sora, akik mind a szenvedélyek láncaiba gabalyodva, a nyomorúságok meredélye fölött, a létezések óceánján vergődnek. Őket csak az igaz tudás világossága mentheti meg a létforgatagból, a születések és meghalások szüntelen körforgásából. Látta, hogy ő az egyetlen, aki le tudja csillapítani a szenvedélyek hullámait, ő az, aki kivezetheti az embereket abból a tévhitből, mely a tartalmatlan, üres látszatvilágot valóságosnak fogja fel.

Miután minden elképzelhetőt átgondolt, hét nap elteltével a Buddha felemelkedett a fűcsomóról, de még további negyvenkét napig tartózkodott a bódhi-fa, a megvilágosodás fája közelében.

2. A bódhi-fa megáldása

A második hét alatt köszönettel és hálával fordult a fa felé, amely védelmezte őt a megvilágosodásért vívott küzdelme során. A Buddha egész héten úgy állt néhány lépésnyire a fával szemben, hogy mindvégig szemlélte, nézte azt, anélkül, hogy elmozdította volna a tekintetét. Ez az őszinte és mélységes hála az alapja annak a szokásnak, hogy a Buddha követői ma is tiszteletben tartják nemcsak az eredeti bódhi-fát, hanem a bódhi-fa még mindig élő leszármazottait is.

3. Az aranyhíd

A harmadik héten újra meditált. Belső szemeivel látta, hogy az istenek a mennyekben nem lehettek biztosak abban, hogy valóban elérte-e a teljes megvilágosodást, mivel nem hagyta el a helyet. Azért, hogy bebizonyítsa nekik a megvilágosodását, a Buddha egy aranyhidat teremtett a levegőbe és egész héten fel-alá járkált rajta.

4. A kincseskamra

A negyedik héten egy gyönyörű kincseskamrát hozott létre, abban ülve azon a tanításon meditált, amit később Abhidharmának, azaz a Tan felsőbb foglalatának neveztek. A tudata és a teste annyira tiszta

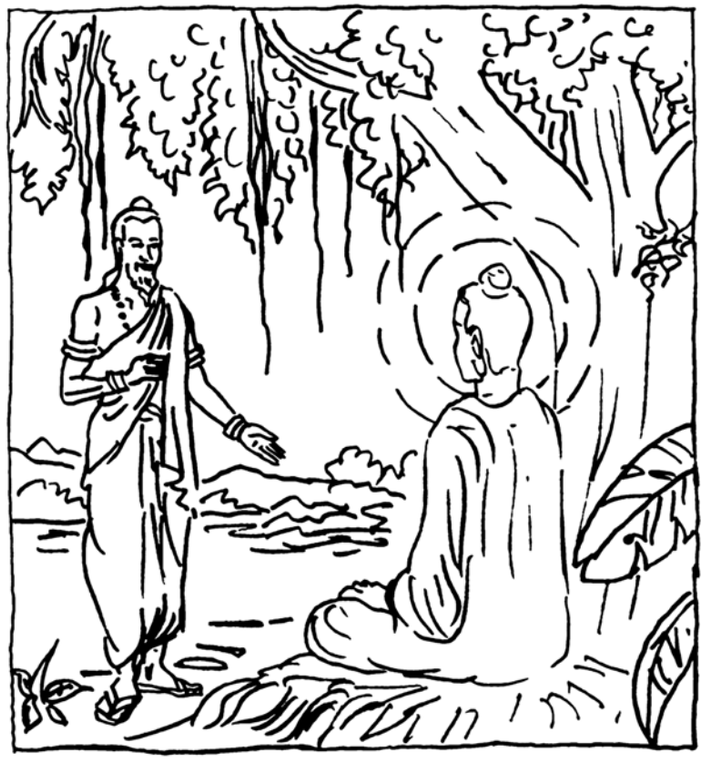

volt, hogy hatszínű sugarak jöttek elő a testéből: kék, sárga, piros, fehér, narancssárga és ezek keveréke.

5. A bráhmana megjelenése

Az ötödik hét alatt, miközben egy olyan fa alatt meditált, amelyet „a kecskepásztor fája" néven tart számon a hagyomány, felkereste egy *bráhmana*, azaz pap, aki arról érdeklődött, hogy milyen tulajdonságok tesznek valakit igazi bráhmanává. A Buddha azt felelte:

– Az igazi *bráhmana* nem az, aki csak beleszületett a papi kasztba, s elbizakodottan él előnyeivel, hanem az, aki tudatosan száműzött magából minden rosszat, az elbizakodottságot is és minden tisztátalanságot, kifejlesztette önuralmát, a tudatosságnak szenteli életét.

6. Mucsalinda

A Buddha a következő héten egy másik fa tövében ülve meditált, amikor is szörnyű vihar támadt, erősen eleredt az eső. De hogy a Buddhát megvédje az esőtől, egy nagy királykobra, a kobrák fejedelme odament és a testén hétszer körbetekeredve a csuklyáját kiterjesztette a Buddha feje fölé. Hét nap elteltével az eső elállt, a kígyó pedig egy fiatalember alakját öltötte fel – nem más volt ő, mint Mucsalinda, a nágák fejedelme. A kígyókirály tiszteletteljes meghajlással köszönt. A Buddha ekkor így szólt, hogy tanítást osszon meg Mucsalindával:

–Boldogok azok, akik jószándékúak a világ minden érző lénye felé. Boldogok azok, akiket nem kötnek gúzsba az érzékszervi vágyak. Az *én* fontosságának eltűnése pedig valóban a legmagasabb boldogság.

Mucsalinda ekkor boldogan tért vissza palotájába.

7. Az első világi tanítványok

A hetedik hét folyamán a Buddha a „királyi trón fája" alatt meditált. Az ötvenedik reggelen, hét hét böjt után két testvér, Trapusa és Bhallika azon a vidéken járva, felkeresték a Magasztost. Tisztelettel köszöntötték, majd rizst és mézet ajánlottak neki, hogy a hosszú böjtje után ehessen. Ez volt az első eledel, amit a Buddha magához vett, amióta a megvilágosodást elérte. A Buddha elmondta nekik néhány meglátását, mely a megvilágosodása során született. A két kereskedő csodálattal leste a Mára legyőzőjének szavait, majd így fordultak a Magasztoshoz:

– Ó, urunk, nálad és a *Dharmában*, a tanításodban veszünk menedéket.

Akkor még nem volt *Szangha*, a szerzetesek és az apácák közössége. Ezek a testvérek, akik kereskedők voltak, lettek az első világi követői, akik *menedéket vettek* a Buddhában és Dharmában – ez azt jelenti, hogy oltalomért fordultak a Buddhához és a Tanításához. Amikor a tanítás után távozni készültek, kérték a Buddhát, hogy adjon nekik valamit, ami emlékezteti majd őket a Tanító távollétében, s ami előtt tiszteletüket fejezhetik ki. A Buddha jobb kezével kihúzta nyolc hajszálát, azokat adta nekik. Ezek lettek azok a haj-ereklyék, amelyek burmai kereskedők révén jutottak el a mai Mianmarba. Itt az ország legszentebb kegyhelyén, a ranguni Arany pagodában jelenleg is szfinxek szobraival őrzik őket oroszlántestű griffmadarak társaságában.

29. Felkészülés a tanításra

A Magasztos ezután visszatelepedett a kecskepásztor fája alá. Miközben egyedül, magában ült ott, tovább töprengett azon, hogy hirdesse-e kifinomult tanítását. Kétségei támadtak, hogy vajon az emberek képesek lesznek-e valaha is megérteni a Négy Nagy Igazságot.

– Felismertem a legmélységesebb igazságot, ezáltal békét nyertem – gondolta –, de a Tan kifürkészhetetlenül mélységes, ésszel fel nem fogható, megértése szinte lehetetlen. Csak a legelmélyültebb elmélkedés vezethet el hozzá. Csak az igazán bölcsek érhetik el. Az emberek nagy része viszont a szenvedélyek rabja, így aligha szabadulhatnak vágyaik hatalmából. Márpedig a szenvedély a halál és az újjászületés, a szenvedés és a nyomorúság örök köréhez láncolja az élőket, s a szüntelen forgásból csak a végső megszabadulás, a *nirvána* szakíthatja ki őket. A legtöbb ember lemondásnak hiszi azt, ami a lények legnagyobb boldogsága; pusztulást látnak ott, ahol halhatatlanság lakozik; halálnak nevezik azt, ami valójában a legteljesebb élet.

Ekkor ez a vers fogalmazódott meg benne:

Nehezen jöttem én is rá, másnak hiába mondanám.
A gonoszság, a gyűlölség elzárja más elől a Tant.
Ár ellen úszó, mély, titkos, alig látszó szikrányi fény;
a gonoszság sötétsége nem hagyja megpillantani.

Mikor a Magasztos mindezt végiggondolta, úgy döntött, hogy megmarad magányában és nem fogja hirdetni a Tant. Ekkor Mára, a gonosz, aki a Magasztosnak e szavait meghallotta, újra megjelent előtte és így szólt:

– Üdv néked, te szent! Részesévé váltál a legnagyobb boldogságnak.

Íme, itt az ideje annak, hogy a parinirvánába térj, a tökéletes kialvásba távozz. Ne törődj a világ üdvével!

– A nyugalmat adó, magasrendű Tant csak kevesen fogják megérteni, tanítása a vágyaikon csüngő embereknek nagy fáradság lenne – folytatta a Buddha, de közben nem engedte, hogy Mára befolyásolja. – Az ilyeneknek tanítani a vágyakozás felhagyását valóban reménytelen. A világi léthez ragaszkodók nem értik meg, mi ad teljes békét és nyugalmat, mivel részükre nem létezik más, mint a személyiség boldogulása. Akik a vágyaik rabjai, s kénytelenek a születések körforgásában időzni, azoknak a Tan terjesztése hiábavaló. Rejtve marad az Igazság az előtt is, aki rabja a gyűlölködésnek. Érthetetlen és rejtélyes a nirvána annak, akinek szemeit homály borítja. Ha kinyilatkoztatnám a Dharmát és az emberek nem értenék szavaimat, úgy hiába fáradoznék. Úgy látszik, az emberi nem pusztulásra ítéltetett!

A Buddha már-már arra az elhatározásra jutott, hogy megtartóztatja magát az Igazság hirdetésétől, mert az titkos, csak bölcseknek szól, kevés sikerrel járna. A nagy Brahmá Szahampati főisten nyugtalanul szemlélte a Megvilágosodott lelkében forrongó gondolatokat és ezt gondolta:

– Ó, jaj, a világra romlás vár, a világra pusztulás vár, ha a Beérkezett, a tökéletesen megvilágosodott úgy dönt, hogy megmarad magányában, s nem fogja hirdetni a Tant!

Brahmá nyomban otthagyta trónusát az istenvilágban, s leszállva az egekből megjelent a Magasztos előtt, mindezt annyi idő alatt, ameddig egy erős ember kinyújtja behajlított karját vagy behajlítja kinyújtott karját. Brahmá felső ruháját fél vállán átvetve, összetett kézzel meghajolt a Magasztos felé, s miután ily módon kinyilatkoztatta tiszteletét és megbecsülését, így szólt hozzá:

– A dicsőséggel övezett Buddhának hirdetnie kell a Tant! Vannak lények, akiknek szemeit alig fedi por, de ha nem hallják a Tant, akkor nem érik el a megszabadulást. Ők meg fogják érteni a Tant.

Így beszélt Brahmá, az istenek atyja, majd versben így folytatta:

Magadha földjén ezelőtt a tiszta Tant
gyarló személyek tanították tévesen.
Halhatatlanság kapuját te tárd ki most!
Hallják világosan a tiszta, szent igét!

Ki hegytetőre, fel a sziklabércre jut,
fentről körülnéz az alanti tájakon.
Te mindent-látó, te is így tekints alá
az igazság várfokáról a szenvedő,
szakadatlanul születő-kiszenvedő
lényekre, mert te legyőzted a szenvedést.

Kelj fel, te nagy csata vitézi győztese!
Járd a világot, seregek vezére!
Tanítsd a Tant, magasztos Szent!
Lesznek, akik megértenek.

Brahmá háromszor mondta ezt el, s íme, meggyőző kérése megtörte a Buddha vonakodását. Szavai megindították a Buddha szívét, melyet nagy könyörület töltött el az élők, a fáradságosan küzdők, a szenvedők iránt. Brahmá buzdítása hallatán páratlan bölcsességével és buddha-pillantással végigtekintett a világon. S mit látott? A lótuszok tavában némelyik lótuszvirág a víz fenekén gyökerezik, a vízben nyúlik fel, de nem emelkedik a víz színe fölé, hanem a víz alatt rejtve növekszik. Más lótusz a víz színéig emelkedik, s megint más lótusz kiemelkedik a vízből és virágával már nem is érinti a vizet. Isteni látásával ugyanúgy látott olyan lényeket, akiknek szemeit sűrű por fedte, de látott olyanokat is, akiknek szemeit alig fedte por. Látott éles elméjű lényeket és tompa elméjű lényeket, jóakaratú lényeket és rosszakaratú lényeket, könnyen

taníthatókat és nehezen taníthatókat, akik közül némelyik látta az eljövendő életek és a vétkek veszedelmét. Belátta, hogy az emberek többségét meg lehet szabadítani a létüket megnyomorító szenvedélyektől. Amikor a Magasztos mindezt látta, az élőlények iránti részvéttől vezérelve e szavakkal fordult Brahmá Szahampatihoz:

– Nyitva áll a kapu a béklyók lerázásához mindazok számára, akiknek fülük van hozzá! Hallják tehát a Dharmát!

Miután ígéretet tett a nagy Brahmának, hogy együttérzésből terjeszteni fogja a Tant, Márához fordult:

– Nem térek be mindaddig a parinirvánába, míg ki nem nyilatkoztattam a megvilágosodásról szóló tant az emberiségnek.

Mára eltűnt, Brahmá Szahampati pedig megnyugodva vette tudomásul:

– A Magasztos eleget tesz kérésemnek, hirdetni fogja a Tant.

Meghajolt a Magasztos előtt, jobb kéz felől megkerülte és eltűnt.

30. A Tankerék megforgatása

A Buddha elhatározta, hogy először tanítómestereivel, a bölcs remetékkel, Álára Kálámával és Rudraka Rámaputrával ismerteti meg az Igazságot, hiszen ha hallanák a tanítását, ők könnyűszerrel megértenék. Egy istenségtől azonban megtuda, hogy két egykori tanítója sajnos már nem volt az élők között. Ekkor isteni szemével meglátta, hogy az egykor vele gyakorló öt remete, Kaundinja, Bhadrika, Vaspa, Mahánáman és Asvadzsit, akik szolgálatára voltak, gondoskodtak róla önsanyargatása idején, Benáresz mellett tartózkodnak. Elindult a bódhi-fától Benáresz felé, hogy felkeresse őket, nem törődve azzal, hogy azok egykor barátságtalanul fordultak el tőle, midőn testét újra táplálékkal erősítette. Először őket akarta a felismerés fényében részesíteni.

Gyalog és ökrösszekéren vándorolt hat napon át, míg elérte a Gangesz partját. A széles, megáradt folyón – csekély rézpénz ellenében – egy szegény révész vitte át ladikján az embereket a túlpartra. A nincstelen remetét azonban nem volt hajlandó ellenszolgáltatás nélkül átszállítani. Ám a Megvilágosodottnak a roppant víz sem jelentett akadályt, kiterjesztette sárga köpenyét, a dévák nagy szelet küldtek, s a Buddha a levegőt átszelve érkezett meg a túlsó partra.

Innen továbbindult Benáresz felé, míg végül abba a ligetbe érkezett, ahol az öt egykori barátja ült és elmélkedett. Ezt a ligetet Risipatana közelében az Őzek ligetének hívták. Épp nyárközép volt és telihold.

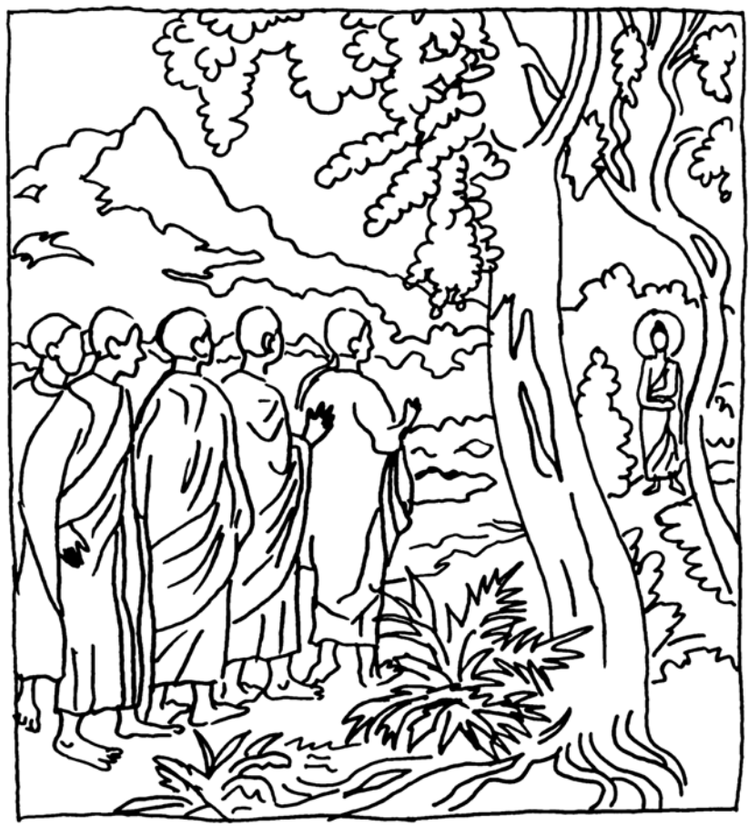

A sanyarú élet lehántotta az aszkéták testéről a húst, s mint eleven csontvázak, mozdulatlan szoborként tűrték a perzselő nap melegét. Amint egyikük megpillantotta régi tanítójának közeledtét, így szólt társaihoz:

– Nézzetek oda! Ott jön Gautama remete, aki bőségben él, feladta az önmegtartóztatást és a böjtöt, visszaesett a könnyű és kényelmes életmódba. Ne álljunk fel ültünkből, amikor közelünkbe ér, ne üdvözöljük, ne beszéljünk vele, ne mutassunk tiszteletet iránta. Ne szólítsuk mesternek, hanem egyszerűen csak nevezzük nevén. Senki ne vegye át kezéből alamizsnás szilkéjét és felsőruháját. Mi csak hagyjunk neki egy ülőhelyet, hogy üljön le, ha akar, s ha nem, akkor állhat. Hiszen – így vélekedtek egymásra nézve – megtörte fogadalmát és elhagyta a szentség útját. Nem aszkéta tehát, hanem csupán Gautama, a közönséges ember, aki rabja e világnak. Ki fog figyelni egy olyan elpuhult semmirekellőre, mint amilyen ő?

Így összebeszéltek ellene, azonban ahogy a Buddha közelebb és közelebb ért hozzájuk, észrevették, hogy megváltozott. Lerítt róla valami, ami nemes és fenséges, amilyet még soha nem láttak. Korábbi meggyőződésük ellenére, s mielőtt tudatosították volna, mit tesznek, elfelejtetve mindazt, amiben megállapodtak, önkéntelenül fölemelkedtek a földről. Egyikük elébesietett, hogy köszöntse, s tiszteletteljesen átvegye a tálját és a köntösét. Egy másik pedig előkészített egy kényelmes ülőhelyet, míg egy harmadik sietett és zsámolyt, törülközőt és vizet hozott, hogy megmossa a lábát. Amikor méltóságteljes tartással megállott a jámbor férfiak előtt, tisztelettel köszöntötték, viszont nevén nevezték és Gautama barátunknak szólították. Ám amikor így nevezték meg, a Magasztos ezt mondta az öt aszkétának:

– Aszkéták, ne szólítsátok nevén a Beérkezettet, s ne nevezzétek barátnak. A Beérkezett maga a tökéletes Megvilágosodott. Figyeljetek aszkéták, ráleltem a béklyóktól való megszabadulás útjára. Megismertetem veletek: hirdetem nektek a Tant. Ha az általam kijelölt útra

léptek, hamarosan eljuttok az Igazsághoz, magatoktól megismeritek, szemtől szemben láthatjátok. Magatok is tudni fogjátok – nem egy jövőbeni életben, hanem itt és most, ebben a jelenben –, hogy amit mondok, igaz. Ha pedig meghallgattok, megtanuljátok és gyakoroltok, ahogy mondom, nagyon hamar magatok is el fogjátok érni azt az állapotot, amely túl van minden életen és halálon. Eléritek a remeteélet legmagasabb célkitűzését, amelynek kedvéért ti is, tisztes családok fiai, remeteségbe és otthontalanságba távoztatok.

Amikor a Magasztos az eredeti célkitűzéseikre is emlékeztette őket, az öt aszkéta természetesen nagyon meglepődött. Meghallgatták régi társukat, ám korábban látták, hogy abbahagyta a böjtöt, az önsanyargatást, így kezdetben egyszerűen nem hittek neki, ezért így szóltak hozzá:

– Gautama testvér, úgy gondoltuk, hogy feladtál minden, az igazság megtalálása érdekében tett erőfeszítést. Most, amikor feladtad az önmegtartóztatást és fogadalmaidat, sőt, bővelkedő életre tértél át, hogyan tudnál szert tenni emberfölötti erőre vagy a tökéletes isteni látás hatalmára?

A Buddha így válaszolt:

– Tévedtek, aszkéták. A Beérkezett nem adta fel minden erőfeszítését, nem hagyta abba az önmegtartóztatást, nem tért át bővelkedő életre. Nem él önelégültségben, bőségben, üres kényelemben és restségben. Nehogy azt higgyétek, hogy rabja maradtam a világnak. Hallgassatok rám. Tényleg elértem a legmagasabb tudást és belátást, de nem az önsanyargatás segítségével. Meg tudom tanítani nektek, hogy miként érhetitek el ti magatok is.

Végül az öt aszkéta tekintete megenyhült annak a boldog nyugalomnak a láttán, mely a Megvilágosodott egész lényét elárasztotta. Hajlandók voltak meghallgatni. Ő elmondta az első tanítást, amit emberi szemeknek láthatatlanul a megjelent dévák és istenek is hallgattak. Miután leült, a Buddha beszélni kezdett hozzájuk:

– Két végletet kell elkerülnie annak, aki a szerzetesek útjára lép. Melyik ez a kettő? Az egyik az érzéki élvezetekhez tapad, amely hitvány, durva, közönséges, alantas, értéktelen, a másik az önsanyargatásba merül, amely nyomorúságos, alantas, értéktelen. E két végletet elkerülve, szerzetesek, a Beérkezett ráébredt a *közép* útjára, amely belátáshoz és megértéshez juttat, elcsendesüléshez, rendkívüli tudáshoz, felébredéshez, kialváshoz vezet.

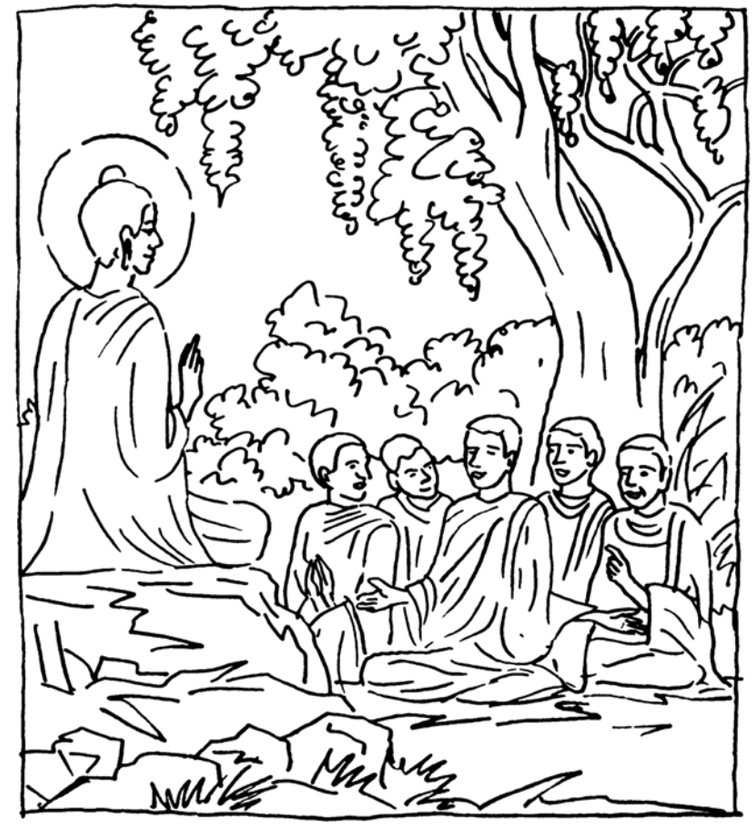

Ekkor a Buddha rátért a *Négy Nemes Igazság* alapjainak kifejtésére.

– A születés szenvedés, az öregség szenvedés, a betegség szenvedés, a halál szenvedés, a szomorúság, kesergés, fájdalom, bánat és kétség-

beesés szenvedés. Együtt lenni azzal, amit nem szeretünk, szenvedés. Elválasztva lenni attól, amit szeretünk, szenvedés. Nem jutni hozzá ahhoz, amit kívánunk, szenvedés. A szenvedés keletkezéséhez, az újraszületéshez a *létezés szomja* vezet. A szomj maradéktalan elhagyásával azonban megszűnik a szenvedés. A szenvedés megszűnéséhez vezető út a közép útja, a Nemes Nyolcas Út: a helyes szemlélet, helyes elhatározás, helyes beszéd, helyes cselekedet, helyes életvitel, helyes törekvés, helyes éberség és a helyes összeszedettség. Amikor e korábban sosem ismert Négy Nemes Igazságot tökéletesen tisztán megértettem és megláttam úgy, amint van, akkor bizony azt vallottam, hogy e világban – isteneivel, ördögeivel, teremtőisteneivel, vándorszerzeteseivel és papjaival, isteni és emberi lényeivel – a felülmúlhatatlan tökéletes megvilágosodásra ráébredtem. Megértés és belátás ébredt bennem: megingathatatlan elmém megszabadulása. Ez az utolsó születésem. Nem vár rám több újraszületés.

Így szólt a Magasztos. Amint ezáltal a *Tan kerekét megforgatta*, azaz a Buddha a Tanról szóló tanítását elkezdte átadni, elragadtatott borzongás hatotta át a világot. A dévák elhagyták mennyei otthonaikat, hogy figyelhessenek a fennkölt szavakra, odasereglettek a Buddha köré, hogy a jó hírt meghallgassák, sőt még az állatok is részesülni akartak a Tan áldásaiból. A lények seregei: istenek, emberek és őzek, szarvasok figyeltek a Megvilágosodott szavaira. Üdvrivalgásban törtek ki sorban a földet és egeket benépesítő istenek. Mind azt kiáltották:

– Benáresz közelében, Risipanata mellett, az Őzek ligetében a Magasztos megforgatta a felülmúlhatatlan Tan kerekét, amelyet eddig a világon sem vándorszerzetes, sem pap, sem bármely déva, sem Mára, sem az istenek királya, sem senki más nem forgatott meg! Ennek forgását sem az istenek, sem a démonok nem tudják immár megállítani! A Tan el fog terjedni a földön.

Egyetlen másodperc alatt elérte e kiáltás még Brahmá birodalmát is. Ez a tízezerszeres világrendszer rázkódott, rázkódott és megrendült.

Végtelen, mérhetetlen fény ragyogott föl a világban, fölülmúlva még az istenek sugárzó fényét is.

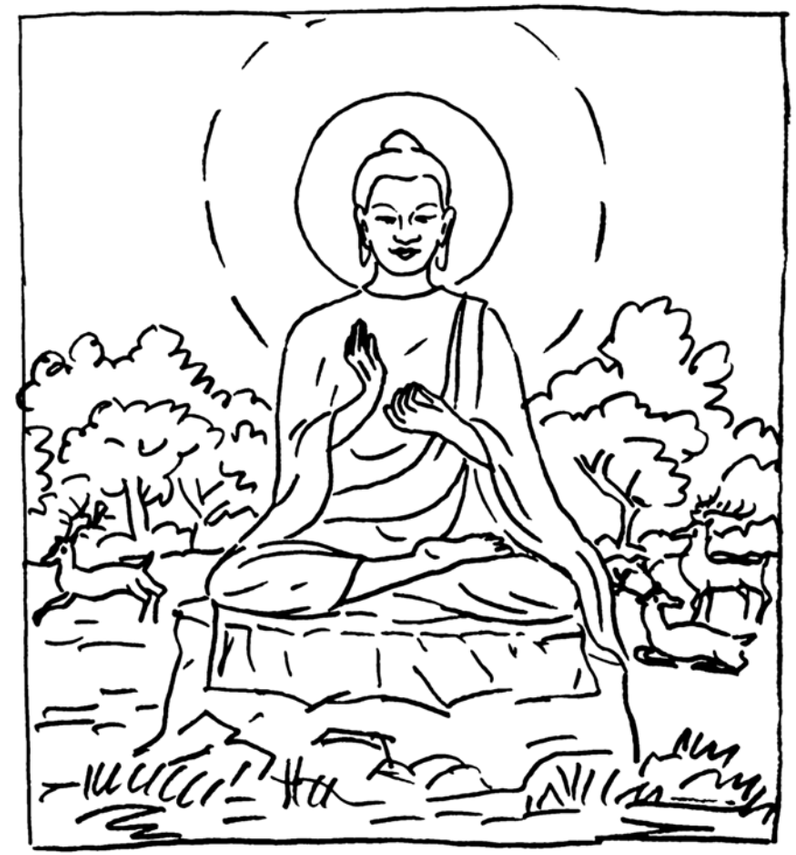

Az öt aszkéta is áhítattal hallgatta a Magasztos szavait és boldogan örvendezett. Amikor a Tan kifejtése elhangzott, a legidősebb, Kaundinja tiszta, világos szeme az igazságra felnyílt: mindaz, ami keletkezik, el is múlik. Akkor a Magasztos ezt a kijelentést tette:

– Kaundinja valóban felfogta! Kaundinja valóban felfogta!

Így nyerte el Kaundinja a nevét: Ádzsnyáta Kaundinja, azaz Kaundinja, aki tud, vagy Kaundinja, a Dharma értője.

Az öt aszkéta a Buddha követőjévé, szerzetessé, vagy ahogy ők nevezték magukat: bhiksuvá vált, s ezzel Risipanata közelében, az Őzek ligetében megalakult a buddhista Szangha, a szerzetesrend. E naptól fogva a Buddha fáradhatatlanul hirdette tanait. A Törvény világosságát nem csupán az emberek, hanem a különböző egekben lakozó istenségek is megértették, s követték a nirvánához vezető Nyolcrétű Nemes Ösvényt.

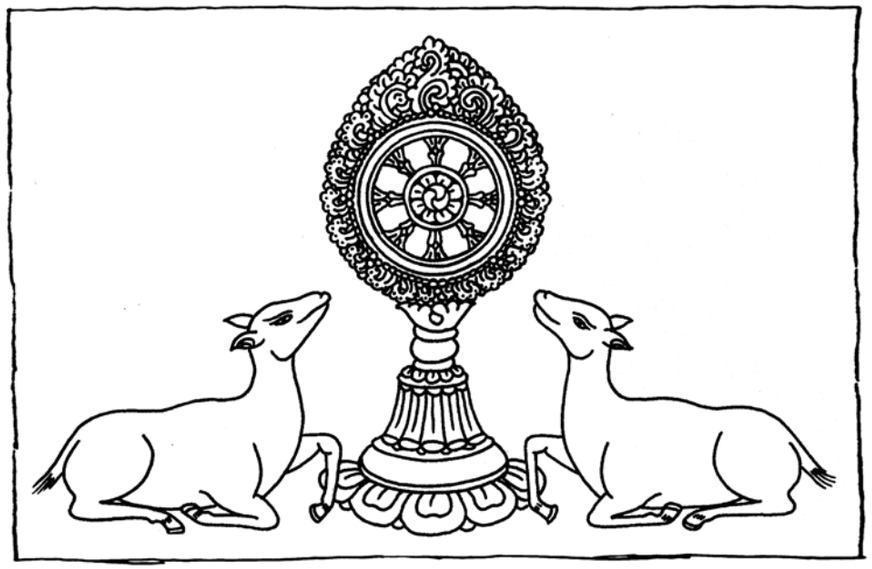

31. Jasasz és ötvennégy barátja

A Buddha öt tanítványából a másik négy is megkezdte a középút gyakorlását, azaz egészségüket megerősítve, teljes erejükkel a tanítás megértésén fáradozhattak. Elméjük már majdnem készen állt az igazság felismerésére, gyakorlásuk rövidesen meg is hozta az eredményét. Egy hét telt csak el, s Kaundinjához hasonlóan ők is maradéktalanul felszámolták az érzéki vágyat és a gyűlöletet, mentessé váltak a zavarodottságtól, teljesen megszabadult a tudatuk a káros befolyásoktól, a torzulásoktól, így elérték a megvilágosodást. Az ilyen törekvőket úgy hívták: arhatok, azaz érdemre méltók. Ebben az időben tehát már öt arhat volt a Földön.

Ezidőtájt élt Benáreszben egy Jasasz nevű, tisztes családból származó, jó neveltetésű ifjú, egy kereskedő céhmester fia. Három palotája volt, egy téli, egy nyári és egy az esős évszakra. Az esős évszakra szolgáló palotából, ahol ledér muzsikus táncosnők vették körül, négy hónapon keresztül nem mozdult ki. Egyszer azonban Jasasz nemesifjú, akinek az öt érzékszerv minden gyönyörűsége rendelkezésére állott és szórakozására szolgált, a megszokottnál hamarabb tért nyugovóra. Utána környezete is nyugovóra tért. Egész éjszaka égett egy olajmécses.

Ekkor azonban Jasasz nemesifjú a megszokottnál hamarabb ébredt fel, így alva találta környezetét, nagy kuszaságban. Egyik nőnek hóna alatt volt a lant, egy másiknak a nyaka alatt volt a dob, a harmadiknak a hóna alatt volt a csörgőtányér, volt, akinek a haja szétzilálódott, másnak a nyála folyt, némelyek álmukban beszéltek. Mintha dögtemetőbe vetődött volna… A látvány feltárta előtte a lét nyomorát. Csömör fogta el szívét. Ekkor Jasasz nemesifjú így szólt:

– Ó, jaj, minden undorító! Ó, jaj, milyen visszataszító minden!

Ekkor Jasasz aranysaruját felhúzva a lakosztályán keresztül a palota

kapuja, majd onnan a városkapu felé indult. Emberfölötti lények sorra kitárták előtte a kapukat, hogy senki se tartsa vissza a nemesifjút, amikor otthonából az otthontalanságba készül távozni. Jasasz Benáreszből a Risipanata melletti Őzek ligete felé indult.

Épp öt nap telt el azóta, hogy a Buddhának immár valamennyi egykori taítványa, mind az öten elérték a megvilágosodást. Ezen a napon, mint máskor is, a Magasztos kora hajnalban felkelt, s a többi szerzetessel a szabadban sétált. A Buddha messziről megpillantotta a közeledő nemesifjút. Amikor meglátta, félbeszakította sétáját és leült egy odakészített ülőhelyre. Ekkor Jasasz a Magasztos közelében megismételte a korábbi felismerését:

– Ó, jaj, minden undorító! Ó, jaj, milyen visszataszító minden!

A Magasztos megnyugtatóan szólt a nemesifjúhoz:

– Itt semmi sem undorító, itt nem honol semmi visszataszító. Jöjj közelébb, ülj le, oktatni foglak a Tanra, megosztom veled az Igazságot. Ha meghallgatod, elnyugszik felindultságod.

Jasasz kissé megnyugodott a bátorító és barátságos szavaktól. Levetette aranysaruját és a Buddha elé járult. Közelebb lépve tiszteletteljesen köszöntötte a Magasztost és leült előtte, készen a Tan meghallgatására. A Magasztos sorjában beszélt az előtte ülő nemesifjúnak az adakozásról, az erkölcsösségről, a mennyei világokról, a vágyak terhéről, ürességéről és gyötrelmességéről, a vágytalanság üdvéről. Amikor a Buddha látta, hogy Jasasz elméje tiszta, befogadóképes, előítéletmentes, érdeklődő, jószándékú, akkor feltárta előtte azt, ami a buddhák alapvető tanítása: a szenvedést, annak okát, megszüntetését, s az ahhoz vezető utat. És miként a tiszta, folttalan szövet könnyen magába szívja a festéket, éppolyan tisztán, világosan megnyílt a szeme Jasasznak a Tan befogadására ott ültében:

– Mindennek, ami keletkezik, meg is kell szűnnie.

A világ megvetése helyett Jasasz elméjében felderengett a szent

bölcsesség, de most testére, ékszereire tekintett. A Buddha fölismerve az ifjú gondolatait így szólt:

– Ne pillants megvetéssel ékszerekkel díszített testedre, mert ezek a díszek nem akadályoznak meg a helyes felismerésben. Nem a külsőn múlik a vallásosság. Lehet, hogy a szegénységi fogadalmat tett törekvő testét a bhiksuk, a koldusok öltözéke fedi, szívében mégis vágyak vernek fészket. Ama remete, aki szívében vágyakat ápol, nem különb a

közönséges világi embernél. Míg az oly világi ember, kinek szíve tiszta, akkor is tiszteletre méltó, ha testét ékszerek díszítik. A világi ember és a bhiksu nem különböznek egymástól, ha mindkettőjük szelleme helyes fölismerésre jutott.

Jasasz ekkor a Buddhához fordult:

– Szeretném a Magasztostól elnyerni a felavatást és a felvételt a Rendbe.

– Jöjj, szerzetes! – szólt a Magasztos. – A Tant teljességében kifejtettem neked. Élj önmegtartóztató életet, hogy örökre véget vess a szenvedésnek!

Így történt a tiszteletreméltó Jasasz felvétele a rendbe. Ekkor tehát már hat arhat volt a Földön.

Eközben azonban Jasasz anyja felment a palotába, de nem találta a fiát. Indult a családapához, a céhmesterhez, s odaérve, így szólt:

– Nem találom a fiunkat, Jasaszt!

Ekkor a családapa lovas küldöncöket indított a négy égtáj felé, ő maga pedig Risipanata felé indult. Itt észrevette az aranysaru nyomát, s amint észrevette, elindult a nyomokon.

Amikor a Magasztos messziről megpillantotta a közeledő apát, ezt gondolta:

– Jobb lesz, ha most olyan varázslatot művelek, hogy a családapa itt ültében ne lássa a szintén itt ülő fiát.

Ekkor a Buddha valóban varázslatot művelt, így a családapa, amikor a Magasztos elé ért, köszöntötte és ekként szólította meg:

– Uram, nem láttad a fiamat?

– Jöjj körünkbe, te kereskedő, itt van a fiad, ülj csak le.

A családapa megörült, hogy fiát fellelheti, megnyugodott és közelebb lépett. Leült a Magasztos előtt a fia közvetlen közelébe, de nem ismerte fel. A Buddha pedig elmondta mindazt, amit korábban a fiának is. Az apa szintúgy megismerve felfogta, megértette a Tant, átkelt a kételyeken, bizonytalansága elmúlt, tudása bővült, semmi másban nem bízott, s így beszélt a Magasztoshoz:

– Nagyszerű az Igazság, uram! Mint hogyha valaki talpára állítaná a megfordítottat, kitakarná a letakartat, feltárná mindazt, ami rejtve volt, útba igazítaná az eltévedtet, megmutatná a tévelygő

vándornak a helyes utat, mécsest tartana a sötétségben, hogy akinek van szeme a látásra, lásson, úgy világosította meg a Tant minden oldalról uram. Én most a Magasztoshoz, a Tanhoz és a szerzetesek gyülekezetéhez folyamodom oltalomért. Fogadjon el a Magasztos a mai naptól életem végéig világi tisztelőjéül, aki hozzá folyamodik oltalomért!

Így ő volt az első világi követő, aki a hármas fogadalmat kimondta.

Miközben a Magasztos az atyát a Tanra oktatta, Jasasz nemesifjú csendesen elmélkedett a meglátott, megismert megszabadulásról, s lemondva a ragaszkodásról, elméje szabaddá vált az indulatoktól. Ekkor a Buddha ezt gondolta:

– Miközben az atyát a Tanra oktattam, Jasasz elméje megszabadult. Lehetetlen, hogy ezek után visszatérjen a hívságokhoz és ugyanúgy élvezze az életet, mint azelőtt, amíg otthonában élt. Nos, most inkább feloldom a varázslatot.

Ekkor a Magasztos feloldotta a varázslatot. Az atya egyszeriben meglátta és felismerte fiát, aki mindvégig mellette ült sárga köntösben, majd így szólt:

– Jasasz, édes fiam, anyádat elemészti a szomorúság, a bánat. Add vissza anyádnak életét, ne aggódjon amiatt, hogy talán rablók öltek meg téged!

Ekkor Jasasz a Buddhára tekintett. A Magasztos így beszélt a családapához:

– Azt gondolod, hogy Jasasz a kívülállók tudásával, a kívülállók látásával fogta fel a Tant, úgy, mint te? Mialatt ő megszabadulásról elmélkedett, azalatt elméje valóban szabaddá vált. Visszatérhet-e Jasasz a világi életbe, hogy szórakozásoknak szentelje életét, mint ezelőtt? Lehetséges-e, hogy ezek után Jasasz élje ugyanazt az életet, amit otthonában eddig élt?

– Nem lehetséges, uram.

– Valóban, családapa, lehetetlen.

– Ha fiam, Jasasz boldogsága megkívánja, úgy maradjon a Magasztosnál. Úgy vélem, fiam megszabadult e világ bilincseitől.

Miután a Magasztos az ifjú és atyja szíveit megnyugtatta, a kereskedő újból megszólalt:

– Uram, nagy dolog az, amit a fiam így elnyert, fogadja hát el meghívásomat a Magasztos ma ebédre Jasasszal, mint kísérő szerzetessel!

A Buddha hallgatással fejezte ki beleegyezését. Amikor a családapa ezt megértette, felállt ültéből, elköszönt a Magasztostól, jobb kéz felől megkerülte, majd békésen távozott. A Buddha ezután felöltözött, magához vette felsőruháját és alamizsnás szilkéjét, majd a tiszteletreméltó Jasasszal mint kísérő szerzetessel elindult a céhmester házába. Odaérve leült az előkészített székre. Ekkor a tiszteletreméltó Jasasz anyja és volt hitvese a Magasztos elé járult. Köszöntötték a Magasztost és leültek előtte. A Buddha sorjában elmondott vendéglátóinak mindent, amit már a fiúnak és az apjának is. Szavai hallatára az asszonyoknak ott ültükben tisztán, világosan megnyílt a szemük a Tan befogadására és így kiáltottak fel:

– Nagyszerű az Igazság, ó urunk! Mi most a Magasztoshoz és a Tanhoz és a szerzetesek gyülekezetéhez folyamodunk oltalomért. Fogadjon el minket is a Magasztos a mai naptól életünk végéig világi tisztelőiül, akik hozzá folyamodunk oltalomért!

Így Jasasz anyja és volt hitvese lett a két első asszony, akik a Buddha világi hívévé váltak, miután menedéket vettek a Három Drágaságban.

Jasasznak négy jó barátja volt, valamennyien benáreszi gazdag családok gyermekei: Vimala, Szubáhu, Punnadzsi és Gavampati. Miután meghallották, hogy Jasaszt szerzetessé szentelték, felöltötte a sárga köntöst és az otthontalanságba vonult, így vélekedtek:

– Valóban nem lehet közönséges tanról szó, ha Jasasz levágta haját és lemondott a világról.

Felkeresték tehát Jasaszt, aki e szavakkal fordult a Magasztoshoz:

– Részesítse a Buddha tanításaiban a barátaimat.

Ekkor a Buddha nekik is szólt a Dharmáról. Jasasz barátai pedig szintén menedéket kértek a Buddhában, a Dharmában és a Szanghában. Kis idő elteltével ők is arhattá váltak. Két hónapon belül Jasasznak további ötven barátja csatlakozott a Szanghához és érte el az arhatságot. Így az arhatok száma immár hatvan lett.

32. A kígyókirály és a tűzpapok

Kevéssel utóbb a Buddha elválva első tanítványaitól, egyedül indult útnak, hogy hirdesse a Törvényt. Tanításait hallva az aszkéták, a szerzetesek és az egyszerű emberek a nyomába szegődtek.

Ebben az időben Uruvélában sok *dzsatila* – befonott hajú bráhmana, pap, remete – időzött, akik Agnit, a tűz istenét tisztelték mindenek fölött. Vezetőjük Uruvélái Kásjapa volt, aki az erdőben a folyópart közelében élt. Kásjapa nevét Magadha-szerte ismerték, hiszen elismert tudója volt a vallása tanainak.

A Magasztos Uruvélá rengetegébe ért, s egyik este meglátogatta a dzsatilák tanyáján Uruvélái Kásjapát. Így szólt hozzá:

– Engedd meg nekem – szólt –, hogy egy éjszakát hajlékodban, a szent tüzed közelében töltsek el!

Midőn Kásjapa a Buddha magasztos megjelenését látta, így vélekedett:

– Ez az ember biztos egy nagy Muni, tudós tanító, bölcs. Igen, hallottam már róla, ő Sákjamuni, a Sákják Bölcse.

Végül így szólt vendégéhez:

– Nem lenne kifogásom az ellen, hogy hajlékomban a szent tűz közelében töltsd az éjszakát, de tudnod kell, hogy a konyhában egy kegyetlen kígyókirály él. Attól félek, hogy ha egész éjjel a szent tűz közelében tartózkodsz, a kígyódémon megmar, s halálod fájdalommal töltene el engemet.

– Ó, nem bánom – felelte a Buddha, kitartva elhatározása mellett. – Ha nem gond, ott töltöm az éjszakát.

Kásjapa erre bebocsátotta a Magasztost a szent tűz otthonába. A Buddha belépett a konyhába, füvet halmozott a padlóra és leült, hogy elmélkedésbe merüljön. A kísérteties kígyókirály hallotta a zajt, s az éjszaka folyamán kicsúszott a falon lévő lyukból. Kitátotta a száját, tüzet okádott és mérget lövellt, de nem tudott a Buddhának ártani. A tűz elhamvadt önmagától, s a Magasztos nyugalma zavartalan maradt. A kígyó ekkor arra készült, hogy megharapja a Buddhát.

– Nem fogom bántani a kígyókirályt, de azt sem hagyom, hogy ő bántson. Szerető kedvességemmel megszelídítem – gondolta magában a Buddha. Ahogy a kígyókirály dühe nőtt, úgy lett annál kedvesebb és szeretettelibb a Buddha. A kígyókirály így nem árthatott neki.

Kásjapa közben nagy fényességet látott sugározni a Buddha tartózkodási helyéről, ezért ezt gondolta:

– Ó, jaj, vége Gautamának! A démon elpusztította a Sákják Bölcsét!

Másnap reggel Kásjapa elment a Buddhához, akit elmélyült medi-

tációban talált. Kásjapa igencsak meglepődött. Megkérte a Buddhát, mondja el, mi történt.

– Bántott-e téged a kígyókirály, s az hol van most?

– Íme, nézd meg magad – mondta a Buddha, azzal levette az alamizsnás tálja tetejét. Amikor kijött a szilkéből az éhes kígyókirály, Kásjapa rémületében majdnem elszaladt, de a Buddha megállította, mondván:

– Az ő tüzét legyőzte az én tüzem!

A Magasztos ekkor elmondta, van rá mód, hogy Kásjapa is megszelídítse a vad kígyót.

– Valóban? Meg tudod tanítani? – kérdezte a tűzpap csodálkozva, de közben azért ezt gondolta:

– Sákjamuni egy nagy bölcs, csodás erők birtokosa, de mégsem olyan nagy pap, mint én.

Éppen egy hagyományos ünnep megtartására készültek. Kásjapa így vélekedett:

– Az emberek az ország minden részéről ide fognak gyűlni, s látni fogják a Sákják Bölcsét. Ha ő fog szólni hozzájuk, esetleg engem elhagynak, s hozzá szegődnek.

Az ünnep napján azonban a Magasztos visszavonult, nem is mutatkozott Kásjapa közelében. Kásjapa áldozatot akart bemutatni, de nem tudta meggyújtani az áldozati tüzet, mert a tűzifa a Buddha mágikus ereje folytán nem kapott lángra. Kásjapa kérlelésére a Buddha végül is lángra lobbantotta a tűzifát. A Buddha ekkor Kásjapához fordult és így szólt:

– Te felismered bár az igazságot, de a szívedben lakozó irigység miatt nem fogadod el. Vajon az irigység paphoz méltó? Kásjapa, te nem léptél még a bölcsesség ösvényére.

Kásjapa erre feladta az ellenállást. Irigysége tovatűnt. Kezeit összetéve így szólt a Magasztoshoz:

– Ó, uram, hadd legyek követőd, ha méltónak tartasz!

A Buddha ezt válaszolta:

– Kásjapa, te a dzsatilák feje vagy. Menj, először híveiddel közöld elhatározásodat!

Kásjapa így is tett, s ezeket mondta tanítványainak:

– Elhatároztam, hogy a Buddha útját fogom követni, ti pedig tegyetek belátásotok szerint.

A dzsatilák így válaszoltak:

– Mi magunk is nagyra becsüljük Sákjamunit. Ha te őt választod vezetődül, akkor mi valamennyien csatlakozni szeretnénk közösségéhez veled együtt. Uruvélá dzsatilái ezek után a folyóba dobták szertartási eszközeiket, így csatlakoztak a Buddhához és közösségéhez.

33. A tűzbeszéd

Az erdőben lakó Uruvélái Kásjapának volt két fivére: a folyóparton élő Kásjapa és a Gajá faluban lakó Kásjapa. Folyóparti Kásjapának háromszáz, Gajái Kásjapának kétszáz követője volt. Midőn megpillantották a folyón lefelé úszó, tűzszertartásokhoz használatos eszközöket, így szóltak:

– A bátyánkat talán baleset érhette – és kíséretükkel Uruvélába indultak. Itt megtudták, hogy mi történt, ezért a Buddhához mentek. A Buddha tanította őket, majd a nagyszámú követő kíséretében Gajá falu felé vonult és annak közelében, a Gajászísza hegyen elmondta

második nagy tanítását, a *Tűzbeszédet.* A Buddha tudva, hogy a folyóparton élő Kasjapa és a faluban élő Kásjapa csakúgy, mint bátyjuk, az erdőben élő Kásjapa is, a tüzet tisztelték mindenek felett, így beszélt hozzájuk a tűzről:

– Ó, dzsatilák, minden lángokban áll! Mi minden áll lángban? Lángban áll a szem. Lángban állnak a jelenségek, lángban áll a látás, lángban állnak a látványok, lángban állnak a látványok okozta érzések, akár kellemesek, akár fájdalmasak, akár édektelennek tűnők. Mi gyújtotta lángra? A szenvedély tüze, a harag tüze, a balgaság tüze gyújtotta lángra; a születés, az öregség, a halál, a bánat, a fájdalom, a szenvedés, a szomorúság, a gyötrelem gyújtotta lángra, mondom nektek.

Ezután sorra vette az érzékszerveket ugyanígy. Ahogy korábban is, most is nagyon szemléletesen és hatásosan tanította a Tant. Most azt foglalta össze, hogy azért kell elfordulni az érzékszervek okozta örömtől és szenvedélytől, mert a vágyak táplálják a tüzeket.

– Aki mindezektől elfordul, eléri a vágytalanságot. A vágytalanság révén megszabadul. Ha megszabadult, tudatára ébred: "Megszabadultam", s felismeri, hogy megszűntek a születések, elérte a tökéletességet, cselekvését befejezte, nincs többé köze az élethez – fejezte be a Buddha a beszédet.

A beszéd hatására immár mind a három Kásjapa-fivér és a vezetésük alatt álló ezer dzsatila valamennyien lelkesen a Buddha-Dharma követőivé lettek. Miután ünnepélyesen menedékért folyamodtak a Buddhához, a Dharmához és a Szanghához, szerzetesekké váltak.

Néhány hónap telt csak el a megvilágosodása és mindössze néhány hét a Tan kerekének megforgatása óta, de a Buddhát már több, mint ezer tanítvány kísérte. Falvakban, városokban koldulással jutottak élelemhez, ahol az emberek áhítattal hallgatták a Magasztos szavait. A Buddha látta, hogy lehetetlenség minden érdeklődőhöz személyesen eljuttatnia a Dharmát, de voltak olyan tanítványai, akik már képesek voltak a tanítás továbbadására. Így szólt tanítványaihoz:

– A Dharma és a remeteélet szabályai nem azért nyilatkoztattak ki, hogy rejtve maradjanak. De ne is adjátok tovább e nemes Tant olyanoknak, kik arra nem méltók, akik értetlenek. Felhatalmazást adok nektek, bhiksuk: adjátok áldásotokat az arra érdemesekre, fogadjátok be őket a Szanghába. Beszéljetek az ilyeneknek a tiszta életről. Menjetek tehát, munkálkodjatok a lények üdvére! Terjesszétek a Tant, amely kerek egész és tökéletes az elejétől a közepén át egészen a végéig.

Ettől kezdve az arhattá vált bhiksuk a szélrózsa minden irányába csapatostul kivonulva terjesztették a Dharmát, ha az idő kedvezett. Ám az esős évszak idejére visszatértek valamennyien a Buddhához, hogy lábainál ülve hallgassák szavait.

34. Bimbiszára király folyamba lépett lesz

Bimbiszára király egyszer felajánlotta a királysága felét Gautamának, de az visszautasította, mert el akarta érni a megszabadulást. Amikor Gautama már Buddha lett, visszaemlékezett ígéretére, melyet a királynak tett: hogy ha elérte célját, visszatérvén a királyt is tanítványai sorába fogadja. Most itt volt az ideje, hogy valóra váltsa ígéretét. Úgy döntött, hogy Uruvélából Rádzsagrihába, Magadha állam fővárosába

megy számos tanítványa kíséretében. A dévák királya, Sakra, aki nem más volt, mint Indra isten maga, egy fiatal bráhmana képében előttük járva így beszélt:

–Íme, itt jön az, aki az önuralmat tanítja. Íme, követik őt azok, akik az önuralmat gyakorolják. Íme, itt jön a Felébredett azokkal, akiknek békét adott. Üdv a Buddhának és üdv azoknak, akik menedéket őnála keresnek! – majd még így folytatta: – Áldott ama kor, amelyben egy buddha megjelenik! Áldott az Igazság kinyilatkoztatása! Áldott a szent közösség, a Szangha! Bárcsak mindenki felismerné az Igazságot, bárcsak szeretet és béke uralkodna a világon!

A király százhúszezer harcosával együtt sietett a Buddha elébe, hogy fogadja őt és tanítványait. Mélyen meghajolva tiszteletét fejezte ki a Buddha előtt, akit a híre már megelőzött. Néhány alattvalója mégsem tudta, kinek kellene tiszteletet adniuk: a Buddhának vagy a tiszteletreméltó Kásjapának? Együtt érkeztek és mindketten nagyra becsült tanítók voltak. Vajon melyik lett a másik követője? Ezt tisztázandó ekkor Kásjapa elmagyarázta, hogy a nirvána békés állapotát előnyben részesítette a haszontalan érzéki örömmel szemben, majd a Buddha lábához borult és azt mondta:

– A tanítóm, uram, a Magasztos, én vagyok a tanítvány.

A Buddha ezután átadta a sokaságnak a Dharma igazságát és áldását, aminek hatására Bimbiszára király elérte a megvilágosodás négy szintje közül az elsőt. *Srótápanna* lett, azaz a szenvedéstől való megszabadulás folyamába lépett.

Bimbiszára király, aki e nemes tanok követője lett, s a nemesek és a harcosok csakhamar csatlakoztak törekvéseihez, ezt mondta a Buddhának:

– Korábban, ó tiszteletreméltó uram, amikor fejedelem voltam, öt kívánságom volt. Az első kívánságom az volt, hogy király legyek. A második, hogy egy teljesen felébredett ember látogasson el az országomba. A harmadik kívánságom az volt, hogy egy ilyen felébredett

ember társaságában lehessek. A negyedik, hogy tanítsa nekem a tant. Az ötödik pedig az volt, hogy megértsem ezt a tanítást. Immár mind az öt kívánságom teljesült.

Bimbisara király a város közelében fekvő csendes Véluvanát, azaz Bambuszligetet ajánlotta fel a Buddha és tanítványai számára. A Buddha e helyen alapította az első buddhista kolostort, ahová mindig szívesen tért meg vándorlásai közben. Három egymást követő esős évszakot és három másik esős évszakot töltött ezen a helyen.

A Buddha innen továbbindulva járta az országot. Tanított, alamizsnából élt, s életmódját mint követésre érdemes példát ajánlotta fel az embereknek. A tömegek úgy fogadták tanításait, mint a szomjúhozó a vizet, az éhező az ételt.

35. A Magasztos hazalátogat Kapilavasztuba

A Buddha híre, s hogy Rádzsagrihában tanít, atyjához is eljutott. Azt gondolta:

– Másoknak sok öröme telt fiamban, de a rokonoknak és nekem ez nem adatott meg.

Az öreg Suddhódana király életében még egyszer látni kívánta gyermekét. Magához kérette leghívebb emberét és így szólt hozzá:

– Végy magad mellé kíséretül ezer nemest, s indulj nyomban a Buddhához, Rádzsagrihába. Mondd el neki, hogy igen előrehaladtam a korban, s égek a vágytól, hogy halálom előtt még egyszer láthassam. Kérd meg, jöjjön sietve Kapilavasztuba, mielőtt szemem örökre lezárulna.

A király küldönce ezzel indult útnak ezer harcosa élén. Rövidesen Véluvanába, a Bambuszligetbe érkezett, ahol a szerzetesek most is éppen a Buddha tanításait hallgatták. Mivel nem kívánta megzavarni a gyülekezetet, társaival együtt a tömeghez csatlakozott. A legnagyobb figyelemmel hallgatták a bölcs szavakat, amik olyan hatással voltak rájuk, hogy valamennyien menedéket vettek, felöltötték ők is a szerzetesek sárga csuháját.

Suddhódana sokáig várta vissza embereit, de hiába. Második küldöncöt menesztett hát, az elsőhöz hasonló kísérettel. Ez a második küldöttség is éppen úgy járt, mint az előző. Meghallgatták a Buddha tanításait és olyan lenyűgözőnek találták, hogy elfelejtették átadni a király üzeneteit. Küldetésük teljesítése helyett ők is a Buddha követőinek táborát gyarapították. Amikor már a kilencedik hírnök és embereik sem érkeztek vissza, a király elküldte egyik miniszterének fiák, Káludájít, a Buddha egykori játszópajtását, hogy hívja őt vissza Kapilavasztuba. Találkozván a Buddhával ő is menedéket vett, de

nem feledkezett meg végleg a királynak tett ígéretéről: az esős évszak beköszöntével a Buddhához lépett, s elmondta Suddhódana óhaját.

– Szent férfiú, engem Suddhódana király küldött hozzád, de tanaid hallatára követőd lettem. Atyád igen elöregedett, halála előtt látni kíván. Arra kér, keresd fel őt Kapilavasztu városában.

A Buddha nyomban összegyűjtötte szerzetestársait, majd útnak indult atyja országa felé. Mivel a gyalogút több mint hatvan napig

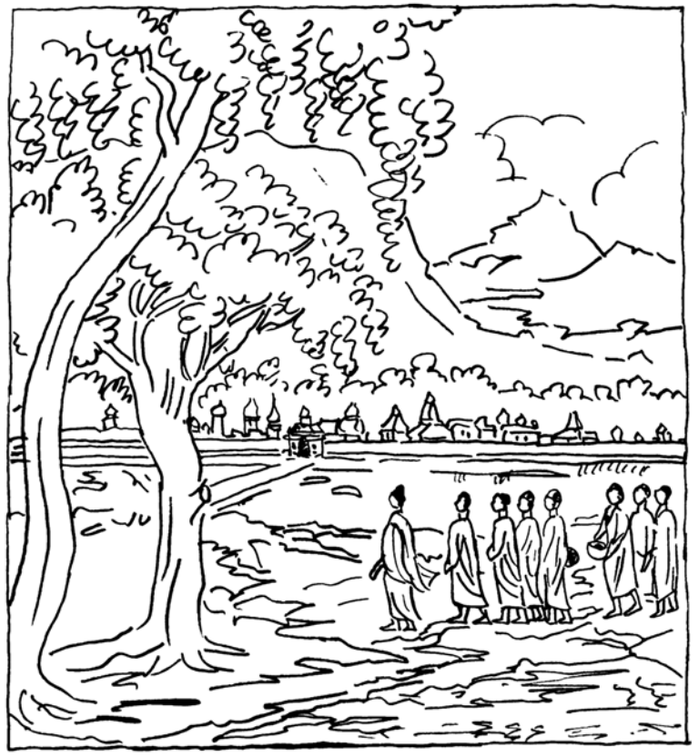

tartott, a Buddha csodás hatalommal ruházta fel a király küldöncét: a levegőn át röpült Suddhódana palotájáig, hogy mielőbb közölhesse az örvendetes hírt a királlyal.

Suddhódana népe csakhamar értesült a Buddha érkezéséről, s örvendeztek:

– Sziddhártha herceg, aki az otthontalanságba távozott, íme, visszatér, miután elérte kitűzött célját.

Az egész ország ünnepi díszben várta nagy szülöttét. A királyi családdal az élén Kapilavasztu egész lakossága és a környék földművesei is kivonultak, hogy a Tan hirdetőjét illőn fogadják. Midőn a Buddha megjelent, a nép földre borult. Csak Sziddhártha herceg saját rokonai, a királyi hercegek maradtak állva, gondolván:

– Sziddhártha éppen olyan herceg, mint mi maguk, miért illetné meg a királyoknak kijáró tisztelet?

Mások is jöttek és ilyeneket mondtak:

– Ő a fiatalabb testvérünk, az unokaöccsünk, az unokánk…

A Buddha nyomban megértette vonakodásuk okát:

– Rokonaim nem hajlandók meghajolni tanaim igazsága előtt. Úgy tűnik, még nem biztosak benne, hogy már megvilágosodtam vagy még nem. Most megmutatom, mire vagyok képes, hadd lássák ők is a Tan hatalmát.

Ekkor a Magasztos az akaratereje megfeszítésével lassan a levegőbe emelkedett, hosszan lebegett rokonai feje fölött, s megjelenítette előttük a tűz és a víz kettős csodáját. Egyszeriben felemelkedett, majd a levegőben lebegve a felsőtestéből lángokat lövellt, az alsótestéből vizet fakasztott felváltva, majd ugyanezt a teste jobb és bal oldalával is megismételte.

Suddhódana nemcsak hogy megörült fia látásának, de úgy elálmélkodott tettein, hogy szó nem hagyta el ajkait:

– Valóban ez lenne az én fiam, Sziddhártha? – gondolta. –A nagy tanító milyen közel áll szívemhez, mégis milyen mély szakadék tátong közöttük! Ez a nagy bölcs már nem nevezhető fiamnak, ő egy buddha, az igazság királya, a lények tanítója.

Az agg király ezután fennhangon kiáltotta, miközben mélyen meghajolt:

– Tiszteletreméltó Buddha! Immár kétszer hajtottam fejet előtted. E csoda igazolja a jóslatokat, s most, íme, harmadszor is megalázkodom.

A király példáját a hercegek is követték és alázatosan a földre borultak nagyszerű rokonuk előtt. Ekkor a Buddha is a földre ereszkedett, s illatos esőt permetezett a tömegre. De az eső áldása csak azokat érte, akik szerették, a gyűlölködők, a hidegszívűek nem részesültek a csodában. A Buddha ezután helyet foglalt atyjával szemközt. Suddhódana először ezt mondta:

– Hét esztendeje nem láttalak, ó mily nagyon vártam erre a találkozásra! – A király a fiát nevén szerette volna szólítani, de ezt nem merészelte.

– Sziddhártha – hangzott szíve mélyén –, térj vissza atyádhoz és légy ismét fiam!

Érezte azonban fia rendíthetetlenségét, ezért hallgatott. Így ült az atya szemben fiával: örvendezett szomorúságában és örömében szomorkodott. Büszke volt gyermekére, de minden büszkesége semmivé vált, mert tudta, hogy fia soha sem lehet királyi utódja.

– Felajánlanám neked királyságomat – szólt Suddhódana –, de ha megtenném, te semmire sem becsülnéd azt.

A Buddha így válaszolt:

– Jól tudom, hogy atyám szíve telve van irántam szeretettel. Tudom azt is, hogy nagy fájdalmat érez. De nyomd el fájdalmadat a szenvedő lelkek érdekében. Hidd el, fiad, Sziddhártha helyett magasztosabb gyermeked tért vissza: a Buddha, az igazság tanítója, aki megmutatja a keresőknek a nirvánába vezető utat.

Suddhódana megreszketett, ahogy a Buddha szeretetteljes szavait hallgatta. Kezeit újra összetéve így beszélt:

– Valóban csodálatos ez a változás! Múlóban fájdalmam, s íme, learatom én is lemondásom gyümölcseit. Igazad volt, hogy a világ iránti irgalomból lemondtál a királyi hatalomról. Teljesítsd hát hivatásodat!

A sákják gyülekezete ezután önfeledten hallgatta a bölcs Buddha szavait, majd ki-ki hazatért lakhelyére. Suddhódana és családja is visszatért a palotákba, a Buddha pedig a közeli ligetbe vonult vissza.

Másnap reggel a szerzetesek a Buddhával élükön elindultak, hogy szokásukhoz híven végigjárják a várost, ajtóról ajtóra koldulva össze elemózsiájukat. Kapilavasztu lakosai megütődve szemlélték a jelenetet:

– Milyen példátlan dolog ez! Sziddhártha atyja, fia és felesége drága ruhákban, aranyos hintón járkálnak a városban, ő pedig szakálltalanul, leborotvált fejjel, koldusként rója utcáinkat.

E pillanatban a Buddha testéből tiszta fény áradt, bevilágította az egész várost, Kapilavasztu népe pedig alázattal hódolt a Buddha dicsőségének. Midőn Suddhódana is értesült arról, mily módon szerzi fia a táplálékát, felkereste őt és felháborodottan szólt:

– Nagyszerű Buddha! Miért hozol ránk ilyen szégyent? Valóban nem tudod másként megszerezni élelmed, mint koldulással?

– Nemes atyám! – felelte a Buddha – Mi megvetéssel fordulunk el

a világ javaitól. Rendünk szabályai szerint a szerzeteseknek városról városra járva, koldulva kell megszerezniük élelmüket.

– De fiam, dicső hercegi őseink közül egyetlenegy sem akadt, aki így megalázkodott volna.

– A sákják dicsősége, atyám, csak rád és királyi családodra tartozik. A Buddha dicsősége nem királyi vagy hercegi dicsőség, élete és szokásai merőben különböznek a hercegek és a harcosok életétől vagy szokásaitól. Valamennyi előző buddha szerényen és szegényen élte le életét, táplálékát a jó lelkek adományainak köszönhette. Az alamizsnanyújtás nagy érdem, kiváló tett, én pedig alkalmat adok a jó cselekedetek elkövetésére.

A Buddhát ezután meghívta családja, hogy legyen vendég féltestvér öccse, Nanda esküvőjén. A meghívás elől a hagyomány és a szokás sze-

rint nem térhetett ki, ezt jól tudta. Nyolc év távollét után, tanítványaitól kisérve, egyszerű koldusruhában, kezében alamizsnás edényével jelent meg az eseményen. Sértődötten fogadta az egykori felesége, Jasódhará, aki még előtte, amikor a Buddha az utcán elhaladt palotájuk előtt, megmutatta Ráhulának apját. Arra biztatta fiát, hogy kérje ki apjától örökségét. A Buddha teljesítette is a kérést: Ráhulát felvette a szerzetesrendbe, ezáltal egy mindennél értékesebb kinccsel ajándékozta meg, azzal, hogy biztosította számára a megvilágosodáshoz vezető utat. Ugyanekkor felvette a rendbe két fiatalabb rokonát is: Ánandát, valamint a sógorát, Dévadattát, de menyasszonya nagy bánatára még Nandát is.

36. A Buddha csodái Srávasztíban

A Magasztos a Kapilavasztuban tett látogatása alatt felkereste édesanyját, az egykori Májá királynőt is. Ehhez újabb csodatételre volt szükség: a legendák szerint három óriási lépéssel egy magasabb mennyei birodalomba, Távatimszába ment, ahol a *Felsőbb Tan Foglalatát* tanította elhunyt édesanyjának, aki egy mennyei birodalomban dévaként született újra.

A csodatételek azt tanúsítják, hogy a Buddha emberfeletti erőkkel és képességekkel rendelkezett. Mély meditációi révén tett szert rájuk akkor, amikor a világi életet maga mögött hagyta, s önsanyargató, az emberi test és tudatosság határait feszegető gyakorlatokat végzett éveken keresztül. Képes volt vízen járni, milliófelé osztódni, majd újraegyesülni, óriássá és hangyaméretűvé változni, átsétálni hegyeken, elsüllyedni és megjelenni a földből és vándorolni a különböző világok között. Ám nem tartotta nagyra ezeket, ezért többször is azt válaszolta az őt csodatevésre kérőknek:

– Nem szeretem, elutasítom és megvetem a csodákat – nem is tett eleget kérésüknek.

Csodákat csak akkor hajtott végre, amikor az érző lények javára akart cselekedni. Arra intette az őt követőket, hogy az ilyen képességek elsajátítása nem célja az általa ajánlott útnak. Ilyen csoda volt az is, amikor Brahmá versenyre hívta Buddhát, hogy mérjék össze különleges képességeik erejét, például az isteni látás terén. Akárhányszor Brahmá eltűnt a szeme elől, a Buddha mindig megtalálta. Ezután a Buddha bújt el a semmiségben és Brahmá nem találta meg őt. Brahmá hite ezután megerősödött a Buddhában.

Egyik vándorútja alkalmával, sok-sok évvel később, amikor a Buddha már ötvenhét éves volt, Praszénadzsit király hívására Srávasztí népét látogatta meg.

Praszénadzsit király ünnepélyesen fogadta vendégét, s a tavasz első hónapjának újholdjára szervezett eseményre elhívott hat másik tanítót is, hogy vitára keljenek a Buddhával. A várost környező mezőket megtöltötte a nyüzsgő sokaság: kíváncsian lesték a Megvilágosodott megjelenését. A másik hat tanító már helyet foglalt a kikészített aranytrónokon.

A Buddha megvárta, amíg a nap nyugat felé hajlott. Már korábban megígérte, hogy egy mangófa alatt csodát hajt majd végre. Az ellenfelei ugyan kivágatták az összes mangófát, hogy megakadályozzák a csodát, de a Buddha számára ez sem jelentett akadályt. Mikor átlépte az ország határát, egy kertész egy kosár gyümölccsel ajándékozta meg. A Buddha megízlelte a mangófa gyümölcsét, a magját pedig eltette. Ezt a magot most Ánandának nyújtotta, hogy ültesse el. Midőn a mag a

földben volt, a Buddha égnek emelte kezét, s a nép csodálkozva látta, hogy a magból hirtelen palánta sarjadt, majd egyre növekedve hatalmas mangófává terebélyesedett, ágai pedig már roskadoztak a gyümölcstől.

Ezután a Buddha készen állt a Kapilavasztuban már bemutatott kettős csoda végrehajtására. Drágakővel kirakott utat varázsolt az égre, mely egyik láthatártól a másikig ért. Lassan a tömeg fölé emelkedve felkapaszkodott az égi útra. Testének felső részéből színes vízsugarak szökkentek elő, az alsó részéből pedig sistergő láng csapott ki, majd hirtelen felülről lángot, alulról vizet bocsátott ki testéből. A tűznyelvek és a vízsugarak soha nem keveredtek, de színüket és alakjukat szüntelenül változtatták. Azután jobb szeméből, majd bal szeméből, füléből és orrából törtek elő a színes láng- és vízsugarak, magasba szökkenve elérték az istenek székhelyét, a mélybe hatolók pedig a pokolba törtek utat. A Buddha haja az égnek meredt, s valamennyi hajszálából fénysugár lövellt a világ minden tája felé. Egész lényét körülövezte a dicsőség fénye, s aki csak rápillantott, azt boldogság töltötte el.

A Buddha további csodákat mutatott be a következő tizenöt nap alatt. Másnap két drágakőhegyet hozott létre. A harmadik napon drágakőtavat teremtett. A negyedik napon a tóból hangok jöttek, amelyek a Dharmát magyarázták el minden szempontból. Az ötödik napon aranyszínű fény sugárzott a Buddha arcából és megtöltötte a világot, megtisztítva a lények érzéseit a mérgező szennyeződésektől. A hatodik napon megengedte az embereknek, hogy olvassák egymás gondolatait. A hetedik napon a jótevőit világuralkodókká változtatta. A nyolcadik napon a Buddha bőrének minden pórusából nyolcvanezer fénysugarat sugárzott, amelyek megtöltötték az égboltot. Ezután a Buddha intésére gyémántszárú aranylótusz ereszkedett alá, majd ő – mint egy trónuson – helyet foglalt rajta. Dicsőséges balján a hatalmas Brahmá, jobbján Indra helyezkedett el. A végtelen magasságból lótuszvirágok miriádjai hullottak, s minden virágkehely közepén egy-egy a Magasztoshoz tökéletesen hasonlatos piciny buddha ült. Mindezen csodák

után a földtől aranylétra emelkedett fel a lótusz szirmáig és a Buddha a rubinfokokon lépdelve méltóságteljesen leszállt az ámuló nép közé. Ezután kihirdette a Négy Nemes Igazságot. A kételkedők – a csodák feletti ámulatukban és Buddha szavainak igazságától meggyőzve – a Megvilágosodott elé járultak, hogy elhalmozzák bizalmuk ezer jelével és hitet tegyenek tanainak igazsága mellett.

Ezen a nyolc napon a Buddha teljes mértékben legyőzte ellenfeleit. További hét napig Buddha újabb csodákat mutatott be és tanítást adott a nagy gyülekezetnek. A hat legyőzött tanító kilencvenezer követője elfogadta a Tant, csatlakoztak a szerzetesrendhez, később sokan arhattá váltak közülük.

Ahogy sikerült meggyőznie a Buddhának sok kételkedőt, s nőtt követőinek száma, úgy támadt egy ellenfele is, mégpedig a közvetlen környezetében. Unokatestvére, Dévadatta mindig is nagyon irigy volt a Buddha képességeire. Miután többször is sikertelenül próbált Buddha ellen összeesküvést szítani, Dévadatta ezúttal megrészegített és felbőszített egy Nálágiri névre hallgató harci elefántot, hogy tapossa el a Magasztost. Egy történet szerint az elefánt a városon keresztül átcsörtetve rontott rá a Buddhára. Tanítványai ijedten szerterebbentek, s nem is értették hirtelen a Buddha végtelen nyugalmát. Ő jobb karját felemelve, tenyerét a megvadult elefánt felé fordítva, a „ne félj”-kéztartással egyszeriben megszelídítette a rárontó elefántot. A pillanatokkal korábban még őrült mód rohanó állat Buddha közelébe érve lelassult, majd megállt, s immár teljesen lecsillapodva ormányát a Buddha lábfejére helyezte.

37. A Buddha a csodák ellen beszél

Megannyi csodás történet kezdett el terjedni a Magasztos életeseményei kapcsán, így nem csoda, hogy a Buddhának és tanítványainak csodatévő híre kelt. Amikor a Buddha egyszer Nálandában egy mangóligetben tanított, egy Kévaddha nevű férfi tiszteletét fejezte ki a Buddha előtt és ezt mondta:

– Uram, Nálandá sikeres város. Az itt élő emberek gazdagok és bíznak a Magasztosban. Jó lenne, ha a Magasztos kijelölne egy szerzetest, hogy a természetfeletti képességek csodáját bemutassa a népnek, így a nálandáiak még jobban rábíznák magukat a Magasztosra.

A Buddha így válaszolt:

– Kévaddha, nem így tanítom a Törvényt a bhiksuknak.

A Buddha ezután elmagyarázta, hogy a természetfeletti képességeknek három fajtája létezik. Az egyik fajtába ilyenek tartozna például: az ember megtöbbszörözi magát, áthalad a falakon, repül a levegőben vagy éppen vízen jár. Ezek mind olyan tettek, amelyeket a hétköznapi emberek nem tudnak végrehajtani. A második fajtába tartozik az, hogy olvasni tudjunk más emberek gondolataiban. A harmadikba, hogy képes legyen utat mutatni az embereknek a szellemi fejlődésük szintjét figyelembe véve, saját javukra szolgálón, a megfelelő módszerekkel.

Amikor bárki az első kétféle természetfeletti képességet saját érdekei miatt alkalmazza, az nem különbözik a varázslók teljesítményétől. De ha egy szerzetes mutat be ilyen világi csodákat, az szégyenteljes és gusztustalan. Az ilyen hatásvadász cselekedetek nem eredményeznek megvilágosodást, nem segítenek a szenvedés megszüntetésében.

A harmadik természetfeletti képességet nevezhetjük valóban csodálatosnak, mert segít az embereknek megszabadulni a szenvedéstől. Ez az egyetlen természetfeletti képesség, amelyet szabad gyakorolni.

Ha látunk egy embert, aki tele van szenvedéllyel, vágyódással és kapzsisággal, tanítsuk meg neki, hogyan szabaduljon meg a szenvedélytől, a vágytól és a kapzsiságtól. Ha látjuk, hogy egy ember a gyűlölet és a harag rabszolgája, segítsünk neki, hogy megfékezze a gyűlöletet és haragot. Amikor találkozunk egy ismeretlennel, aki nem látja a világ valódi természetét, akkor használjuk arra a képességünket, hogy segítsünk neki legyőzni a tudatlanságát. – Ezeket a „csodákat" bemutathatjuk, ezek méltók a szerzeteshez.

A Kévaddhának adott válasza egyben viselkedési szabállyá is vált a szerzetesek számára, amely megtiltja, hogy a nép lenyűgözésére csodákat tegyenek anélkül, hogy elősegítenék a megvilágosodást.

Ez egyértelmű volt Pindola Bháradvádzsa esetében. Pindola szerzetes híres volt csodatévő képességeiről. Egy gazdag ember, aki kételkedett a szerzetesek képességeiben, azt akarta, hogy Pindola bizonyítsa be, mire képes. Háza elé állíttatott egy hosszú rudat, arra ráerősített egy gyönyörű, drágakövekkel díszített tálat ezzel a felirattal: „Amennyiben egy szerzetes anélkül, hogy létrát használna vagy más segédeszközhöz nyúlna, e tálat mágikus ereje segítségével a magasból leemeli, úgy egy kívánságát készséggel teljesítem."

Pindola, a Magasztos tanítványa látva az ajánlatot, odarepült, könnyedén leemelte a magasból a tálat, s diadallal vitte a kolostorba. Jöttek az emberek a Magasztoshoz, mondván:

– Hatalmas a Beérkezett, a tanítványai csodákat tesznek!

A Buddha így tudomást szerezve az eseményről, tüstént kérte Pindolát, hogy mutassa meg neki a tálat. Amikor a Buddha kézbe vette a tálat, darabokra törte a szerzetesek közössége előtt, s így szólt:

– Nem örülök a természetfeletti képességek mutogatásának. Soha nem szabad fitogtatnotok a képességeiteket pusztán azért, hogy hatást gyakoroljatok egyszerű, tudatlan emberekre!

Nem sokkal ezután történt, hogy a bhiksuk az esős évszak idején éppen az éhínségtől sújtott Vaddzsíföldön tartózkodtak. Egy bhiksu

azt ajánlotta társainak, hogy dicsérjék egymást kölcsönösen a világiak előtt, mondván:

– Az a bhiksu mennyei látomások látója, amaz pedig csodás erők birtokosa.

A falu lakói pedig így vélekedtek:

– Nagy szerencse ért minket, hogy ily csodás emberek laknak körünkben gondjaink idején! – és szívesen adták oda szűkös készleteik egy részét a bhiksuknak, akik ilyformán nem szenvedtek az éhínségtől.

Erről értesülve a Buddha utasította a tiszteletre méltó Ánandát, unokatestvérét, aki akkor már állandó kísérője volt, hogy hívja össze a bhiksukat. Azután így beszélt az egybegyűltekhez:

– Mondjátok meg, mikor szűnik meg egy bhiksu bhiksu lenni?

Sáriputra, a Magasztos legbölcsebb tanítványa így válaszolt:

– Fölavatott szerzetes nem élhet tisztátalan életet. Aki viszont tisztátalan életet él, nem tanítványa többé Sákjamuninak. Egy bhiksu nem veheti el azt, ami nem önként adtak neki. Ha elvenné, úgy nem lenne többé Sákjamuni tanítványa. Nem ölhet meg egyetlen lényt sem a bhiksu, még a legkisebb bogarat sem. Ha egy bhiksu bármilyen kis lénynek ártana, úgy nem lenne többé tanítványa Sákjamuninak.

A Magasztos pedig így szólt a bhiksukhoz:

– Van még más szabály is, ez a következő: felavatott bhiksu nem kérkedhet természetfeletti erőkkel. Az olyan bhiksu, aki kapzsiságból vagy más okból természetfeletti erőkkel kérkedik, nem tanítványa többé Sákjamuninak. Megtiltom nektek, bhiksuk, a csodatevés minden fajtáját. Minden ilyesmi haszontalan, mivel a *karma* törvénye irányít amúgy is mindent. Aki csodákat tesz, az nem értette meg a Beérkezett tanításait.

A Buddha, bár maga is rendelkezett természetfeletti képességekkel, csak indokolt esetben, tanító és segítő céllal alkalmazta ezeket. Tudatosan emberként élte le az életét, legnagyobb tanításai az emberi lét korlátainak meghaladásáról szólnak: az indulatok megfékezéséről, a tetteink következményeiről, s a fejlesztendő képességekről. Ilyen például az önuralom vagy a szelídség. Többször is tanújelét adta, miként lehet ezen képességek birtokában csodaszerű, de nagyon is emberi eredményeket elérni. Ilyen volt például Angulimála, a gyilkos rabló megszelidítése, akiből ennek hatására szerzetes lett.

38. A Buddha betegsége

Élete vége felé a Buddha utolsó csodája az lett volna, hogy mint mondta, bármeddig meghosszabbíthatta volna az életét, ha megkérik rá. Már nyolcvan éves volt, s az esős évszak beköszöntekor súlyos rosszszullét fogta el a Magasztost. Heves fájdalmai támadtak, érezte halála közeledtét. A Magasztos a szenvedést eszméleténél maradva, világos tudattal, zokszó és panasz nélkül viselte el, majd ekként vélekedett:

– Nem volna helyes, ha segítőim értesítése és a szerzetesközösséggel való találkozás nélkül távoznék a *parinirvánába,* a teljes ellobbanásba, hogy túllépjek minden ellentéten, mely az arhatok megszabadulása és a létezés körforgataga között feszül. Ezúttal inkább eltávoztatom magamtól ezt a betegséget, visszatartom magamban az életerőt, így várakozom.

Ekkor elmúlt a Magasztos betegsége. Amikor megszűntek fájdalmai, a Magasztoshoz lépett a tiszteletreméltó Ánanda:

– Uram, örvendetes, hogy a Magasztos jobban érzi magát! A Magasztos rosszullétekor az én testem is mintha részegítő italtól ittasodott volna meg, forgott körülöttem a világ, a tanításokra sem tudtam koncentrálni. Csupán abban bizakodtam, hogy nem fog a Magasztos a parinirvánába távozni, mielőtt a szerzetesek közösségéről még egyszer rendelkeznék.

– Mit várhat még tőlem a szerzetesek közössége, Ánanda? Feltártam a Tant, nem tartottam magamban semmilyen felismerést, kinyilvánítottam mindent. A Beérkezett nem szorította markába tanításait. Ha valaki ezt gondolja: „Nekem kell a szerzetesek közösségét vezetnem", vagy „Rám van bízva a szerzetesek közössége", az esetleg rendelkezhet a szerzetesek közösségéről. A Beérkezett nem gondolja ezt. Ánanda, most már megtört, koros, öreg ember vagyok, életutam végét járom,

nyolcvanadik évemet taposom. Mint ahogy a rozoga szekér akadozva vonszolja magát, ugyanolyan akadozva vonszolja magát a Beérkezett teste. Az a szerzetes, Ánanda, aki akár most, akár távozásom után önmagában keres világosságot, önmagában keres menedéket, más menedék nélkül, a Tanban keres világosságot, a Tanban keres menedéket, más menedék nélkül, az ilyen tanulni vágyó szerzetes valóban méltó a szerzetesi névre.

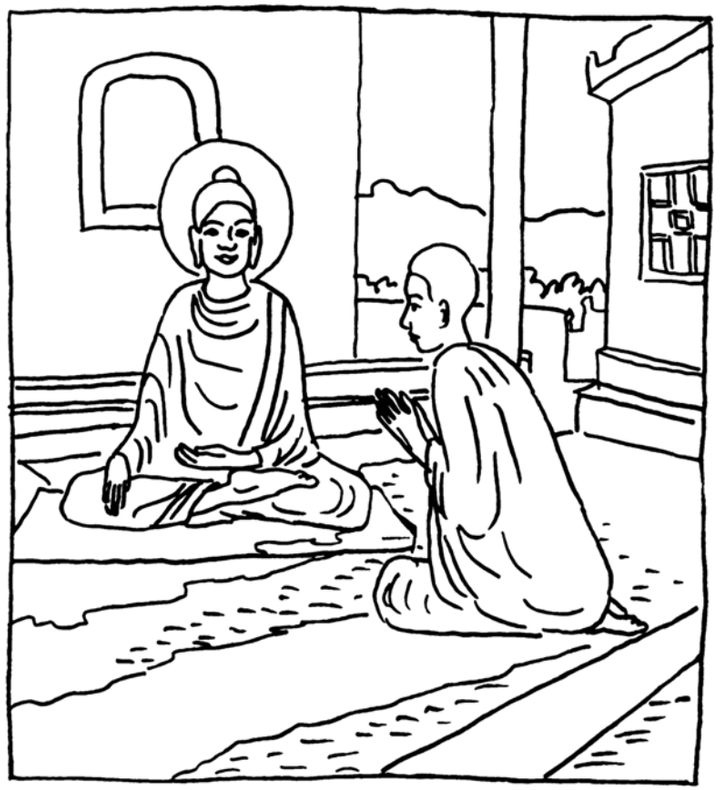

A Buddha egy pillanatra megállt, majd így folytatta:

– Ánanda, az imént idejött hozzám Mára, a kísértő és megállt előttem. Így beszélt hozzám: „Most távozzék a nirvánába a Beérkezett! Eljött az ideje, hogy az ellobanásba távozzék a Magasztos. Hiszen egy-

kor azt a kijelentést tette a Magasztos, hogy mindaddig nem távozik a nirvánába, amíg szerzetesek nem szegődnek tanítványaiul, amíg a szerzetesrend meg nem erősödik, amíg a Tan mindenfelé el nem terjed a népek között, mindenki számára elérhetően, mindenki számára nyilvánvalóan. Most azonban ez már megtörtént!" Amikor Mára, a gonosz kísértő így beszélt hozzám, ezt válaszoltam neki, Ánanda: „Légy nyugodt, Mára: hamarosan elérkezik az ellobanás ideje. Három hónap múlva a parinirvánába távozik a Magasztos."

Az utolsó három hónapban a Buddha ereje fokozatosan csökkent. Ám naponta elvégezte szertartásos tisztálkodását, s minden tekintetben eleget tett a Tan által előírt követelményeknek. A Buddha egy alkalommal nagyszámú szerzetes kíséretében a mallák Kusinagara nevű városa felé igyekezett. Útközben betért egy Pává nevű faluba

megpihenni. Pávába érkezve egy Csunda nevű aranyműves kovács mangóligetében állt meg a Magasztos.

Amikor Csunda hírét vette ennek, felkereste a Buddhát, aki ezután a Tanról szóló beszédekkel oktatta, buzdította, serkentette, örvendeztette az előtte ülő Csundát. Később az aranyműves tisztelettel meghívta a Magasztost a kíséretében lévő bhiksukkal együtt másnapra ebédre. Csunda egy szúkaramaddava, azaz vaddisznók-öröme nevű ételt szolgált fel vendégeinek. A Buddha evett ebből, de megtiltotta tanítványainak, hogy ők is fogyasszanak belőle.

– Csunda, ami az ételből megmaradt, ásd el egy gödörbe. Nem látok senkit a világon, sem az isteneket, sem Brahmát, sem az ördögöt, sem remetéket, sem papokat, sem égieket, sem földieket, aki meg tudná emészteni, ha eszik belőle. A maradékot temesd mélyen a földbe, mert romlott és ártalmas – mondta Csundának.

A Buddha csak azért ette meg ennek ellenére az ételt, hogy viszszautasításával ne okozzon csalódást a kovácsnak, de a romlott eledel végül is siettette halálát. Az étkezés után súlyos rosszullét fogta el, heves hasi fájdalmak lepték meg. A Magasztos mindezt eszméleténél maradva, világos tudattal, panasz nélkül viselte el. Majd így szólt Ánandához a Magasztos:

– Jöjj, Ánanda, induljunk Kusinagarába!

A Buddha nagy fájdalmai ellenére tovább folytatta útját, de érezte, hogy a halála közelít. Az úton gyöngeség fogta el a Buddhát és így szólt:

– Terítsd ki köntösemet egy fa alá, pihenni szeretnék!

Ánanda követte a Mester utasításait és kiterítette annak köntösét. A Magasztos lepihenve így szólt:

– Hozz vizet nekem Ánanda, igen megszomjaztam.

Ánanda így felelt:

– Számos kocsi haladt át a gázlón és a víz zavaros. Nem messzire innen tiszta a folyó vize, várjon a Magasztos kis ideig, odaérkezve igyék és fürödjék meg a tiszta vízben.

De másodszor és harmadszor is vizet kért a Buddha, ám Ánanda ismét ezt mondta:

– Várjuk meg, míg elérjük a folyó tiszta áramlatát.

A Buddha újabb kérésére azonban Ánanda vette az ivóedényt és elindult a folyóhoz. Legnagyobb csodálkozására kristálytiszta vizet talált.

– Mily nagy a Beérkezett hatalma! –gondolta magában.

– Ánanda – mondta a Buddha, miután kiitta a vizet -, az imént Pávában világos tudattal azt a döntést hoztam, hogy magamhoz vevén az ártalmas ételt elbocsátom magamtól az életerőt.

Ekkor haladt arra az országúton szolgáival Paulkasza, egy malla herceg és Álára Káláma egy tanítványa. Paulkasza megpillantotta a Buddhát a fa alatt. Elébe járultak hát és lábaihoz ültek. A Magasztos a Dharma szavait intézte hozzájuk. A fiatal malla örömében így kiáltott egy szolgájának:

– Hozd ide a legdrágább köntösömet, az arannyal átszőttet!

Parancsa szerint előhozták az ifjú legszebb köntösét. Az ifjú pedig a köntöst a Buddhának ajánlotta fel.

– Fogadja el tőlem a Magasztos! – szólt.

– Adjátok rám a köntöst! – kérte a Buddha.

A Beérkezett fenséges alakját méltó keretbe foglalta a drága köntös. Ezt látva Ánanda így szólt:

– Csodálatos a Magasztos bőrének aranyló színe, elhomályosítja az aranyszövetű köntöst.

A Buddha így válaszolt:

– Két időpontban világít aranylón egy Beérkezett teste: amikor eléri a tökéletes megvilágosodást, majd pedig amikor betér a legmagasabbrendű Nirvánába.

E pillanatban az erdő fái kivirágoztak, s elárasztották illatukkal a távozni készülőt. A világ összes fái gyümölcsöt teremtek. A magasságokból virágeső hullott a földre. A dévák összegyűltek a Buddha körül, s mennyei hangon zengték dicsőségét. Ánanda tiszteletteljesen lépett mesteréhez, s megkérdezte, mi történjék halála után földi maradványaival. A Buddha így felelt:

– Ne a testemre legyen gondod halálom után! Inkább a gyakorlásra fordítsd figyelmed, mely az embereket a tökéletesség felé vezeti. Testemről majd gondoskodnak az uralkodók, akik idesietnek halálom hírére, hogy világkirályhoz méltó gyászszertartást rendezzenek nekem. Testem tiszta gyolcsba burkolják, majd illatos fából nagy máglyát emelnek, hogy romlandó részeimet eleméssze a láng. Csontjaimat ereklyeként őrzik ezután, s a hívek elébe járulnak ajándékaikkal, hogy tanúságot tegyenek odaadásukról.

A Buddha szavai után immár bizonyossá vált Ánanda előtt, hogy mestere még aznap eléri a parinirvánát. Szívét keserves fájdalom szorította össze bölcs tanítójának közelgő elvesztése miatt.

39. A Buddha halála

A Magasztos sok bhiksu kíséretében a Kusinagara közelében lévő Upavattana szála-ligetbe vonult, a mallák birtokára, amely a Hirannyavatí folyam innenső partján feküdt. Amikor megérkeztek, a Buddha így szólt Ánandához:

– Kérlek, készíts nekem fekhelyet fejjel északi irányban ama két szála-fa alatt. Fáradt vagyok és pihenni szeretnék.

Ánanda követte az útmutatást. A Buddha lefeküdt a hatalmas fák alá, s a két szála-fa csodálatos módon e szokatlan időpontban kivirágzott. Eközben szelíd dallam csendült a magasságból. A bhiksuk csodálkoztak, Ánanda pedig odébbment és sírni kezdett. A Magasztos hamarosan összehívta a bhiksukat. Egyikük odahívta tiszteletreméltó Ánandát is, aki így fordult a Buddhához:

– Maradjon életben a Magasztos ebben az egész világkorban! Maradjon életben a Beérkezett ebben az egész világkorban, sokaknak üdvére, sokaknak javára, a világ iránti könyörületből, istenek és emberek hasznára, üdvére, javára! – majd megismételte ezt a kérést másodszor és harmadszor is.

– Hagyd el, Ánanda, ne kérleld a Magasztost! Elmúlt az ideje a Magasztos kérlelésének. Nem mondtam-e neked már régen, hogy minden, ami kedves és kellemes, megváltozik, megszűnik és elmúlik? Hogyan is volna lehetséges, Ánanda, hogy az, ami született, keletkezett, összetevődött és elmúlásnak van alávetve, ne múljék el? Ez nem képzelhető el. Miért is maradna fenn ez a húsból és vérből alkotott test, amikor a Dharma teste hivatott a halhatatlanságra? Miután a cél eléretett, az útnak vége van. Nyugalomra vágyom...

Ánanda elfojtotta előtörő könnyeit és így szólt:

– Ki tanítja majd a Dharmát?

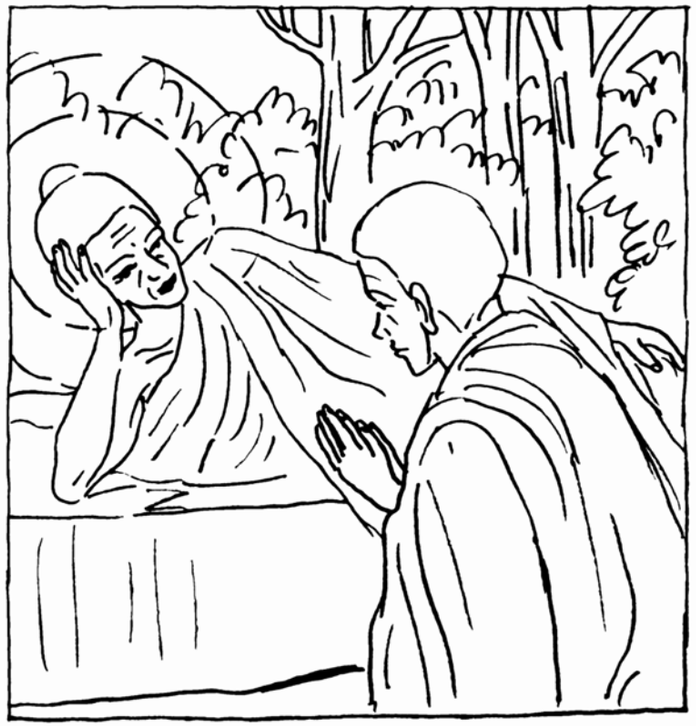

A Buddha így felelt:

– Nem én vagyok az első buddha és nem én vagyok az utolsó. Az idők során mindig megjelenik e világban egy új buddha, egy új megvilágosodott, a lények, istenek és emberek új tanítója. Ugyanazon örökérvényű igazságokat fogja hirdetni, mint én. Ama Tant fogja kinyilatkoztatni, mely csodálatos az elején, csodálatos a közepén és csodálatos a végén. A buddha, aki utánam fog következni, Maitréja, a Szeretet lesz. Maitréja akkor jön majd el, amikor a jövőben az emberek már nem fogják ismerni a Dharmát.

– Ki tanít majd minket a távozásod után?

– Ánanda, egyesek azt gondolhatják, hogy aki tanította őket, immár a múlté, nincs már tanítójuk, ám ezt nem így kell felfogni. Ánanda, a halálom után a Tan és a Fegyelem, amelyet megtanítottam és meg-

érttettem veletek, lesz a Tanítótok – válaszolt a Buddha a két szálafa között pihenve, élete utolsó pillanatáig folytatva a tanítást.

Közben a szerzetesek és a világi tanítványok nagy számban gyülekeztek körülöttük. A Magasztosnak mindenkihez volt egy-egy bölcs szava, még egyszer elmondta a Négy Nemes Igazságot, intette követőit az elmélyült szemlélődés, a vágyakról való lemondás szükségességére, majd végül így szólt:

– Szerzetesek, még egyszer mondom nektek, ami összetett, az el is múlik. Törekedjetek fáradhatatlanul!

Ezek voltak a Beérkezett utolsó szavai. Úgy tért meg a tökéletes nemlét nyugalmába, hogy bevégezte feladatát, mint a legjóságosabb ember, a világ legnagyobb tanítója.

E percben megismétlődtek a csodák, amelyek a Buddha születését jelezték. A Magasztos végső kialvásakor a föld olyan félelmes, rémítő

erővel rendült meg mind a négy sarkában, s nyomában olyan mennydörgés dübörgött, hogy az emberek minden haja szála az égnek meredt.

A kialvás pillanatában Brahmá, minden istenek ura ezt a verset mondta:

A testi lét ruhájából minden élő kivetkezik,
úgy, amiként kihunyt végleg a bölcs, a felébredett,
a páratlan tanító mester, az önmagán uralkodó.

Indra, az istenek királya pedig ezt a verset mondta:

Keletkezik s el is múlik, nem örök, ami létezik;
és ha a lét feloldódik, fő boldogság a megszűnés.
A tiszteletreméltó Ánanda szájából ez hangzott el:
A Mindenséget átjárta a borzadály, a félelem,
mikor a Felébredett a nirvánába távozott.

40. A Buddha ereklyéinek tisztelete

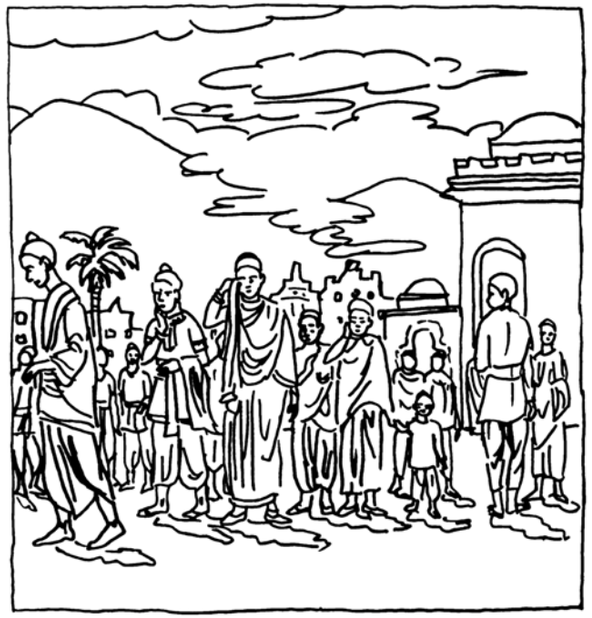

A Buddha halálát követően Ánanda elment Kusinagarába, hogy ott a városházán ülésező mallákat értesítse a Buddha haláláról. A mallák hétnapos gyászünnepséget rendeztek a holttestnél, majd nyolc előkelő malla Kusinagara közelébe szállította. Királyok, hercegek s az ország egész népe összegyűlt a Buddha földi maradványainak elhamvasztására. Testét gyolcsba csavarták, majd illatos szantálfából emelt máglyára helyezték. A máglya négy sarkán díszes öltözékben négy herceg helyezkedett el. Miután kezüket szertartásosan megmosták, hozzáláttak a tűz meggyújtásához. Ám minden erőlködésük kárba veszett, hiába sietett segítségükre a többi herceg, a fa nem lobbant lángra.

Ekkor Ánanda kérésére mindenki eltávolodott a máglyától, s a Magasztos kedves tanítványa áhítatos imába merült. És íme, a tűz

magától fellobbant és addig égett, amíg csaknem teljesen elemésztette a testet. Ekkor hirtelen eső hullott alá, hogy a kellő pillanatban eloltsa a tüzet, így a csontereklyék megmaradtak. A szálafákról is víz csöpögött, valamint a kusinagarai mallák is illatos vizet hoztak, hogy eloltsák a Magasztos máglyáját.

Ekkor a kusinagarai mallák kijelentették az egybegyűltek előtt:

– A Magasztos a mi földünkön hunyt el, a Magasztos maradványaiból senki másnak nem adunk.

E kijelentés után azonban Dróna pap ilyen magasztos versben beszélt az egybegyűltekhez:

Urak, halljátok meg az én tanácsom.
Buddha örökké szeretetre intett.
Nem volna illő, hogy a Magasztos teste
fölött kitörjön a vetélkedés most.
Az összesek közt, akik egybegyűltek,
elosztom nyolc részre a csontmaradványt.
Minden égtájon egy sírhalom álljon,
hiszen minden nép tiszteli a Látót.

Szavai nyomán egyetértés született. Dróna nyolc egyenlő részre osztotta a megmaradt csontereklyéket, amiket díszes edényekbe helyeztek. Azok az uralkodók, akik az ereklyékből részesedtek, föléjük saját országukban síremlékként sztúpákat, félgömb alakú és csúcsos ereklyedombokat építettek, abban helyezték el a maradványokat. Így épült tehát nyolc emlékhalom a maradványok fölött, kilencedik a hamvveder, tizedik a máglya hamuja fölött. A Buddha követői még ma is hódolattal járulnak elébük.

Így történt egykoron.

Hódolat a Magasztosnak, a Beérkezettnek, a tökéletesen Felébredettnek!

Források

Armstrong, Karen: *Buddha.* Tericum, Budapest, 2007

Asvaghósa: *Buddha élete.* Terebess Kiadó, Budapest, 1999

Bhikkhu Nanamoli: *The Life of the Buddha, According to the Pali Canon.* Buddhist Publication Society, Kandy, Sri Lanka, 1972

Buddha beszédei (ford. Vekerdi József). Helikon, Budapest, 1989

Dzsátakák (ford. Vekerdi József). Terebess Kiadó, Budapest, 1998

Ravindra, Vidya: *The Life and Times of Gautama Buddha.* Shree Book Centre, Mumbai, India, (é.n.)

Siridhamma: *The Life of the Buddha.* The Corporate Body of the Buddha Educational Foundation, Taipei, Tajvan, 2002

Thomas, Edward J.: *The Life of the Buddha in Legend and History.* Routledge and Kegan Paul, London, 1949

A hiánypótló kötet a gyermekek számára foglalja össze a Buddha életét. Az indiai bölcs életének azon történeteiből válogat, amelyek csodás elemeikkel megmozgatják a fiatalkori képzeletet. A Buddha legendás élete egy hercegről szól, akit eredetileg Gautama Sziddhártának hívtak, s királyi származása révén élete első évtizedei gazdagságban és jólétben teltek. Apja elzárta a szenvedés látványától, ám egyszer mégis képet kapott az élet másik oldaláról, amikor találkozott egy beteggel, egy öreggel, egy halottal és egy aszkétával. Ennek hatására elindult, hogy megkeresse az élet értelmét. A történetekből egy csodákra képes, rendkívüli, istenek által kiválasztott lény mitikus legendája bontakozik ki, ami különbözik a később megjelenő, emberi Buddha történetétől.

Az olvasmányosan megfogalmazott szöveg a vallásalapító életeseményeit a buddhizmus alapszövegeinek, tanításainak elmélyült ismeretére alapozva összegzi. Az iskolai buddhista hittanoktatás tankönyveként a gyermekek megismerhetik belőle a világ egyik legelterjedtebb vallásának tantételeit is.

Mireisz László,
A Tan Kapuja Buddhista Egyház vezetője

A világ minden részén születtek és születnek mai is bölcs tanítók, akik életükkel példát mutatnak az emberiség számára. Ez az elsősorban gyerekeknek készült könyv a több mint 2500 éves buddhista hagyomány alapítójához kapcsolódó történeteken keresztül mutatja be a szeretet, az együttérzés, az odaadás, a bölcsesség értékeit. Sákjamuni Buddha tanításai arról szólnak, hogy miként szüntethető meg a szenvedés és hogyan érheti el mindenki a boldogság állapotát, ami minden érző lény ösztönös, legbelsőbb vágya. Szeretettel ajánlom ezt a „valóságos-mesés" könyvet gyerekeknek, szülőknek, pedagógusoknak és mindenkinek, aki életével és munkájával egy békésebb, boldogabb létezésre és megszabadulásra törekszik.

Földiné Irtl Melinda,
az ELTE Neveléstudományi Tanszék doktorandusza

1100 Ft

ISBN 978-615-80338-1-7
9 786158 033817